

Yhteisöllinen kansalais- toiminta 2020-luvulla – työryhmän mietintö

Lausuntotiivistelmä



Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:30

Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla – työryhmän mietintö

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

© 2021 oikeusministeriö

ISBN pdf: 978-952-259-986-5

ISSN pdf:2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla – työryhmän mietintö Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:30		Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t Kieli	Aleksi Heikkilä suomi	Sivumäärä	97

Tiivistelmä

Työryhmä ehdotti yhdistyslakiin nimenomaisia säännöksiä jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta, yhdistyksen johdon yleisistä tehtävistä ja jäsenten kyselyoikeudesta, johdon esteellisyysäännöksen tarkistamisesta (erityisesti välillinen esteellisyys) ja sääntöjen laatimista helpottavista olettamasäännöksistä sekä sääntömääräykseen perustuvan toimitusjohtaja-toimielimen sallimista, jäseneksi ottamisen ja eroilmoitusten vastaanottamisen delegointimahdollisuudesta, kahden tai useamman yhdistyksen yhdistämisen helpottamista, etäosallistumisen helpottamista yhdistyksen kokouksessa ja verkkokokouksen sallimista sekä jäsen- ja liittoäänestyksen sallimista hallituksen valinnassa.

Ehdotukset yhdenvertaisuusperiaatteen, johdon tehtävien, esteellisyyden ja jäsenten kyselyoikeuden sääntelyksi ja sääntöjen laatimista helpottavista olettamasäännöksistä jakoivat lausunnonantajien näkemykset. Yhtäältä mm. lähes kaikki lausunnon antaneet puolueet vastustivat näitä ehdotuksia ja toisaalta mm. kaikki tai enemmistö lausunnon antaneista sosiaali-, terveys-, liikunta- ja urheilualan yhdistyksistä ja järjestöistä piti niitä tarpeellisina.

Muita edellä mainittuja ehdotuksia kannattivat lähes kaikki tai selvä enemmistö lausunnonantajista sellaisenaan tai muutettuina.

Lisäksi työryhmä ehdotti perinteistä yhdistystoimintaa kevyemmin järjestäytyneen kansalaistoiminnan tarpeiden huomioon ottamista uutta toimintaryhmä-oikeushenkilöä koskevalla lailla sekä sitä, että pienimmät yhdistykset ja toimintaryhmät vapautettaisiin kirjanpitolain mukaisista talouden seuranta- ja raportointia koskevista vaatimuksista ja niille sallittaisiin kevyempi jäsenten ja sidosryhmien tiedontarpeet täyttävä tilinpito. Edellä mainittu toimintaryhmää koskeva muutosehdotus jakoi lausunnonantajien näkemykset. Vaikka ehdotuksen tavoitteisiin ja lähtökohtiin suhtauduttiin pääosin myönteisesti, ehdotetun sääntelyn katsottiin vaativan vielä harkintaa ja yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Helpotetun tilinpidon pienimmille yhdistyksille sallivaa muutosehdotusta kannatti sellaisenaan tai muutettuna selvä enemmistö lausunnonantajista.

Julkaisu on päivitetty 21.9.2022, s. 9 ja 97.

Asiasanat yhdistyslaki, digitalisaatio, yhdistymisvapaus, yhdistykset, toimintaryhmät, kansalaistoiminta, yhdistyminen

ISBN PDF	978-952-259-986-5	ISSN PDF	2490-1172
Asianumero	VN/1007/2019	Hankenumero	OM005:00/2019

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-986-5>

Betänkande av arbetsgruppen för projektet Civilsamhällets verksamhet på 2020-talet

Sammandrag av utlåtandena

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2021:30		Tema	Betänkanden och utlåtanden
Utgivare	Justitieministeriet		
Författare	Aleksi Heikkilä		
Språk	finska	Sidantal	97

Referat

Arbetsgruppen föreslår att det i föreningslagen ska införas uttryckliga bestämmelser om likställighetsprincipen för medlemmar, om ledningens allmänna uppgifter, om medlemmarnas rätt att ställa frågor, om översyn av bestämmelsen om jäv för ledningen (särskilt indirekt jäv), om presumtionsbestämmelser som underlättar utarbetandet av stadgarna, om möjligheten att utifrån stadgarna utse en verkställande direktör, om möjligheten att delegera inskrivningen av nya medlemmar och anmälningar om utträde, om att underlätta sammanslagning av två eller flera föreningar, om att underlätta distansdeltagande vid föreningsmötet och tillåta möten över webben samt om att tillåta medlems- och förbundsöstning vid valet av styrelse.

Förslagen till bestämmelser om likställighetsprincipen, ledningens uppgifter, jäv, medlemmarnas frågerätt och presumtionsbestämmelser som underlättar utarbetandet av stadgar delade remissinstansernas åsikter. Så gott som alla partier som gav utlåtanden motsatte sig dessa förslag och nästan alla eller en majoritet av föreningarna och organisationerna inom social-, hälso-, och idrottssektorn ansåg att de behövs.

De övriga förslagen understöddes som sådana eller med vissa ändringar av nästan alla eller en klar majoritet av remissinstanserna.

Arbetsgruppen föreslog också att behoven inom den civila verksamheten som är lösare organiserad än den traditionella föreningsverksamheten ska beaktas genom en lag om en ny juridisk person, en aktionsgrupp. Enligt förslaget ska därtill de minsta föreningarna och aktionsgrupperna befrias från kraven på ekonomisk uppföljning och rapportering enligt bokföringslagen och tillåtas en lättare bokföring som motsvarar medlemmarnas och intressegruppernas behov av information. Förslaget om aktionsgrupper delade remissinstansernas åsikter. Även om de i huvudsak förhåller sig positivt till förslagets mål och utgångspunkter, anses de föreslagna bestämmelserna om aktionsgrupper kräva ytterligare prövning och en mer detaljerad granskning. Förslaget om att tillåta förenklade räkenskaper för de minsta föreningarna understöddes av en klar majoritet av remissinstanserna som sådant eller med vissa ändringar.

Publikation uppdaterades den 21 september 2022, s. 9 och 97.

Nyckelord föreningslag, digitalisering, föreningsfrihet, föreningar, aktionsgrupper, civil aktivism, sammanslagning

ISBN PDF	978-952-259-986-5	ISSN PDF	2490-1172
Ärendenummer	VN/1007/2019	Projektnummer	OM005:00/2019

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-986-5>

Sisältö

1 Johdanto	6
1.1 Työryhmän mietintö ja lausuntokierros	6
1.2 Yhteenvedo lausunnoista	10
2 Yksityiskohtaiset kannanotot	12
2.1 Sääntöjen vähimmäissisällön keventäminen ja uuden yhdistyksen sääntöjen kirjoittamista helpottavat olettamasäännökset	12
2.2 Jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta nimenomainen säännös – yhdistyslain 10 a §	18
2.3 Sallitaan 100% verkkokokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona – yhdistyslain 17 §:n 2 momentti	23
2.4 Etäosallistuminen mahdolliseksi hallituksen tai yhdistyksen kokouksen päätöksellä, jollei säännössä rajoitettu tai kielletty – yhdistyslain 17 §:n 3 momentti	27
2.5 Jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä mahdolliseksi – yhdistyslain 17 ja 19 §	30
2.6 Jäsenen kyselyoikeudesta yhdistyksen kokouksessa nimenomainen säännös – yhdistyslain 25 a §	33
2.7 Sallitaan päätösvallan delegointi jäseneksi ottamisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta – yhdistyslain 12 ja 13 §	37
2.8 Hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta huolehtia yhdistyksen hallinnon järjestämisestä nimenomaiset säännökset. Nimenomainen lain tai sääntöjen vastaisten päätösten täytäntöönpanokielto – yhdistyslain 35 §	39
2.9 Toimitusjohtaja-toimielimen salliminen yhdistyksille – yhdistyslain 35 a §	43
2.10 Yhdistyksen johdon esteellisyyssääntelyn tarkistus – yhdistyslain 37 §	47
2.11 Pienimmille yhdistyksille sallitaan helpotettu tilinpito – yhdistyslain 37 a §	51
2.12 Yhdistysten yhdistymiseen uusi vaihtoehto – yhdistyslain 42 a – 42 c §	59
2.13 Muut kommentit työryhmän muutosehdotuksesta yhdistyslain osalta	65
2.13.1 Kokouspaikkasääntely (yhdistyslain 17 § 1 mom.)	65
2.13.2 Jäsenten päätös ilman kokousta (yhdistyslain 17 §:n 5 momentti)	66
2.13.3 Kokouksen kutsuaika ja ennakoilmoittautumisvelvollisuus (yhdistyslain 24 ja 25 §)	68
2.13.4 Avoin äänestys myös suhteellisessa vaalissa (yhdistyslain 29 §)	69
2.13.5 Moiteoikeus myös toimitusjohtajalle (yhdistyslain 32 §)	70
2.13.6 Hallituksen päätös ilman kokousta (yhdistyslain 35 §:n 5 mom.)	70
2.13.7 Tilintarkastus (yhdistyslain 38 §)	70
2.13.8 Toimitusjohtajan ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittaminen (yhdistyslain 39 §)	71
2.13.9 Muut pykälät	71
2.14 Uusi toimintaryhmälaki	72
2.15 Muut kommentit	96
Erillinen liite, Sisäministeriön lausunto	97

1 Johdanto

1.1 Työryhmän mietintö ja lausuntokierros

Oikeusministeriö asetti maaliskuussa 2019 työryhmän valmistelemaan ehdotusta yhteisömuotoista kansalaistoimintaa helpottavaksi yhteisöoikeudelliseksi sääntelyksi. Työryhmän tehtävänä on ollut valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus yhdistyslain muuttamisesta ja/tai muuksi kansalaistoimintaa koskevaksi yhteisöoikeudelliseksi sääntelyksi. Tavoitteena on ollut parantaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä kehittämällä yhteisöoikeudellista sääntelyä kansalaisjärjestöjen tarpeet huomioon ottaen. Lisäksi tavoitteena on ollut helpottaa nykyistä vapaamuotoisemman yhteisömuotoisen kansalaistoiminnan harjoittamista sidosryhmien odotukset ja viranomaistoiminnan tarpeet huomioon ottaen.

Työryhmän keskeiset muutosehdotukset yhdistyslakiin koskevat jäsenten yhdenvertaisen kohtelun, yhdistyksen johdon huolellisuus- ja lojaliteettivollisuuden ja jäsenen kyselyoikeuden nimenomaistan sääntelyä ja esteellisyysääntelyn (erityisesti välillinen esteellisyys) selventämistä sekä sääntömääräykseen perustuvan toimitusjohtaja-toimielimen sallimista, jäseneksi ottamisen ja eroilmoitusten vastaanottamisen delegointimahdollisuutta, kahden tai useamman yhdistyksen yhdistämisen helpottamista, etäosallistumisen helpottamista yhdistyksen kokouksessa ja verkkokokouksen sallimista sekä jäsen- ja liittoäänestyksen sallimista hallituksen valinnassa.

Työryhmä ehdottaa perinteistä yhdistystoimintaa kevyemmin järjestäytyneen kansalaistoiminnan tarpeiden huomioon ottamista uutta toimintaryhmä-oikeushenkilöä koskevalla lailla. Työryhmä ehdottaa myös, että pienimmät yhdistykset ja toimintaryhmät vapautettaisiin kirjanpitolain mukaisista talouden seuranta- ja raportointia koskevista vaatimuksista ja niille sallittaisiin kevyempi jäsenen ja sidosryhmien tiedontarpeet täyttävä tilinpito.

Työryhmän mietintö luovutettiin oikeusministeriölle 30. tammikuuta 2021. Mietinnöstä järjestettiin avoin lausuntokierros Lausuntopalvelussa 30.1.2021–14.4.2021.

Mietinnöstä pyydettiin lausunto seuraavilta 100 taholta. Lausunnon antaneet on merkitty *:lla.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto*

Akava*

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Demos Helsinki

Dodo ry

Elinkeinoelämän keskusliitto EK*

Espoon kaupunki*

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto

Finanssiala*

Finlands Svenska Scouter*

Gutsy Go
Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö
Helka ry
Helsingin kaupunki*
Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta
Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta
Helsinki Urban Art ry
Invalidiliitto*
JHTT-yhdistys
Jyväskylän kaupunki*
Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Kansalaisareena ry*
Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta
Kansallinen Kokoomus*
Kansallisten palvelujen kehittäjät KAPAK
Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry
Keskusrikospoliisi
Kopioisto
Kuopion kaupunki
Lapin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Liike Nyt
Luonto-Liitto
Maa- ja metsätalousministeriö
Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto MTK*
Maanmittauslaitos*
Ministeri Lauri Tarasti*
MYYRMÄKI-liike*
Naisjärjestöjen Keskusliitto ry*
Olympiakomitea*
Opetus- ja kulttuuriministeriö*
Oranssi ry
Osakesäästäjien keskusliitto
Oulun kaupunki*
Patentti- ja rekisterihallitus* (PRH)
Perussuomalaiset*
Professori Heikki Halila*
Raha- ja automaattiyhdistys RAY
Rovaniemen kaupunki*
Savonlinnan seudun kolomonen ry
Siskot ja Simot ry*
Sisäministeriö* (ks. sivu 97)
Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF*

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA*
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry*
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK*
Suomen Asianajajaliitto*
Suomen Demokratian Pioneerien Liitto SDPL
Suomen harrastajateatteriliitto
Suomen Jääkiekkoliitto ry
Suomen Keskusta*
Suomen Kristillisdemokraatit
Suomen Kuntaliitto*
Suomen Kylät ry
Suomen Lukiolaisten Liitto*
Suomen Nuorisoseurat*
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi*
Suomen Omakotiliitto
Suomen Palloliitto
Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter* (Partiolaiset)
Suomen Salibandyliitto ry*
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue (SDP)*
Suomen Taloushallintoliitto
Suomen Tilintarkastajat
Suomen Työväen Urheiluliitto ry
Suomen Voimisteluliitto ry*
Suomen Yrittäjät*
Svenska Folkpartiet i Finland (SFP)
Svenska hörsselförbundet
Sydänliitto*
Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta* (Säätiöt ja rahastot ry)
Tampereen kaupunki*
Teosto
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK*
Turun kaupunki
Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Työ- ja elinkeinoministeriö* (TEM)
Ulkosuomalaisparlamentti ja Suomi Seura ry* (Suomi-Seura ry)
Valtiokonttori
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta* (Valtion nuorisoneuvosto)
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiovaranministeriö
Valvira Sosiaali- ja terveysalan valvontavirasto
Vanhustyön keskusliitto
Vantaan kaupunki*
Vasemmistoliitto*

Verohallinto*
Vihreä liitto*
Yhteismaa ry
Ympäristöministeriö

Kaiken kaikkiaan lausuntoja annettiin 87. Edellä mainittujen lisäksi lausunnon toimittivat seuraavat 36 tahoa

ADHD-liitto
Eläkeliitto
Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry
Fingo ry
Helsingin kaupunginosayhdistykset ry
Helsingin yliopiston ylioppilaskunta
Hengitysliitto
Kaatuneitten Omaisten Liitto
Kalatalouden Keskusliitto
Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry
Kotiseutuliitto
Kuluttajaliitto
Luustoliitto
Maaseutupolitiikan neuvosto
Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL)
Neuroliitto
Nuorisoasuntoliitto
Nuorisovaltuustojen Liitto
Parkinsonliitto ry
Poliisihallitus
Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys
Rinsessat ry
Setlementtiliitto
Suomen Luonnonsuojeluliitto
Suomen Punainen Risti
Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry
Suomen Vuokranantajat ry
Taksiliitto
Tasekirjailijat ry
Teollisuusliitto
Teollisuuspiiri ry
Vanhempainliitto
Vastuullinen Lahjoittaminen ry
Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry
kaksi yksityishenkilöä

1.2 Yhteenveto lausunnoista

Yhteenveto sisältää työryhmän pääasialliset ehdotukset ja niitä koskevan lausuntopalautteen päälinjat.

Työryhmä ehdotti nimenomaisia säännöksiä jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta ja kyselyoikeudesta sekä yhdistyksen johdon tehtävistä. Ehdotuksia kannattivat sellaisenaan tai muutettuna pääosa sosiaali- ja terveysalan sekä urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista sekä enemmistö kunnista. Ehdotuksia vastusti pääosa puolueista ja elinkeinonharjoittajien yhdistyksistä sekä tutkijat (Halila ja Tarasti).

Työryhmän ehdotusta hallituksen jäsenen esteellissäätelyn selventämisestä (erityisesti välillinen esteellisyys) kannattivat yhtä kuntaa lukuun ottamatta kaikki ehdotuksesta lausuneet kunnat, paikallisyhdistykset sekä selvä enemmistö sosiaali- ja terveysalan sekä urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista ja nuorisjärjestöistä sekä yksi palkansaajajärjestö. Ehdotusta vastustivat tai pitivät ongelmallisena ehdotukseen kantaa ottaneet puolueet, yksi palkansaajajärjestö, muutama muu järjestö, OKM sekä tutkijat.

Työryhmä ehdotti yhdistyksen sääntöjen pakollisen vähimmäissisällön keventämiseksi, että lakiin otetaan uusia olettasääntöjä mm. jäsenmaksuvelvollisuudesta, yhdistyksen kokouksen koolle kutumisesta ja päätöksenteosta sekä hallituksen jäsenten, tilintarkastajien ja toiminnantarkastajien lukumäärästä, valitsemisesta ja toimikaudesta. Ehdotusta kannatti enemmistö paikallisyhdistyksistä, yksittäisistä kunnista sekä sosiaali- ja terveysalan että urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista. Ehdotuksia vastustivat tai pitivät ongelmallisina puolueet, enemmistö nuorisjärjestöistä sekä tutkijat.

Työryhmä ehdotti hallituksen puheenjohtajan tai koko hallituksen valinnan sallimista sääntömääräyksen perusteella jäsen- tai liittoäänestyksessä. Lähes kaikki kantaa ehdotukseen ottaneista lausunnonantajista kannattivat ehdotusta sellaisenaan tai muutettuna (mukaan lukien hallituspuolueet). Myös työryhmän ehdotusta vaihtoehtoisesta yhdistymisjärjestelystä kannattivat sellaisenaan tai muutettuna lähes kaikki ehdotukseen kantaa ottaneista lausunnonantajista (mukaan lukien Kokoomus, SDP ja Vasemmistoliitto).

Lausunnonantajat kannattivat lähes yksimielisesti työryhmän ehdotusta, jonka mukaan sallittaisiin yhdistyksen sääntöihin perustuen kokonaan verkossa toteutettavat yhdistyksen kokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona. Lisäksi työryhmä ehdotti, että nykyistä yhdistyslakia vastaava etäosallistumisvaihtoehto yhdistyksen kokoukseen olisi mahdollista myös ilman sen sallivaa nimenomaista sääntömääräystä yhdistyksen kokouksen tai hallituksen päätöksellä, jollei säännöissä toisin määrätä. Myös tätä ehdotusta kannatettiin lähes yksimielisesti, joskin lausunnonantajat kiinnittivät huomiota saavutettavuuden turvaamiseen molempien edellä mainittujen ehdotusten kohdalla.

Selvä enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista kannatti sellaisenaan tai muutettuna toimitusjohtaja-toimielimen yhdistyksille sallivaa muutosehdotusta (mukaan lukien puolueet Vihreätä liittoa lukuun ottamatta). Myös pienimmille yhdistyksille helpotetun tilinpidon sallivaa muutosehdotusta kannatti sellaisenaan tai muutettuna suuri enemmistö lausunnonantajista (mukaan lukien kantaa ottaneet puolueet). Jälkimmäistä ehdotusta vastustivat Poliisihallitus, yksi palkansaajajärjestö, muu järjestö, kaupunki ja Helsingin yliopiston oppilaskunta.

Lisäksi työryhmä ehdotti perinteistä yhdistystoimintaa kevyemmin järjestäytyneen kansalaistoiminnan tarpeiden huomioon ottamista uutta toimintaryhmä-oikeushenkilöä koskevalla lailla. Ehdotusta kannattivat sellaisenaan tai muutettuna ehdotukseen kantaa ottaneet puolueet (Vasemmistoliittoa ja Perussuomalaisia lukuun ottamatta), sosiaali- ja terveysalan ja liikunta- ja urheilualan järjestöt ja yhdistykset, suurin osa muista kansalaisjärjestöistä ja viranomaisista sekä kunnista. Ehdotusta vastustivat Perussuomalaiset ja Vasemmistoliitto, Poliisihallitus, MTK, tutkija, SM ja OKM.

Lausunnonantajat suhtautuivat valtaosin myönteisesti työryhmän tavoitteisiin parantaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä kehittämällä yhteisöoikeudellista sääntelyä kansalaisjärjestöjen tarpeet huomioon ottaen. Moni lausunnonantaja kuitenkin huomautti, että yhdistyslaki tulisi pyrkiä pitämään mahdollisimman kevyenä, selkeänä ja ymmärrettävänä. Lain valmistelussa tulisi huomioida yhdistystoiminnalle tyypilliset piirteet sekä säilyttää sääntely riittävän joustavana.

2 Yksityiskohtaiset kannanotot

2.1 Sääntöjen vähimmäissisällön keventäminen ja uuden yhdistyksen sääntöjen kirjoittamista helpottavat olettamasäännökset

Työryhmän ehdotus: Yhdistyksen sääntöjen pakollista vähimmäissisältöä ehdotetaan kevennettäväksi siten, että lakiin otetaan uusia olettamasääntöjä mm. jäsenmaksuvelvollisuudesta, yhdistyksen kokouksen koolle kutumisesta ja päätöksenteosta sekä hallituksen jäsenten, tilintarkastajien ja toiminnantarkastajien lukumäärästä, valitsemisesta ja toimikaudesta.

Uudet olettamasäännöt perustuvat yhdistysten nykyiseen sääntökäytäntöön (mm. Patentti- ja rekisterihallituksen mallisäännöt, järjestöjen sääntömallit), joita suurin osa uusista yhdistyksistä käyttää. Tarkoitus on, ettei uusista olettamasäännöistä seuraa muutoksia vanhoille yhdistyksille.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Ehdotusta kannattaa enemmistö paikallisyhdistyksistä, yksittäisistä kunnista sekä sosiaali- ja terveystalouden että urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista.

Ehdotusta vastustavat tai pitävät ongelmallisena puolueet, enemmistö nuorisjärjestöistä sekä tutkijat.

Ehdotusta **kannattavat sellaisenaan** *Helsingin kaupunginosayhdistykset, Maaseutupoliitikan neuvosto, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Vantaan kaupunki, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Hengitysliitto, Parkinsonliitto, SOSTE, Sydänliitto, Olympiakomitea, Salibandyliitto, Voimisteluliitto, Asianajajaliitto, Eläkeliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Katalouden Keskusliitto, Kansalaisareena, Lukiolaisten Liitto, SAK, Luonnonsuojeluliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Suomi-Seura, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Vuokranantajat ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.*

Kotiseutuliiitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Luustoliitto, Akava, Nuorisoseurat, Siskot ja Simot ry ja STEA **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

Keskusta, Kokoomus, SDP, Vasemmistoliitto, Vihreä liitto, Invalidiliitto, Allianssi, Nuorisosuntoliitto, Nuorisovaltuustojen Liitto, Vanhempainliitto, Heikki Halila, Lauri Tarasti, ADHD-liitto, Espoon kaupunki, Fingo, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Kuntaliitto, MYYRMÄKI-liike, Naisjärjestöjen Keskusliitto, MTK, Neuroliitto, OKM, Setlementtiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Partiolaiset ja Taksiliitto **vastustavat ehdotusta.**

EK, Finlands Svenska Scouter, Kuluttajaliitto, Maanmittauslaitos, MLL, Perussuomalaiset, Poliisihallitus, PRH, Punainen Risti, Rinsessat ry, STTK, Suomen Yrittäjät, Tampereen kaupunki, Valtion nuorisoneuvosto, Verohallinto ja Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut **eivät ota ehdotukseen kantaa.**

Ehdotusta kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Kansalaisareena, Olympiakomitea, Voimisteluliitto, Lukiolaisten Liitto, Asianajajaliitto, Hengityслиitto, SOSTE, Maaseutupolitiikan neuvosto ja Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö katsovat, että uudet oletettasäännöt helpottaisivat uusien yhdistysten perustamista ja selkeyttäisivät sääntöjen tulkintakäytäntöjä.

Voimisteluliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Kansalaisareena ja Olympiakomitea katsovat, että muutos palvelee yhdistystä erityisesti hallituksen toimikauden alkamiseen liittyvässä tilanteessa.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsoo, että oletettasäännökset helpottavat erityisesti pienten yhdistysten toimintaa antamalla rungon säännöille.

SOSTE toteaa, että yhdistyksissä esiintyy toisinaan epätietoisuutta sen suhteen, säädetäänkö yhdistyslaissa tai muualla lainsäädännössä toisin jostain yhdistyslain 8 §:n mukaisesta asiasta, josta ovat määräykset yhdistyksen säännöissä. Tätä ongelmaa voitaisiin helpottaa vähentämällä kyseisiä 8 §:n mukaisia asioita ja siirtämällä niitä koskevat oletettasäännöt lain tasolle. Oletettavana voidaan pitää sitä, että valtaosa tulevaisuudessa perustettavista yhdistyksistä tyytyisi toimimaan lain oletettasääntöjen mukaiseksi, eivätkä kokisi tarvetta säätää oletettasääntöjen käsittämistä asioista säännöissään toisin.

SOSTE toteaa, että nykyisen yhdistyslain sääntely ei tuo ilmi sitä, että yhdistys voisi säännöissään jättää mainitsematta jäsenten velvollisuudesta maksaa jäsenmaksuja, vaan se käy ilmi lähinnä oikeuskirjallisuudesta. Siksi, mikäli yhdistyslain 8 §:ää ei muuteta työryhmän mietinnössä esitettyllä tavalla, tulisi sen 4 kohtaa joka tapauksessa muuttaa lisäämällä lainkohtaan maininta jäsenen velvollisuudesta suorittaa yhdistykselle jäsenmaksuja ja muita maksuja, jos sellainen velvollisuus on.

SOSTE viittaa mietinnössä esitettyyn mahdollisuuteen kehittää PRH:n sääntömalleja ja ohjatun perustamisen palvelua. Siksi se pitää mahdollisena, että olettamasaäntöjä ei lakiin otettaisi ja yhdistyslain 8 § säilytettäisiin nykyisellään täsmentäen edellä mainitulla tavalla sen 4 kohdan säännöstä jäsenmaksuvelvollisuudesta.

Rovaniemen kaupunki ja Kalatalouden Keskusliitto pitävät suppean mallin mukaisia olettamasaäntöjä perusteltuina.

Asianajajaliitto katsoo, että potentiaaliset ongelmat olemassa olevien yhdistysten jäsenmaksun perimisen osalta on syytä ottaa sääntelyssä huomioon ja/tai harkita, kuinka välttämätön ehdotettu muutos kokonaisuudessaan on.

Kansalaisareena toteaa, että olettamasaännösten vaikutukset eivät saa olla arvaamattomia ja aiheuttaa yhdistystoiminnalle haittaa. Esimerkiksi olettamasaännöksen ”purkautuvan yhdistyksen jäljelle jäävä omaisuus on käytettävä yhdistyksen tarkoituksen edistämiseen purkamisesta päättävän kokouksen määräämällä tavalla” vaikutuksena voi olla, että yhdistyksen valtaamisen jälkeen varat päätetään käyttää tarkoitukseen, joka ei ole yhdistyksen varsinaisen tarkoituksen mukainen.

Ehdotusta muutettuna kannattavien muutosehdotukset perusteluineen:

Akava kannattaa sitä, että vähintään jäsenmaksuvelvollisuudesta, hallituksen toimikaudesta ja hallituksen jäsenten määrästä on säännöissä oltava määräykset.

STEA kannattaa tilikautta ja tilinpäätöksen vahvistamisen määräaika koskevia muutosehdotuksia.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsoo, että sekaannuksia voi aiheuttaa se, että toimielinten toimikausi alkaa valinnasta päättävän yhdistyksen kokouksen päättyessä. Selkeämpää olisi, että valinnat astuisivat voimaan vuoden alussa

Kotiseutuliitto ja Nuorisoseurat kannattavat ehdotusta sillä edellytyksellä, että säännöissä voidaan määritellä esim. että yhdistyksen toimihenkilöiden toimikauden on mahdollista olla myös kalenterivuosi, oltava mahdollista pitää erilliset syys- ja kevätkokoukset ja kutsut yhdistyksen kokouksiin voitava toimittaa monikanavaisesti (posti, sähköposti, yhdistyksen verkkosivut jne.).

Luustoliitto kannattaa sitä, että tilinpito on säännöllisesti jäsenten nähtävänä siten, että se on joko nähtävillä aina tietyssä yhdistyksen ilmoittamassa paikassa, jolloin niihin voi tutustua halutessaan, tai että ne on nähtävissä puolen vuoden välein. Se ei pidä vähintään kuukausittain esitettyä aikataulua sopivana, sillä esim. moni yhdistys saattaa tauottaa omaa toimintaansa jopa muutaman kuukauden ajaksi kesäaikana.

Siskot ja Simot ry katsoo, että kaksi viikkoa on liian pitkä aika olettamasaännökseksi kokouskutsun toimittamiselle, nykyinen seitsemän päivää riittäisi hyvin.

STEA katsoo, että valmistelussa tulisi huomioida seurantaryhmän kriittinen kanta esimerkiksi hallituksen jäsenten määrästä tai yhdistyksen kokouskutsun määräajasta säätämiseen. Ehdotetut muutokset saattavat vaarantaa perustuslailliseen yhdistymisvapauteen liittyvän vapauden sopia yhteisön säännöistä. Yhdistysautonomian kaventaminen liiallisella säätelyllä voi osaltaan vaikeuttaa kansalaistoimintaa.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

Invalidiliitto, Neuroliitto, Vihreä liitto, Halila Heikki, SDP, Lauri Tarasti, Vasemmistoliitto, ADHD-liitto, Kuntaliitto, Fingo, Allianssi, MYYRMÄKI-liike, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Nuorisoesuntoliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ja Setlementtiliitto katsovat, että nykyiset PRH:n mallisäännöt ja niiden kehittäminen ovat luontevampi pohja kehittää yhdistysten sääntöjä hyvään suuntaan ja hallintoa keveämmäksi ja selkeämmäksi. Kuntaliitto ja MYYRMÄKI-liike katsovat, että ehdotetut olettamasaännökset voisi sisällyttää PRH:n mallisääntöihin.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsoo, että ohjattu yhdistyksen rekisteröiminen on ehdotuksia luontevampi pohja kehittää yhdistysten sääntöjä ja hallintoa.

Invalidiliitto, Neuroliitto, Keskusta, Vihreä liitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Halila Heikki, OKM, SDP, MTK, Partiolaiset, Vanhempainliitto, Taksiliitto, Nuorisovaltuustojen liitto, ADHD-liitto, Kuntaliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Setlementtiliitto, Espoon kaupunki, Allianssi, Kokoomus, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorisoesuntoliitto ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että voimassa olevan yhdistyslain malli, jossa yhdistysten sääntöihin kirjataan määräykset niistä lain kohdista, jotka ovat pakollisia, on toiminut hyvin ja samalla turvannut sen, että yhdistysten toimijat löytävät olennaisimmat yhdistyksen toimintaan vaikuttavat säännöt suoraan yhdistyksen säännöistä. On yhdistyksen etujen ja toiminnan kehittymisen kannalta positiivista, että sääntöjä joudutaan pohtimaan yhdistystä perustettaessa. Ehdotetun muutoksen myötä itse prosessi, sääntöjen tulkinta ja lakitekstin selkeys kärsisivät.

MTK toteaa, että liittomuotoisessa järjestössä on joka tapauksessa käytettävä mallisääntöjä kiinteän liittosuhteen luomisessa välttämättömien sääntökohtien ottamiseksi jäsenyhdistysten sääntöihin, joten olettamasaäntöjen merkitys sääntöjärjestelmän keventäjänä olisi hyvin vähäinen.

OKM, SDP, Fingo ja Allianssi katsovat, että kansalaistoiminnan mahdollisimman laajan autonomian ja yhdistysten toimintavapauksien turvaamiseksi yhdistyslain lähtökohtana ei saisi olla pyrkimys yhdenmukaistaa yhdistysten sääntöjä tai yhdistyskäytäntöjä, joihin esitetyt olettamasaännökset väistämättä johtamat.

Invalidiliitto, Lukiolaisten Liitto, Neuroliitto, Vihreä liitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, SDP, Lauri Tarasti, MTK, Allianssi, Partiolaiset, Vasemmistoliitto, Nuorisovaltuustojen liitto, ADHD-liitto, Fingo, Vanhempainliitto, Nuorisotasuntoliitto ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että esitettyjen olettasääntöjen vieminen yhdistyslakiin hankaloittaisi yhdistystoimintaa erityisesti vapaaehtoispuolelta toimivien maallikkotoimijoiden näkökulmasta. Esitetyt olettasäännökset lisääisivät erityisesti pienissä yhdistyksissä ja nuorisotalan järjestöissä sekaannuksen sekä väärinymmärrysten riskiä. Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki toteaa, että jäsenistön on helpompi seurata yhdistyksen toiminnan asianmukaista toteutumista, kun kaikki oleellinen löytyy säännöistä.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsoo, että olettasäännösten lisääminen yhdistyslakiin lisäksi myös rekisteriviranomaisten hallinnollista taakkaa.

Heikki Halila katsoo, että esitetty muutos olisi merkittävä, kun yhdistyksen säännöissä tulisi määrätä vain yhdistyksen nimestä, kotipaikasta sekä tarkoituksesta ja toimintamuodoista.

Heikki Halila kiinnittää huomiota siihen, että nykyisen lain mukaan yhdistyksen jäsenillä on maksuvelvollisuus vain, jos siitä määrätään säännöissä. Kaikissa yhdistyksissä kuten useiden ammattiliittojen ammattiosastoissa ei olekaan jäsenmaksuvelvollisuutta. Ehdotus muuttaisi oikeustilan päinvastaiseksi.

Vasemmistoliitto katsoo, että hallituksen koostumusta ja toimikautta koskevat vähimmäisisällöt monimutkaistavat lainsäädäntöä turhaan.

OKM ja Fingo katsovat, että hallituksen koosta ja toimikaudesta on parempi määrätä yhdistyksen säännöissä.

Vihreä liitto ja Invalidiliitto katsovat, että olettasäännös, jonka mukaan hallituksen toimikausi alkaa valinnasta päättävästä kokouksesta on vastoin vallitsevaa käytäntöä, jossa syyskokouksessa valittu hallitus aloittaa vasta seuraavan kalenterivuoden alusta.

Vanhempainliitto toteaa, että olettasäännöksiin kirjattu kalenterivuosi on yksi esimerkki yksityiskohdasta, joka aiheuttaisi sekaannusta vanhempainyhdistyksen perustamista suunnittelevissa toimijoissa, koska vanhempainyhdistyksen toiminta- ja tilikausi (1.8.– 31.7.) on suunniteltu koulujen lukuvuoden mukaan.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattaa ainoastaan kalenterivuotta koskevan olettasäännöksen ottamista yhdistyslakiin. Kalenterivuosi on lähtökohtaisesti maallikon näkökulmasta helpoin ja luonnollisin hahmottaa.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry vastustaa kirjallisen kutsun lähettämisen määräajan kirjaamista lakiin. Se katsoo, että kokouskutsusta ehdotettu olettava sähköposti- tai postikutsusta on ristiriitainen nykyisen yhdistyslain jäsenluettelovelvoitteen minimimäärään (nimi, kotipaikka) kanssa.

Vanhempainliitto katsoo, että hallituksen jäsenmäärästä ei tarvita säätelyä, vaan asia voidaan kirjata esimerkiksi mallisääntöihin.

Lauri Tarasti pohtii, mikä olisi olettava yhdistyksessä, jossa on lukuisia erilaisia jäseniä: varsinaiset, kannatusjäsenet, kunniajäsenet, eläkeläisjäsenet, nuorisojäsenet, opiskelijajäsenet jne. Entä, mikä olisi hallituksen jäsenmäärän olettava, kun se nyt olisi 3–7.

Heikki Halila pitää käytännön kannalta hankalana, jos yhdistyksen hallituksen jäsenmäärä ei ole kiinteä luku. Aluksi joudutaan ratkaisemaan, kuinka monta jäsentä hallitukseen valitaan, ja vasta tämän jälkeen tiedetään, kuinka monta henkilöä hallitukseen tarvitaan tai voidaan valita.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävien perustelut:

Finlands Svenska Scouter ja MLL katsovat, että voimassa olevan yhdistyslain malli, jossa yhdistysten sääntöihin kirjataan määräykset niistä lain kohdista, jotka ovat pakollisia, on toiminut hyvin ja samalla turvannut sen, että yhdistysten toimijat löytävät olennaisimmat yhdistyksen toimintaan vaikuttavat säännöt suoraan yhdistyksen säännöistä.

MLL, EK ja Suomen Yrittäjät katsovat, että olettamasäännöt voisivat osaltaan lisätä tulkin- taongelmia yhdistysten käytännön toiminnassa.

MLL katsoo, että erityisesti uusille yhdistystoimijoille on hankalaa, jos samanaikaisesti täytyy olla esillä säännöt ja yhdistyslaki, jotta yhdistyksen jäsen tai toimija tietää miten tulee toimia.

MLL ja Suomen Yrittäjät katsovat, että nykyiset PRH:n mallisäännöt ja niiden kehittäminen ovat luontevampi pohja kehittää yhdistysten sääntöjä hyvään suuntaan ja hallintoa keveämmäksi ja selkeämmäksi.

STTK katsoo, että ehdotus hyödyttäisi ammattiliittoja.

Verohallinnon mukaan yhdistysten sääntömääräyksiä laadittaessa olisi hyvä huomioida, että yhteisön tuloverolain 22 §:n mukainen yleishyödyllisyys edellyttää, että yhteisön purkautuessa sen varojen tulee tosiasiasa mennä yleishyödylliseen tarkoitukseen. Siten yhdistys ei voi olla tuloverolain 22 §:n mukainen yleishyödyllinen yhteisö, jos sääntöjen mukaan sen varat käytetään purkautuessa muuhun kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen.

Lisäksi on hyvä huomata, että myös liian lavea maininta varojen käyttötarkoituksesta purkautumistilanteessa voi estää yhteisön yleishyödyllisyyden.

Maanmittauslaitos ei ota ehdotuksiin kantaa, mutta pitää niitä koskevia perusteluja asianmukaisina.

Maanmittauslaitos katsoo, että yhdistyksen koolle kutsumista koskevan olettamasaännön ilmaisua ”kirjallinen kokouskutsu” olisi perusteltua muuttaa siten, että kirjallinen ja sähköinen kokouskutsu on rinnastetaan. Rinnastusta ei tulisi kuitenkaan toteuttaa ehdotetulla tavalla käsitteen ”kirjallinen” vakiintuneen merkityssisällön hämärtämisen kautta.

Maanmittauslaitos esittää kokouskutsun lähettämistä koskevan olettamasaännöksen tarkentamista myös siihen liittyen, voiko yhdistyksen jäsen esimerkiksi odottaa saavansa kokouskutsun tekstiviestillä, jos hän on ilmoittanut puhelinnumeronsa yhdistykselle tai voiko lähes pelkästään verkossa toimiva yhdistys toimittaa kokouskutsun jollekin verkkoalustalle, jos säännöissä ei ole muuta mainittu ja jos jäsenellä on käyttäjätunnukset tuolle alustalle.

2.2 Jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta nimenomainen säännös – yhdistyslain 10 a §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä ehdottaa yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä yhdenvertaisuusperiaatteesta, jonka tarkoituksena on selventää nykyisin suurlta osin sääntelemättömän periaatteen soveltamista yhdistyksissä.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Ehdotusta kannattavat yhtä kuntaa lukuun ottamatta kaikki lausuneet kunnat, enemmistö sosiaali- ja terveysalan ja urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista sekä osa palkansaaja- ja nuorisjärjestöistä.

Ehdotusta vastustavat tai pitävät ongelmallisena puolueet, elinkeinonharjoittajien yhdistykset, enemmistö palkansaajajärjestöistä sekä tutkijat, osa nuorisjärjestöistä ja OKM.

Ehdotusta **kannattavat sellaisenaan** Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Vantaan kaupunki, Allergia-, Iho- ja Astma-liitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Hengitysliitto, Luustoliitto, Parkinsonliitto, SOSTE, Sydänliitto, Olympiakomitea, Salibandyliitto, Voimisteluliitto, Nuorisoseurat,

Vanhempainliitto, Asianajajaliitto, Eläkeliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Kansalaisareena, Kotiseutuliitto, Kuluttajaliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, SAK, Siskot ja Simot ry, Luonnonsuojeluliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.

*Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Neuroliitto, Lukiolaisten Liitto ja Taksiliitto **kannattavat ehdotusta muutettuna.***

*Keskusta, Invalidiliitto, Kokoomus, Perussuomalaiset, SDP, Vasemmistoliitto, Vihreä liitto, EK, MTK, Suomen Yrittäjät, Akava, STTK, Heikki Halila, Lauri Tarasti, Allianssi, Finlands Svenska Scouter, Nuorisovaltuustojen Liitto, Partiolaiset, Espoon kaupunki, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, OKM, Settlementiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ja STEA **vastustavat ehdotusta.***

*ADHD-liitto, Fingo, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Kalatalouden Keskusliitto, Maanmittauslaitos, MLL, MYYRMÄKI-liike, Nuorisotasuntoliitto, Poliisihallitus, PRH, Punainen Risti, Rinsessat ry, Suomi-Seura, Tampereen kaupunki ja Valtion nuorisoneuvosto ja Vuokranantajat **eivät ota kantaa ehdotukseen.***

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

SOSTE katsoo, että yhdistystoimintaa säätelevien normien tulisi ilmetä valtaosin laista ja niitä täsmentävien soveltamisohjeiden lain esitöistä. Se ei pidä nykyistä oikeustilaa tyydyttävänä.

Asianajajaliitto katsoo, että yhdenvertaisuusperiaatteen kirjaaminen lakiin on periaatteellisesti tärkeä kysymys. Yhdistyslain on perusteltua olla linjassa muun yhteisösääntelyn ja yhteiskunnallisen kehityksen kanssa, joskin soveltamistilanteisiin jää väistämättä tulkinnanvaraa.

Kuntaliitto ja Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsovat, että sääntely helpottaa ymmärtämään yhdenvertaisuuden merkityksen yhdistystoiminnassa ja sitä kautta sen soveltamista. Vantaan kaupunki katsoo, että ehdotus selkeyttää yhdenvertaiseen järjestötyön edistämistä kaupungin näkökulmasta.

Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Olympiakomitea, Voimisteluliitto, Kansalaisareena ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat, että sääntely auttaa ratkaisemaan kiistoja, joissa periaatteeseen vedotaan perusteettomasti.

Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Vantaan kaupunki, Luonnonsuojeluliitto ja Kuntaliitto katsovat, että perusteluissa on hyvin selvennetty sitä, mitä eri alojen yhdistys- ja

järjestötoiminnassa tyypillisiä tilanteita yhdenvertaisuusperiaate koskee ja ei koske ja miten yhdenvertaisuusperiaatetta sovelletaan ottaen huomioon yhdistyksen tarkoitus ja etu, mikä selkeyttää säännöksen soveltamista yhdistyskäytännössä. Allergia-, Iho- ja Astmaliitto pitää hyvänä sitä, että laissa kuvataan yhdenvertaisuusperiaatteet erot ja yhtäläisyydet suhteessa muihin lakeihin.

Rovaniemen kaupunki pitää tärkeänä, että yhdistystoimintaan määritellään muita yhteisömuotoja suppeampi soveltamisala yhdenvertaisuuden osalta. Yhdistyksillä ei ole vastavaa hallinto-organisaatiota kuin monissa muissa yhteisömuodoissa, joten esimerkiksi erillisen yhdenvertaisuussuunnitelman laadinta voi tuottaa kansalaistoiminnassa haasteita.

SOSTE toteaa viitaten ehdotusta vastustavien tahojen esittämiin huoliin siitä, että uudistus saattaisi jopa estää yhdistyksen tarkoituksen toteuttamisen esimerkiksi jossain paljon apurahoja myöntävässä yhdistyksessä, vaikuttaisi tarpeelliselta vielä säännöksen perusteluissa korostaa sitä, ettei uudistuksella ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa. Mahdollisesti perusteluihin voitaisiin vielä lisätä tyyppitilanteita, joissa ei lähtökohtaisesti ole kyse epäoikeutetun edun myöntämisestä (esim. lakkoavustukset, apurahat, huippu-urheilijoiden valmennuksen tukeminen jne.).

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Lukiolaisten Liitto katsoo, että yhdenvertaisuusperiaatteessa tulee huomioida erilaisten järjestöjen tarpeet esimerkiksi tarjota alennettua jäsenmaksua opiskelijoille tai eri vaiheessa vuotta liittyneille. Lisäksi on tärkeää selkeyttää, miten esimerkiksi jäsenmaksun muuttaminen tai alennetun jäsenhinnan tarjoaminen kesken jäsenkauden vaikuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen.

Lukiolaisten Liitto pitää yhdenvertaisuusperiaatteen haasteena sitä, miten sitä tulkitaan alaikäisten jäsenten osalta esimerkiksi vaaleihin ehdolle asettumisen osalta. Nykyisessä lainsäädännössä alaikäiset jäsenet ovat automaattisesti eriarvoisessa asemassa suhteessa täysi-ikäisiin, koska lainsäädäntö rajoittaa heidän kykyä asettua ehdolle puheenjohtajaksi.

Neuroliitto ja Taksiliitto katsovat, että ehdotus voi sellaisenaan aiheuttaa epäselvyyksiä lain tulkinnassa jos jäsenet ymmärtävät sen sisällön virheellisesti ja käyttävät sitä perusteena ohjataksaan yhdistyksen toimintaa haluamaansa suuntaan tai saadakseen itselleen etuja.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut katsoo, että mahdollisen yhdenvertaisuussäännöksen perusteluissa on selvemmin tuotava esiin se, miltä osin säännöksellä muutetaan oikeustilaa. Mahdollisesta yhdenvertaisuusperiaatteesta tulee säätää siten, että siinä tehdään selvä ero esim. osakeyhtiölainsäädännön yhdenvertaisuussäätelyyn. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla asian kirjaaminen siten, että yhdistystoiminnassa ketään jäsentä ei saa syrjiä yhdenvertaisuuslain 8§:ssä määritettyjen seikkojen perusteella. Lisäksi säännöksen suhde

yhdistyslain 33 § on tuotava esiin selvästi – tarkoituksena lienee, että säännökset eivät ole sisällöltään päällekkäisiä vaan toisiaan täydentäviä.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Heikki Halila, Lauri Tarasti, MTK, Keskusta, Vihreä liitto, STTK, Akava, Setlementtiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Espoon kaupunki, Naisjärjestöjen Keskusliitto, EK, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Allianssi ja Suomen Yrittäjät katsovat, että yhdistyslaissa on jo tällä hetkellä säännökset, joilla toiminnan ja jäsenten yhdenvertaisuus voidaan turvata.

STTK katsoo, että tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain sääntely riittää myös yhdistystoimintaa ohjaaviksi laeiksi.

Heikki Halila katsoo, että ehdotus ei vastaa yhdistyskäytäntöä, koska yhdenvertaisuuteen vetoamisen kynnystä ehdotetaan madallettavaksi. Epäselväksi jää, miten ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuteen. Oikeuskirjallisuudessa on eritelty nykyistä yhdenvertaisuussäännöstä, muttei ehdotettu siihen muutoksia tai arvioitu, miten lakia tulisi tulkita, jos sitä muutettaisiin.

Invalidiliitto, Heikki Halila, OKM, SDP, Lauri Tarasti, MTK, Partiolaiset, Keskusta, Vihreä liitto, Vasemmistoliitto, STTK, Nuorisovaltuustojen Liitto, Akava, Setlementtiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Espoon kaupunki, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Kokoomus, EK, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Suomen Yrittäjät ja Allianssi katsovat, että esitetyn yhdenvertaisuusperiaatteen tulkitseminen voi johtaa ristiriitaisiin tulkintoihin esimerkiksi jäsenetujen, jäsenmaksuvapautusten tai erilaisten osallistumismaksujen osalta syrjintäväitteiden sekä erinäisten riitaisuuksien lisääntymiseen ja tätä kautta vaikeuttaa käytännön yhdistystoimintaa sekä vähentää kiinnostusta yhdistystoimintaan. Tulkintaa ei voida analogisesti hakea osakeyhtiölain puolelta, sillä taloudellisen ja aatteellisen toiminnan ero on suuri ja säännöksen tarkoituksen on näin ollen oltava erilainen.

Heikki Halila, OKM, Kokoomus ja SDP toteavat, että vaaliehdokkaiden tukeminen, yhdistysten myöntämät apurahat, erilaiset jäsenmaksut ja jäsenmaksuvapautukset ovat esimerkkejä kysymyksistä, joiden suhde ehdotettuun pykälään voisi muodostua epäselväksi.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Heikki Halila, Lauri Tarasti, Partiolaiset, Keskusta, Vihreä liitto, Vasemmistoliitto, Nuorisovaltuustojen Liitto, Setlementtiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ja Allianssi toteavat, että yhdistystoiminnassa on varsin tavallista, että yhdistyksissä halutaan erityisesti tukea tiettyjen jäsenryhmien, kuten nuorten, osallistumismahdollisuuksia. Esitetty yhdenvertaisuusperiaate saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa tämänkaltaiset perustellut toimintaperiaatteet saattaisivat tulla tulkituksi esitetyn yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisiksi.

Heikki Halila pohtii, johtaisiko tavanomainen tiettyjen jäsenten tukeminen siihen, että yhdistyksen hallitus voisi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi, mistä myös tältä osin ehdotuksessa puhutaan.

Heikki Halila, Nuorisovaltuustojen Liitto ja Allianssi katsovat, että yhdistyslainsäädännön on lain kansalaistoimintaan liittyvän merkittävyyden vuoksi oltava luonteeltaan sellaista, että yhdistystoimijat saavat varsinaisesta lakitekstistä riittävän selvyyden lain oikean tulkintaan.

Partiolaiset ja Finlands Svenska Scouter katsovat, että jos jäsenten yhdenvertaisuudesta säädetään lailla, on tärkeää, selvennetään, mikä on säännöksen soveltamisala suhteessa kunkin yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseen.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että ehdotettu säännös lisää epätietoisuutta etenkin kilpaurheilua harjoittavissa seuroissa, poliittisissa järjestöissä, tiedeseuroissa ja kulttuuri-alan järjestöissä. Varhaisen erikoistumisen lajeissa eriytyminen eri tason kilparyhmiin alkaa verrattain nuorena. Käsitettä ”sama asema” on hyvin vaikea arvioida yksiselitteisesti käytännön valmennustyössä. Kilpailu- tai edustusjoukkueeseen valitut jäsenet saavat usein suoraa tai epäsuoraa etua, kuten muita koulutetumman valmentajan ja fysioterapiaa, eivätkä nämä edut ole sellaisia, jotka määriteltäisiin seuran säännöissä, eivätkä ne pohjautu mihinkään jäsenkategoriaan. On myös huomioitava, että monet sitovat oikeudet ja velvoitteet kilpa- ja huippu-urheilijoille tulevat seuran jäsenelle seuran ulkopuolelta: lajiliitto, kansainvälinen lajiliitto, OK, KOK, SUEK (antidoping) jne. Näistä ei voi yhdistyksen hallitus tai yhdistyksen kokous tehdä päätöstä, mutta ne vaikuttavat välillisesti seuran kautta, myös yhdenvertaisuusasioissa.

Invalidiliitto toteaa, että yhdenvertaisuutta koskeva sääntelyesitys ei ota huomioon perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäätelyä tai yhdenvertaisuuslain sääntelyä. Vammaista syrjiviä käytäntöjä olisi mahdollista perustella mietinnössä tarkoitettulla tarkoituksenmukaisuusperusteella. Se viittaa yhdenvertaisuuslain 15 §:ään, jonka mukaan mm. koulutuksen järjestäjän, työnantajan ja tavaroiden sekä palveluntarjoajan on tehtävä asianmukaiset kohtuulliset mukautukset in casu vammaisille yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Siten yhdistys voi olla sanotuissa rooleissa ja yksittäistapauksessa yhdistyslakiin esitetty uusi 10 a § voi muodostaa ristiriidan yhdenvertaisuuslain 15 §:n velvoitteen kanssa. Kohtuullinen mukautus on oikeuttamisperuste.

Heikki Halila ja STEA katsovat, että säännös mahdollistaisi yksittäiselle krevulantille jopa koko yhdistyksen toiminnan vakavan hankaloittamisen tai tekemisen mahdottomaksi yhdistyksen toimiessa normaalisti esimerkiksi tietyn jäsenryhmänsä hyväksi.

Akava toteaa, että ammattiliittojen tarjoama oikeusturvapalvelun laajuus riippuu solmistusta sopimuksesta tai/ja siitä, että oikeusturvapalvelut ovat laajempia mitä pidempi jäsenyyden kesto on ollut. Esimerkiksi oikeusturvapalveluita ei ole koettu subjektiivisena oikeutena jäsenille, vaan niitä annetaan liiton harkinnan mukaan.

Akava katsoo, että yhdenvertaisuusperiaatesäännös tekisi hyvin tulkinnanvaraiseksi sen, millaisia päätöksiä yhdistyksen hallitus voi ylipäättään tehdä. Mietinnössä tehty jako tarkoituksenmukaisuuspäätöksiin sekä muihin päätöksiin on erittäin tulkinnanvarainen. Jos yhdenvertaisuusperiaatteesta kuitenkin säädetään, on selvemmin tuotava esiin, miltä osin oikeustilaa muutetaan.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävien lausunnonantajien perustelut:

Vuokranantajat, Kalatalouden Keskusliitto, ADHD-liitto ja MLL pitävät nykyistä sääntelyä riittävänä ja suhtautuvat varauksellisesti ehdotettuun muutokseen ja sen tarpeellisuuteen ottaen huomioon, että voimassa olevaa yhdistysoikeutta ei kuitenkaan ole tältä osin tarkoitus muuttaa. Esitetyn yhdenvertaisuusperiaatteen tulkitseminen voi johtaa ristiriitaisiin tulkintoihin esimerkiksi jäsenetujen, jäsenmaksuvapautusten tai erilaisten osallistumismaksujen osalta.

ADHD-liitto pitää huolestuttavana, jos säännös asettaisi erilaiset yhdistykset eriarvoiseen asemaan säännöksen soveltamisen osalta.

Fingo katsoo laajan poikkeusesimerkkien luettelon kuvastavan sitä, että pykälä ei sellaisenaan ole riittävän yksiselitteinen.

2.3 Sallitaan 100% verkkokokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona – yhdistyslain 17 §:n 2 momentti

Työryhmän ehdotus: Verkkokokous perustuisi aina yhdistyksen sääntöihin ja jäsenten käytössä olisi kaikki perinteistä kokousta vastaavat osallistumiskeinot ("teknologia-neutraali" kokousmääritelmä, käytännössä yleensä reaaliaikainen osallistuminen). Hallitus vastaisi tarvittavista kokousjärjestelyistä.

Lausunnonantajien kannat: Lausunnonantajien kannat: Ehdotusta kannatetaan sellaisenaan tai muutettuna, vain OKM vastustaa ehdotusta.

Lähes kaikki lausunnonantajat **kannattavat ehdotusta**: *Finlands Svenska Scouter, MYYR-MÄKI-liike, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Allianssi, Suomen Yrittäjät, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Maaseutupolitiikan neuvosto, EK, Luonnonsuojeluliitto, Kokoomus, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorisoesuntoliitto, MLL, Helsingin kaupunki, STEA, Espoon kaupunki, Setlementtiliitto, Fingo, Perussuomalaiset, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Kuntaliitto, Punainen Risti, Hengitysliitto, Asianajajaliitto Lukiolaisten Liitto, ADHD-liitto, Kuluttajaliitto, Akava, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Taksiliitto, Suomi-Seura, Sydänliitto, SOSTE, Kansalaisareena, Nuorisovaltuustojen Liitto, Rinsessat ry, STTK, Vanhempainliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, SAK, Salibandyliitto, Kotiseutuliitto, Voimisteluliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Luustoliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vihreä liitto, Siskot ja Simot ry, Valtion nuorisoneuvosto, Keskusta, Neuroliitto, Nuorisoseurat, Parkinsonliitto, Heikki Halila, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Rovaniemen kaupunki, Partiolaiset, MTK, Pääjät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Lauri Tarasti, Jyväskylän kaupunki, SDP, Oulun kaupunki, Eläke-liitto ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.*

*Maanmittauslaitos, Luustoliitto, Invalidiliitto, Vuokranantajat ja Vasemmistoliitto kannattavat ehdotusta muutettuna. Vasemmistoliiton ja Vuokranantajien mukaan **yhdistyksen kokouksen ja/tai hallituksen tulisi voida** päättää verkkokokouksesta myös ilman sääntömääräystä.*

OKM vastustaa ehdotusta.

Poliisihallitus, PRH ja Tampereen kaupunki eivät ota ehdotukseen kantaa.

Ehdotusta kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Partiolaiset, Rovaniemen kaupunki, Keskusta, Kotiseutuliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Setlementtiliitto, Allianssi, Luonnonsuojeluliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Fingo ja Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat, että ihmisten lisääntyvä monipaikkaisuus ja paikkariippumattomuus edellyttää verkkokokousten sallimista. Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsoo, että erityisen tärkeää verkkokokousten mahdollistaminen on pienille, valtakunnallisille yhdistyksille, joille kasvokkain järjestetyn kokouksen pitäminen voi aiheuttaa kohtuuttomia resurssitarpeita.

Kuntaliitto, Lukiolaisten Liitto ja ADHD-liitto toteavat, että etäkokoukokemukset ovat osoittaneet verkkokokoukset toimiviksi, saavutettaviksi ja yhdenvertaisuutta lisääviksi.

Invalidiliitto, Kansalaisareena, Setlementtiliitto, Rovaniemen kaupunki, Keskusta, Valtion nuorisoneuvosto, Kotiseutuliitto, Kotiseutuliitto Hengitysliitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ja STEA katsovat, että säännös edistää perustuslaillista yhdistymisvapautta ja/tai madaltaa

kokousosallistumiskynnystä. STEA katsoo, että säännös mahdollistaa entistä paremmin liikkumisrajoitteisten tai äkillisesti mutta lievästi sairastuneiden osallistumisen kokouksiin turvallisesti.

Partiolaiset, Lukiolaisten Liitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Valtion nuorisoneuvosto ja Allianssi katsovat, että muutos helpottaisi merkittävästi nuorisoalan järjestöjen toimintaa.

Hengityслиitto, Kansalaisareena ja Setlementtiliitto katsovat, että 100 % verkkokokouksen salliminen helpottaa myös kokonaan verkossa toimivien yhdistysten toimintaa ja verkko-toimintojen laajempaa hyödyntämistä.

Ehdotusta kannattavien kehittämisehdotukset:

Asianajajaliitto toteaa, että sääntökirjauksen edellyttäminen on tässä vaiheessa ymmärrettävää, mutta jatkossa myös verkkokokousten järjestämisen tulisi voida perustua suoraan lakiin/ hallituksen päätökseen.

Kansalaisareena ja Setlementtiliitto kiinnittävät huomiota hybriditapaamisten teknisen toteutustavan kehittämistarpeisiin.

Luustoliitto, Invalidiliitto, Neuroliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Kansalaisareena ja Setlementtiliitto toteavat, että osa yhdistyksistä tarvitsee perinteistä kokoontumista. Tässä on huomioitava yhdistysten erilaisuus, esimerkiksi ikäihmiset, maahanmuuttajat ja erityisryhmät, joilla on erilaisia tarpeita ja kognitiivisia haasteita verkko-osallistumiselle. Osalla yhdistystoimijoista ei ole osaamista ja jaksamista käyttää teknisiä laitteita tai niitä myöskään mahdollisuutta hankkia. Yhdistyksen hallitus tuntee jäsenistönsä parhaiten ja osaa peilata, mikä on omassa yhdistyksessä tasavertaisoin osallistumisen muoto.

Invalidiliitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Neuroliitto, Partiolaiset, Allianssi, Valtion nuorisoneuvosto ja Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat, että kokousten saavutettavuuteen ja osallistujien yhdenvertaisuuden toteutumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Hengityслиitto toteaa, että jäsenellä tulisi olla aina mahdollisuus valtuuttaa asiamies osallistumaan puolestaan verkkokokoukseen. Tämä osaltaan helpottaisi sellaisten jäsenten osallistumista, joille osallistuminen verkkokokoukseen on olosuhteisiinsa tai henkilöönsä liittyvistä syistä haasteellista. Myös SOSTE kannattaa asian selvittämistä.

Neuroliitto toteaa, että säännökseen kirjattu yhdistyksen kokouksen mahdollisuus sääntöjen muuttamisen edellyttämällä tavalla määränemmistö päätöksellä tehdä päätös joko verkkokokouksen järjestämisestä tai valtuuttaa hallitus järjestämään verkkokokous

saattaa myös rajoittaa jäsenien mahdollisuuksia osallistua ja saattaa aiheuttaa ristiriitoja yhdistyksen toimintaan.

Ehdotusta muutettuna kannattavien perustelut:

Invalidiliitto pitää yhdenvertaisuuden ja osallistumisoikeuden toteutumisen turvaamista esitetyn muutoksen edellytyksenä ja ehdottaa 17 §:ään seuraavaa lisäystä: ”Edellytyksenä verkkokokouksen järjestämiselle on, että osallistumisoikeus, äänenlaskennan oikeellisuus, puhe- ja äänioikeuden käyttäminen sekä muut jäsenten oikeudet ja yhdenvertaisuus voidaan toteuttaa 1 momentissa tarkoitettua yhdistyksen kokousta vastaavalla tavalla.”

Maanmittauslaitos katsoo, että säännösehdotuksesta tai sen perusteluista ei selvästi ilmene, koskisiko yhdistyksen kokouksen kysymyksessä oleva päätös vain yhtä tiettyä verkkokokouksen järjestämistä vai olisiko se samalla tavalla yleinen, toistaiseksi voimassa oleva päätös niin kuin sääntöihin sisältyvä vastaava määräyskin. Jos kysymys on yleisestä, jatkuvasti voimassa olevasta päätöksestä ja esim. jatkuvasta hallitukselle annettusta valtuutuksesta päättää verkkokokouksen järjestämisestä sääntöjä muuttamatta, tämän tulisi selvemmin ilmetä säännöksestä ja sen perusteluista.

Maanmittauslaitos toteaa, että pelkkään yhdistyksen kokouksen päätökseen perustuva, esimerkiksi hallitukselle annettu oikeus päättää siitä, että yhdistyksen kokous järjestetään pelkästään verkkokokouksena, poikkeaa melko huomattavasti siitä, että asiasta olisi aina määrättävä säännöissä. Asiasta varmistuminen ei ole yhtä luotettavalla pohjalla, jos verkkokokouksen perusteeksi on esitettävissä ainoastaan johonkin aikaisempaan ajankohtaan sijoittuvan yhdistyksen kokouksen pöytäkirja, josta tällainen päätös ilmenee. Ne perustelut, jotka tällaisen lisämahdollisuuden antamiseksi säännöskohtaisissa perusteluissa esitetään, eivät vaikuta kovin painavilta.

Verkkokokouksesta päättäminen ilman sääntömääräystä

Vuokranantajat kannattaa sitä, että yhdistyksen kokous voisi päättää verkkokokouksesta myös ilman sääntömääräystä.

Vasemmistoliitto kannattaa sitä, että yhdistyksen kokous tai hallitus voisi päättää verkkokokouksesta myös ilman sääntömääräystä. Tällä välttyttäisiin PRH:n ruuhkauttamiselta ja järjestöjen mallisääntöjen ja muiden sääntöpohjien uudelleen kirjoittamiselta.

Kiinteistön luovuttamisesta päättävän kokouksen pöytäkirjasääntely

Maanmittauslaitos esittää harkittavaksi, tulisiko kiinteistön luovuttamisesta päättävästä yhdistyksen verkkokokouksesta laadittavasta pöytäkirjasta säätää vielä tarkemmin niin, että pöytäkirjasta kävisi nimenomaisesti ilmi, sen lisäksi, että kysymys on ollut verkkokokouksesta, myös päätöksenteossa käytetty menettely ja se, miten osallistumisoikeus, äänenlaskennan oikeellisuus, puhe- ja äänioikeuden käyttäminen ja muut jäsenen

oikeudet varmistettiin verkkokokouksen yhteydessä. Ostajan lisäksi Maanmittauslaitoksen tulee voida luottaa yhdistyksessä tehdyn päätöksen laillisuuteen. Lisäksi Maanmittauslaitos pitää tärkeänä, että näissä edellytyksissä mahdollisesti olleiden puutteiden oikeudellista vaikutusta käsiteltäisiin vielä tarkemmin ehdotetun lainkohdan säännöskohtaisissa perusteluissa. Maanmittauslaitos esittää selvitettäväksi, ovatko mahdolliset puutteet sellaisia, että ne korjautuvat, jos päätöksestä ei ole nostettu moitekannetta yhdistyslain 32 §:ssä säädetyssä määräajassa.

2.4 Etäosallistuminen mahdolliseksi hallituksen tai yhdistyksen kokouksen päätöksellä, jollei säännöissä rajoitettu tai kielletty – yhdistyslain 17 §:n 3 momentti

Työryhmän ehdotus: Työryhmä pitää perusteltuna yhdistyslain muuttamista siten, että nykyistä yhdistyslakia vastaava etäosallistumisvaihtoehto yhdistyksen kokoukseen olisi mahdollista myös ilman sen sallivaa nimenomaista sääntömääräystä yhdistyksen kokouksen tai hallituksen päätöksellä, jollei säännöissä toisin määrätä.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotusta kannatetaan sellaisenaan tai muutettuna, vain OKM vastustaa ehdotusta.

Valtaosa lausunnonantajista **kannattaa ehdotusta sellaisenaan:** *Finlands Svenska Scouter, MYYRMÄKI-liike, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Suomen Yrittäjät, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, EK, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorisosauntoliitto, MLL, Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki, Fingo ry, Perussuomalaiset, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Kuntaliitto, Punainen Risti, Hengitysliitto, Lukio-laisten Liitto, ADHD-liitto, Kuluttajaliitto, Suomi-Seura, Sydänliitto, SOSTE, Rinsessat ry, STTK, Vanhempainliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Invalidiliitto, SAK, Vasemmistoliitto, Salibandyliitto, Kotiseutuliitto, Voimisteluliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vihreä liitto, Siskot ja Simot ry, Valtion nuorisoneuvosto, Keskusta, Neuroliitto, Nuorisoseurat, Parkinsonliitto, Maanmittauslaitos, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Rovaniemen kaupunki, Vuokranantajat, Partiolaiset, MTK, Akava, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Jyväskylän kaupunki, SDP, Kansalaisareena, Luustoliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Luonnonsuojeluliitto, Taksiliitto, Oulun kaupunki, Eläkeliiitto ja yksi yksityishenkilönä vastannut.*

STEA, Lauri Tarasti, Taksiliitto, Kokoomus, Heikki Halila, Allianssi, Setlementtiliitto ja Nuorisovaltuustojen Liitto **kannattavat sitä, että etäosallistumisesta voitaisiin päättää yhdistyksen tai valtuutettujen kokouksen päätöksellä ilman, että asiasta määrätään äänestys- ja vaalijärjestyksessä.** Kokoomus katsoo, että yhdistyksen tulisi voida kuitenkin säännöissään määrätä etäosallistumisesta päättäminen hallituksen päätettäväksi.

Asianajajaliitto katsoo, että **etäosallistumisen sallimisen tulee perustua hallituksen (ei yhdistyksen kokouksen) päätökseen.**

OKM **vastustaa ehdotusta** ja katsoo, että yhdistysten tulisi päättää säännöissään, onko etäosallistuminen mahdollista ja päättää samalla etäosallistumisen tavasta ja äänestys- ja vaalijärjestyksestä.

Poliisihallitus, Tampereen kaupunki ja PRH eivät ota kantaa ehdotukseen.

Ehdotusta kannattavien lausunnonantajien perustelut:

MTK, Partiolaiset, Rovaniemen kaupunki, Keskusta, Valtion nuorisoneuvosto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Invalidiliitto, SOSTE, Lukiolaisten Liitto, Hengitysliitto ja Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsovat, että etäosallistumisen salliminen hallituksen päätöksellä edistää sujuvaa yhdistyskäytäntöä, saavutettavuutta sekä vähentää työtä, jonka sääntömuutoksien tekeminen aiheuttaa.

Kalatalouden Keskusliitto katsoo, että etäosallistumisen mahdollistaminen on perusteltua antaa hallitukselle, koska se ei ota kantaa fyysisen kokouspaikan tarpeellisuuteen.

Ehdotusta kannattavien kehittämissuositukset:

Maanmittauslaitos toteaa, että päätöksen muodollisesta pätevyydestä tulisi voida varmistua riittävällä varmuudella odottamatta, että päätöstä koskeva moiteaika on kulunut umpeen. Maanmittauslaitos esittää tämän vuoksi harkittavaksi, tulisiko pöytäkirjassa, joka laaditaan etäosallistumismahdollisuuden sisältäneestä kokouksesta, olla teknisestä toteutuksesta ja toteutustavasta maininta. Samoin pöytäkirjassa tulisi ehkä olla kuvattuna, miten osallistumisoikeus ja äänenlaskennan oikeellisuus on toteutettu ja miten jäsenoikeuksien käyttö muutoin etäosallistumisessa on varmistettu (vrt. YhdL 31 §).

Maanmittauslaitos toteaa, että etäosallistumisessa keskeistä on sen varmistaminen, että muut kuin jäsenet eivät pysty osallistumaan (käytännössä eivät ainakaan saa pystyä käyttämään äänioikeutta) ja että jäsenet, jotka osallistuvat etäosallistumisen avulla, voivat käyttää ainakin äänioikeuttaan. Näitä kysymyksiä olisi tarpeellista käsitellä tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa. Erityisesti äänioikeuden käytön mahdollistamisesta olisi syytä nimenomaisesti mainita tuossa yhteydessä. Toisaalta Maanmittauslaitos esittää harkittavaksi, pitäisikö asiasta mainita nimenomaisesti myös laissa, koska juuri se, että asiasta

on aikaisemmin mainittu vain lain perusteluissa, on saattanut aiheuttaa epäselvyyttä. Jos etäosallistumisen käyttö lisääntyy voimakkaasti, on eduksi, että näinkin tärkeästä seikasta ei vallitse epätietoisuutta.

Neuroliitto ja SDP katsovat, että samalla tulee voida päättää etäosallistumisen toteuttamistavasta sekä äänestys- ja vaalijärjestyksestä.

Allianssi, Setlementtiliitto ja Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat, että päätöksen tulisi myös riittää kertaluonteisena tai vaihtoehtoisesti siten, että hallitukselle annetaan valtuus ratkaista etäosallistumiseen liittyvät kysymykset. Allianssi ry toteaa, että tällöin hallituksen valtuuksiin lukeutuisi tarkempien ohjeiden antaminen. Mikäli teknisen välineen käyttäminen ilman sääntömuutosta ja äänestys- ja vaalijärjestyksen vahvistamista mahdollistettaisiin, estettäisiin myös Patentti- ja rekisterihallituksen ruuhkautuminen lukuisten sääntömuutosten käsittelystä.

Kansalaisareena, Luonnonsuojeluliitto, Setlementtiliitto ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat että laissa on syytä mainita oikeudesta käyttää tarvittaessa tukihenkilöä tai teknistä avustajaa, jotta sitä ei tarvitse erikseen mainita yhdistysten säännöissä tai erikseen käsitellä hallituksessa.

Luustoliitto korostaa kasvokkain tapahtuvan osallistumistavan huomioimista ja merkitystä.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

STEa, Heikki Halila ja Lauri Tarasti katsovat, että asiassa on kyse vallanjaon kannalta keskeisestä asiasta. Yhdistyksen hallitus saa vahvan aseensa vaikuttaa päätöksentekoon ja vaaleihin, jos se voi yksittäistapauksissa ilman sääntöjen tukea tai yhdistyksen tai valtuutettujen kokouksen päätöstä sallia etäosallistumisen.

Heikki Halila ja Lauri Tarasti toteavat, että yhdistyksen päätöksen sisältö tai vaalin tulos voi olla erilainen sen mukaan, onko etäosallistumista mahdollistettu vai ei.

Heikki Halila ja Lauri Tarasti toteavat, että yhdistyksen päätöksentekijöiden tulisi ilmoittaa kantansa, mutta siihen voisi riittää hallitukselle annettu kertaluonteinen tai pysyvä valtuus ratkaista etäosallistumisen käyttö.

Heikki Halila toteaa, että yhdistyksen tai valtuutettujen kokous voisi päättää etäosallistumisen sallimisesta määräajaksi tai toistaiseksi, mutta kokouksella on oltava oikeus muuttaa tekemäänsä päätöstä.

Muut kommentit

Yksityishenkilönä lausuva katsoo, että etäosallistumisen tulisi olla lähdekohtaisesti mahdollista ilman erillistä hallituksen päätöstä.

Asianajajaliitto esittää harkittavaksi, että yhdistyslain 17 §:n muotoiluja tulisi selkiyttää, verkkokokouksen ja etäosallistumisen välisen erottelun selventämiseksi.

2.5 Jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä mahdolliseksi – yhdistyslain 17 ja 19 §

Työryhmän ehdotus: Työryhmän arvion mukaan pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksen tavoitteiden toteuttamiseksi on tarpeen sallia hallituksen puheenjohtajan tai koko hallituksen valinta sääntömääräyksen perusteella jäsen- tai liittoäänestyksessä. Lisäksi on tarpeen varmistaa, että tämä mahdollisuus, joka voi olennaisesti vaikuttaa yhdistyksen päätöksentekoon, voidaan ottaa käyttöön vain sääntöjen muuttamiseen lain mukaan vaadittavalla määränemmistöllä. Työryhmä ei ehdota jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalan laajentamista kaikkiin 23.1 §:ssä tarkoitettuihin asioihin. Tämä koskee myös jäsen- ja liittoäänestysmahdollisuuden laajentamista tilintarkastajan ja toiminnantarkastajan valintaan, mikä olisi periaatteessa johdonmukaista työryhmän ehdotuksen kanssa.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotusta kannattavat sellaisenaan tai muutettuna lähes kaikki asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista, mm. hallituspuolueet. Vain neljä tahoa (ml. Kokoomus) **vastustaa ehdotusta**.

Enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista **kannattaa ehdotusta sellaisenaan:** *MYYRMÄKI-liike, Suomen Yrittäjät, Maaseutupolitiikan neuvosto, Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Asianajajaliitto, Settlementiliitto, Sydänliitto, SOSTE, Kansalaisareena, Vanhempainliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Invalidiliitto, SAK, Kotiseutuliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, STEA, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vihreä liitto, Keskusta, Nuorisoseurat, Luustoliitto, Rovaniemen kaupunki, Jyväskylän kaupunki, SDP, Oulun kaupunki ja Eläkeliitto.*

Partiolaiset, Lauri Tarasti, Heikki Halila, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Vasemmistoliitto, Akava, Allianssi, MLL ja Nuorisoesuntoliitto **kannattavat ehdotusta hallituksen puheenjohtajan valinnan osalta, mutta vastustavat, pitävät tarpeettomana tai suhtautuvat varauksellisesti ehdotukseen muiden hallituksen jäsenten osalta.**

MTK katsoo, että **laissa ei pitäisi sallia siirtää liiton hallituksen puheenjohtajan tai jäsenten valintaa liiton jäsenyhdistyksen henkilöjäsenille. Jäsenäänestyksen salliminen nimenomaisella sääntömääräyksellä tulisi olla mahdollista, mutta liittoäänestyksen ei.**

STEA katsoo, että äänestyspäselvyyksien välttämiseksi voisi olla syytä säätää myös äänestystavasta.

ADHD-liitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Kokoomus ja Nuorisovaltuustojen Liitto vastustavat ehdotusta.

*Finlands Svenska Scouter, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, EK, Luonnonsuojeluliitto, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Fingo, Perussuomalaiset, Vasstuullinen Lahjoittaminen ry, Kuntaliitto, Punainen Risti, Hengitysliitto, Lukiolaisten Liitto, Kuluttajaliitto, Taksiliitto, Suomi-Seura, Poliisihallitus, Tampereen kaupunki, Rinsessat ry, STTK, PRH, Kalatalouden Keskusliitto, Salibandylitto, Olympiakomitea, Siskot ja Simot ry, Valtion nuorisoneuvosto, Neuroliitto, Parkinsonliitto, Maanmittauslaitos, Vuokranantajat, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, OKM ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta **eivät ota kantaa ehdotukseen.***

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Vantaan kaupunki, Vasemmistoliitto, Invalidiliitto ja Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsovat, että ehdotus edistäisi yhdenvertaisuutta, yhdistysdemokratiaa, yksittäisen jäsenen vaikuttamismahdollisuuksia sekä lisäisi kiinnostusta yhdistystoimintaan.

SOSTE kannattaa yhdistysten autonomian laajentamista.

Kaatuneitten Omaisten Liitto katsoo, että ehdotus keventäisi kokouskäytäntöjä kun ei enää tarvitsisi järjestää keskusteluja ehdokkaista.

Jäsen- ja liittoäänestys vain hallituksen puheenjohtajan valinnassa / haasteet hallituksen jäsenten valinnassa

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut katsoo, että monijäsenisten toimielinten kannalta on huolehdittava siitä, että edustavuus turvataan esimerkiksi vaalitivasta päätettäessä.

Vasemmistoliitto toteaa, että yhdistyksille pitäisi antaa mahdollisuus päättää säännöistään suoran jäsenvaalin käyttämisestä molemmassa tai vain toisessa valinnassa. Puolueilla on osaamista ja kokemusta sitovista jäsenäänestyksistä vaaliehdokkaiden ja puoluekokousedustajien valintojen yhteydessä. Tätä osaamista voidaan soveltaa myös mietinnössä esitettyihin jäsenäänestyksiin kautta yhdistyskentän.

Akava ja MLL toteavat, että hallituksen jäsenten valinta on valtakunnallisessa liitossa tasapainoisempaa ja selkeämpää päättää kokouksessa.

Akava katsoo, että erityisesti liittomuotoisissa yhdistyksissä liittoäänestys henkilövalinnoissa saattaisi ohjata äänestystapaan, joka sopii huonosti erityisesti useampijäsenisten toimielinten, kuten hallituksen jäsenten vaaliin. Lisäksi jäsenäänestys henkilövalinnoista ohjaa jäsenten mielenkiintoa nimenomaan henkilövalintoihin ja jättää näin asiakysymykset ratkaistavaksi vähemmän kiinnostavissa kokouksissa.

Heikki Halila ja Lauri Tarasti toteavat, että jäsen- tai liittoäänestyksen kautta puheenjohtajaksi voidaan valita hyvin erilaisia henkilöitä kuin yhdistyksen tai valtuutettujen kokouksessa. Hallituksen olisi syytä olla toimiva kokonaisuus, ja siihen valittavista on yleensä syytä voida keskustella. Jos valinta tapahtuisi muuten kuin jäsenten tai valtuutettujen kokouksessa, kasvaisi houkutus käyttää vaalissa enemmistölistavaalia, joka heikentäisi jäsendemokratian toteutumista.

Liittomuotoinen yhdistys

MTK toteaa, että ehdotus tosiasiaa antaisi mahdollisuuden siirtää liittomuotoisessa yhdistyksessä päätösvalta hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten valinnasta pois yhdistyksen jäseniltä itseltään. Myös moniportaisessa liittomuodossa on syytä kunnioittaa kunkin yhdistyksen omaa päätöksentekoa.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Kokoomus ja ADHD-liitto eivät pidä tarpeellisena muuttaa nykyistä selkeää ja toimivaa käytäntöä.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta katsoo, että nykyinen malli pitää päätöksenteon kokouksissa, joissa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet asettua ehdolle ja tuoda esiin omaa osaamistaan puheenjohtajan ja hallituksen jäsenen tehtävään.

Nuorisovaltuustojen Liitto katsoo, että ehdotus voisi aiheuttaa tulkintaepäselvyyksiä jäsendemokratian osalta.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jätännyt EK toteaa, että päätöksenteon valumisesta jäsenyhdistystasolta henkilöjäsentasolle hallituksen jäsenten ja puheenjohtajan valinnan osalta ja sen seurauksista tulisi keskustella tarkasti läpi kussakin yhdistyksessä ja liitorakenteessa, mikäli tällainen yhdistyksen sääntöjen muutos haluttaisiin tehdä.

2.6 Jäsenen kyselyoikeudesta yhdistyksen kokouksessa nimenomainen säännös – yhdistyslain 25 a §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä ehdottaa nykyistä yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä jäsenen kyselyoikeudesta ja yhdistyksen johdon vastausvelvollisuudesta yhdistyksen kokouksessa. Tarkoituksena on selventää, milloin nykyisin sääntelemättömän kyselyoikeus ja vastausvelvollisuus on tai sitä ei ole.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Ehdotusta kannattavat kaikki asiaan kantaa ottaneet nuorisojärjestöt, sosiaali- ja terveysalan sekä urheilu- ja liikunta-alan yhdistykset ja liitot sekä enemmistö kunnista.

Ehdotusta vastustavat tai pitävät ongelmallisena yhtä lukuun ottamatta kaikki asiaan kantaa ottaneet puolueet, elinkeinonharjoittajia edustavat yhdistykset sekä tutkijat.

Ehdotusta **kannattavat sellaisenaan** Nuorisoseurat, Vanhempainliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Hengitysliitto, Invalidiliitto, Luustoliitto, SOSTE, Sydänliitto, Olympiakomitea, Salibandyliitto, Voimisteluliitto, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Asianajajaliitto, Eläkeliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Kotiseutuliitto, Kuluttajaliitto, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, SAK, Siskot ja Simot ry, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.

Allianssi, Lukiolaisten Liitto, Nuorisoasuntoliitto, Partiolaiset, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Neuroliitto, Setlementtiliitto, Oulun kaupunki, Kansalaisareena, Keskusta, Maaseutupoliittikan neuvosto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Luonnonsuojeluliitto, Taksiliitto, Vuokranantajat ja Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

Myönteisestä suhtautumisestaan huolimatta Asianajajaliitto, Oulun kaupunki, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Setlementtiliitto, Neuroliitto, Nuorisoasuntoliitto, Maaseutupoliittikan neuvosto, Kansalaisareena, Allianssi ja Taksiliitto katsovat, että jäsenten kyselyoikeus toteutuu ilman nimenomaista säännöstäkin.

Kokoomus, Perussuomalaiset, SDP, Vasemmistoliitto, Vihreä liitto, EK, MTK, Heikki Halila, Lauri Tarasti, Akava, Espoon kaupunki, Fingo, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Katalouden Keskusliitto, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, OKM, STEA ja STTK **vastustavat ehdotusta.**

Finlands Svenska Scouter, MYYRMÄKI-liike, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Suomen Yrittäjät, Naisjärjestöjen Keskusliitto, MLL, Punainen Risti, ADHD-liitto, Suomi-Seura, Poliisi-hallitus, Tampereen kaupunki, Rinsessat ry, PRH, Vantaan kaupunki, Suomen Venäjänkielisen Keskusjärjestö, Valtion nuorisoneuvosto, Parkinsonliitto ja Maanmittauslaitos eivät ota kantaa ehdotukseen.

Ehdotusta kannattavien lausunnonantajien perustelut:

SOSTE katsoo, että yhdistystoimintaa säätelevien normien tulisi ilmetä valtaosin laista ja niitä täsmentävien soveltamisohjeiden lain esitöistä. Se ei pidä nykyistä oikeustilaa selkeyden ja oikeusvarmuuden kannalta tyydyttävänä.

Rovaniemen kaupunki, Asianajajaliitto, Invalidiliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto ja Kuntaliitto katsovat, että säännös edistää yhdistysten hyvän hallinnon toteutumista, lisää yhdistystoiminnan avoimuutta, jäsendemokratiaa ja parantaa jäsenten edellytyksiä ottaa kantaa yhdistyskokouksessa käsiteltäviin asioihin.

Lukiolaisten Liitto ja Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat esityksen selkeyttävän kyselyoikeutta ja vastausvelvollisuutta.

Kansalaisareena pitää tärkeänä sitä, että henkilöt, joille yhdistystoiminta ja -demokratia on ehkä uutta – esimerkiksi nuoret tai maahan muuttaneet henkilöt – voivat kyselyoikeutta käyttämällä vaikuttaa yhdistyksen toimintaan ja kokea osallisuutta.

Invalidiliitto pitää hyvänä tarkennusta siitä, että tietoja ei saa antaa, jos niiden antaminen tuottaisi yhdistykselle olennaista haittaa, samoin kuin mahdollisuus kirjallisen vastauksen antamiseen kahden viikon kuluessa kokouksesta, jos tietoja ei kokoushetkellä ole saatavilla.

Kuntaliitto katsoo, että perusteluissa on asianmukaisesti avattu kyselyoikeuden tarkoitusta ja selvennetty, milloin kyselyoikeus ja vastausvelvollisuus on tai sitä ei ole.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Kyselyoikeuden rajaaminen yhdistyksen säännöissä

Salibandyliitto, Voimisteluliitto, Olympiakomitea, Vuokranantajat, Partiolaiset, Maaseutupolitiikan neuvosto, Neuroliitto, Nuorisoesuntoliitto, Oulun kaupunki, Lukiolaisten Liitto, Setlementtiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Nuorisovaltuustojen Liitto, Taksiliitto, Allianssi ja Kansalaisareena katsovat, että jos kyselyoikeudesta halutaan nimenomainen säännös lakiin, tulee perusteluissa rajata kyselyoikeuden sisältöä mietinnössä esitettyä tarkemmin. Neuroliitto, Partiolaiset, Setlementtiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Nuorisovaltuustojen Liitto ja Kansalaisareena toteavat, että jäsenten kyselyt voivat kuormittaa yhdistyksen toimijoita kohtuuttomasti.

Partiolaiset ja Nuorisosauntoliitto katsovat, että yhdistyksen tulee voida määritellä toimielimet ja kokoukset, joissa kyselyoikeutta käytetään.

Vuokranantajat katsoo, että kyselyoikeuden ulkopuolelle tulisi rajata selkeästi yhdistyksen työsopimusten perusteella maksamat palkat. Yhdistyksen hallitukselle ja toimitusjohtajalle/toiminnanjohtajalle tulisi jättää verrattain laaja harkintavalta arvioida, onko tieto sellainen, joka yhdistyksen edun kannalta tulee jakaa yksittäisille yhdistyksen jäsenille. Myös Neuroliitto katsoo, että kokouksen puheenjohtajan tulisi voida rajata kyselyoikeuden käyttöä.

Keskusta esittää, että säännöstä vietäisiin eteenpäin asettamalla raja kyselyoikeuteen sidotulle jäsenmäärälle, joka voisi olla esimerkiksi 1/10–1/4 yhdistyksen jäsenistä.

Oulun kaupunki, Lukiolaisten Liitto, Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat, että kyselyoikeuden rajoittamisesta olisi tarpeellista määrätä tarkemmin yhdistyksen säännöissä.

Kysymykseen vastaamisen muoto ja määräaika

Maaseutupolitiikan neuvosto, Setlementtiliitto ja Kansalaisareena katsovat, että kysymykseen vastaamisen tulisi kokouksessa riittää, jollei kokouksen enemmistö vaadi, että kirjallinen vastaus tulee toimittaa jälkikäteen.

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että vastaukset on voitava antaa tarvittaessa myös määräaikana kirjallisesti väärinkäytösten estämiseksi.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Allianssi, Setlementtiliitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ja Nuorisosauntoliitto vastustavat velvollisuutta, jonka mukaan sellaiseen jäsenen kysymykseen, johon ei voida vastata kokouksessa käytettävissä olevin tiedoin, on vastattava kirjallisesti kahden viikon sisällä.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ja Nuorisosauntoliitto katsovat, että tiettyä lakiin kirjattua vastausmääräaikaa ei tule säätää. Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut katsoo, että niistä voidaan tarvittaessa säätää yhdistyksen säännöissä.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Setlementtiliitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ja Nuorisosauntoliitto toteavat, että kahden viikon kirjallinen vastausaika saattaa aiheuttaa varsinkin pienille vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille kohtuutonta taakkaa.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto pohtii, tarkoittaako vastausveloitteen säätäminen lakisääteiseksi (myös aikarajaltaan) myös mahdollisuutta valittaa asiasta.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

OKM, SDP, Lauri Tarasti, MTK, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Heikki Halila, Vihreä liitto, Vasemmistoliitto, STTK, Akava, Fingo, STEA, Espoon kaupunki, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, EK ja Kokoomus katsovat, että kyselyoikeuden toteutumisessa ei ole sellaisia ongelmia, jotka puoltaisivat uuden yhdistystoimintaa kuormittavan ja mahdollisia riitaisuuksia lisäävän sääntelyn ottamista yhdistyslakiin.

Vasemmistoliitto, Akava ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että ehdotus lisää erityisesti pienten, vapaaehtoisvoimin ja maallikotiedon pohjalta toimivien vähäresurssisten yhdistysten velvoitteita, mikä hankaloittaisi vapaaehtoisten rekrytointia.

Heikki Halila, Kalatalouden Keskusliitto, Akava, Fingo ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että kysymyksiin vastaaminen aiheuttaisi haasteellisia tulkintatilanteita (ml. vastaamisesta mahdollisesti aiheutuvan haitan tapauskohtainen tulkinta).

OKM, SDP, Lauri Tarasti, Heikki Halila ja Kalatalouden Keskusliitto katsovat, että ehdotus voisi lisätä kverulanttien häiriköintiä.

Kysymykseen vastaamisen muoto ja määräaika

Akava, Lauri Tarasti, Heikki Halila, Espoon kaupunki ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry vastustavat velvollisuutta, jonka mukaan sellaiseen jäsenen kysymykseen, johon ei voida vastata kokouksessa käytettävissä olevin tiedoin, on vastattava kirjallisesti kahden viikon sisällä. Akava katsoo, että niistä voidaan tarvittaessa säätää yhdistyksen säännöissä.

Lauri Tarasti, Heikki Halila, Espoon kaupunki ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry toteavat, että kahden viikon kirjallinen vastausaika saattaa aiheuttaa varsinkin pienille vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille kohtuutonta taakkaa.

Lauri Tarasti katsoo, että kyselymenettelyn siirtäminen lakisäätteiseksi synnyttäisi moiteoikeuden.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättäneiden lausunnonantajien perustelut:

MLL, Suomen Yrittäjät ja MYYRMÄKI-liike katsovat ehdotuksen vastaavan käytäntöä eivätkä pidä sen säätämistä laissa välttämättä tarpeellisena.

ADHD-liitto, MLL ja Suomen Yrittäjät katsovat, että voimassa oleva lainsäädäntö antaa jo tällä hetkellä yhdistyksen jäsenille riittävät mahdollisuudet saada tarvitsemansa tiedot liittyen yhdistyksen toimintaan.

Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö vastustaa hallituksen kuormituksen lisäämistä.

2.7 Sallitaan päätösvallan delegointi jäseneksi ottamisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta – yhdistyslain 12 ja 13 §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä pitää perusteltuna riittävän tarkkaan rajatun delegoinnin mahdollisuutta jäseneksi ottamisen osalta. Tämä voidaan toteuttaa esim. osuuskuntien tarpeiden perusteella säädettyä ja osuuskunnissa käytännössä toimivaksi havaittua mallia vastaavasti siten, että yhdistyksen säännöissä voidaan määrätä, että hallitus päättää jäsenien hyväksymismenettelystä ja hyväksymisen edellytyksistä (yhdistyksen sääntöjen puitteissa). Jäsenen erottamisen osalta ei työryhmän arvion mukaan ole aihetta päätösvallan delegointimahdollisuuksien muuttamiseen. Toisaalta eroilmoituksen vastaanottamisen osalta mahdollisia järjestelyjä on työryhmän arvion mukaan tarpeen selventää laissa nykykäytäntöjä vastaavasti.

Lausunnonantajien kannat: Lähes kaikki asiasta lausuneet lausunnonantajat kannattavat ehdotusta sellaisenaan. Vain OKM ja Perussuomalaiset vastustavat ehdotusta.

Ehdotusta kannattavat sellaisenaan sellaisenaan *Finlands Svenska Scouter, MYYRMÄ-KI-liike, Allianssi, Suomen Yrittäjät, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Maaseutupolitiikan neuvosto, EK, Luonnonsuojeluliitto, Kokoomus, MLL, Helsingin kaupunki, Nuorisoasuntoliitto, STEA, Espoon kaupunki, Setlementtiliitto, Fingo, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Kuntaliitto, Punainen Risti, Hengityслиitto, Asianajajaliitto, Lukiolaisten Liitto, ADHD-liitto, Kuluttajaliitto, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry, Akava, Taksiliitto, Suomi-Seura, Sydänliitto, SOSTE, Kansalaisareena, Nuorisovaltuustojen Liitto, STTK, Vanhempainliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, SAK, Salibandylitto, Kotiseutuliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Siskot ja Simot ry, Keskusta, Neuroliitto, Nuorisoseurat, Parkinsonliitto, Heikki Halila, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Luustoliitto, Rovaniemen kaupunki, Partiolaiset, MTK, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Lauri Tarasti, Jyväskylän kaupunki, SDP, Oulun kaupunki, Eläkeliitto ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.*

Invalidiliitto, Vasemmistoliitto ja Vuokranantajat kannattavat ehdotusta muutettuna.

OKM ja Perussuomalaiset **vastustavat ehdotusta.**

Helsingin kaupunginosayhdistykset, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Poliisihallitus, Tampereen kaupunki, Rinsessat ry, PRH, Vihreä liitto, Valtion nuorisoneuvosto ja Maanmittauslaitos eivät ota kantaa ehdotukseen.

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Vasemmistoliitto, Heikki Halila, Keskusta, Kalatalouden Keskusliitto, SOSTE, Allergia-Iho- ja Astmaliiitto, MLL, Kokoomus, Lauri Tarasti, Partiolaiset ja Allianssi katsovat, että esitetty muutos vastaa pitkälti jo nykyistä käytäntöä.

Rovaniemen kaupunki, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Parkinsonliitto, Keskusta, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Kansalaisareena, SOSTE, Kuluttajaliitto, ADHD-liitto, Lukiolaisten Liitto, Kuntaliitto, Fingo ry, Setlementtiliitto, MLL, Nuorisotasuntoliitto, Luonnonsuojeluliitto, Oulun kaupunki, Finlands Svenska Scouter ja MTK katsovat, että ehdotus nopeuttaa ja selkeyttää yhdistyksen toimintaa ja päätöksentekoa yleisesti sekä jäsenrekisteriasioden käytännöllistä hoitamista ja jäsenrekisterin ajantasaisuutta erityisesti suurissa yhdistyksissä. Ehdotus edistäisi myös jäsenhankintaa.

Kuluttajaliitto ja Kansalaisareena katsovat, että mahdollisuutta sallia jäsenen erottamisen delegointi tulisi vielä selvittää esimerkiksi jäsenmaksunsa maksamatta jättäneiden jäsenten kohdalla. Kuluttajaliitto toteaa, että jäsenmaksun laiminlyönnin perusteella tapahtuva jäsenen erottaminen on pelkkä muodollisuus, jossa ei lähtökohtaisesti ole tarvetta pohtia erottamisen perusteita.

STEA toteaa, että asiassa tulee huomioida tietosuojanäkökohdat.

Kuntaliitto pitää perusteltuna sitä, että hallitus voisi päättää, että eroilmoituksen voi ottaa vastaan myös muu taho kuin hallitus ja että ilmoituksen voi tehdä myös muulla todisteellisella tavalla kuin kirjallisesti.

Heikki Halila pitää olennaisena sitä, ettei perusteluja kirjoiteta niin, ettei delegoiminen ole muissa tilanteissa mahdollista.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Invalidiliitto ei kannata yhdistyslakiin lisäystä päätösvallan delegoimisesta jäseneksi ottamiseen, vaikka toisin voisi määrätä yhdistyksen säännöissä. Vaikka säännöissä voitaisiin määrätä jäsenten hyväksymisen edellytyksistä, delegoitu päätösvalta jäseneksi ottamiseksi voi helpommin synnyttää tilanteita, joissa jäseneksi ottaminen on tapahtunut vastoin yhdistyksen tarkoitusta ja etua. Esimerkiksi monella eri sairausdiagnoosin edellyttävillä yhdistyksillä voi olla tietyt jäsenyyskriteerit, jotka pitää pystyä todentamaan. Jos jäseneksi ottaminen tapahtuu väärin perustein, jäsenen erottaminen suhteessa jäseneksi ottamiseen on lainsäädännön ja oikeuskäytännön mukaan vaikeaa, esimerkiksi sen osoittaminen, että jäsen on toiminnallaan aiheuttanut yhdistykselle merkittävää haittaa.

Sen sijaan Invalidiliitto kannattaa lisäystä, että eroilmoituksen vastaanottaminen voitaisiin delegoida. Tämä helpottaisi yhdistyskäytänteitä. Lakiluonnoksen termi "hallitus voi

päätää, että ilmoituksen voi tehdä myös muuten todisteellisesti” voi aiheuttaa tulkinnanvaraisuuksia. Perusteluissa mainitaan esim. suullinen nauhoite, mutta käytännössä sellaisen todisteen saaminen voi olla vaikeaa. Setlementtiliitto yhtyy Invalidiliiton lisäsehdotukseen.

Vuokranantajat pitää delegointimahdollisuuden lisäämistä perusteltuna ja esittää lisäksi, että yhdistyksen sääntöihin voitaisiin kirjata jäsenen erottamista koskeva käytäntö sellaisissa tilanteissa, joissa jäsen jättää säännöissä määrätyn jäsenmaksun maksamatta. Setlementtiliitto yhtyy Vuokranantajat ry:n lisäsehdotukseen.

Ehdotusta vastustava OKM katsoo, että hallituksen tulisi hyväksyä jäsenet.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävä Vihreä liitto ei pidä esitettyä muutosta tarpeellisena.

2.8 Hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta huolehtia yhdistyksen hallinnon järjestämisestä nimenomaiset säännökset. Nimenomainen lain tai sääntöjen vastaisten päätösten täytäntöönpanokielto – yhdistyslain 35 §

Työryhmän ehdotus: Yhdenvertaisuusperiaatteen tehokkuuden edistämiseksi, yhdenvertaisuusperiaatteen täytäntöönpanoa koskevan yhdistyksen hallituksen ja mahdollisen toimitusjohtajan roolin ja vastuun selventämiseksi on myös tarpeen säätää nimenomainen täytäntöönpanokielto yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisten päätösten osalta sekä hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta järjestää yhdistyksen hallinto siten, että yhdistyksen varsinaisessakin toiminnassa otetaan lakiin ja sääntöihin perustuvat yhdistyksen velvoitteet ja jäsenten oikeudet.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Ehdotusta kannattaa enemmistö paikallisyhdistyksistä, kunnista sekä sosiaali- ja terveysalan että urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista sekä osa nuorisojärjestöistä ja yksi palkansaajajärjestö.

Ehdotusta vastustavat tai pitävät ongelmallisena ehdotukseen kantaa ottaneet puolueet yhtä lukuun ottamatta, elinkeinonharjoittajia edustavat yhdistykset sekä tutkijat ja pääosa palkansaajajärjestöistä sekä osa nuorisojärjestöistä.

Ehdotusta kannattavat sellaisenaan Kotiseutuliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, MYYR-MÄKI-liike, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Vantaan kaupunki, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Hengitysliitto, Luustoliitto, Neuroliitto, Parkinsonliitto, Sydänliitto, Olympiakomitea, Salibandyliitto, Lukiolaisten Liitto, Nuorisoseurat, Asianajajaliitto, Kansalaisareena, Kuluttajaliitto, SAK, Siskot ja Simot ry, Luonnonsuojeluliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.

Invalidiliitto, SOSTE, Kalatalouden Keskusliitto, ja Vasemmistoliitto **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

Keskusta, Kokoomus, SDP, Vihreä liitto, EK, MTK, Heikki Halila, Lauri Tarasti, Akava, STTK, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Allianssi, Nuorisovaltuustojen Liitto, Vanhempainliitto, Espoon kaupunki, Fingo, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, OKM ja Setlementtiliitto **vastustavat ehdotusta. Myös Suomen Yrittäjät suhtautuu ehdotukseen hyvin varauksellisesti, vaikka ei ilmoitakaan suoranaisesti kantaansa.**

Finlands Svenska Scouter, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorisosauntoliitto, MLL, STEA, Perussuomalaiset, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Punainen Risti, ADHD-liitto, Taksiliitto, Suomi-Seura, Poliisihallitus, Tampereen kaupunki, Rinsessat ry, PRH, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Valtion nuorisoneuvosto, Maanmittauslaitos, Vuokranantajat, Partiolaiset ja Eläkeliitto **eivät ota kantaa ehdotukseen.**

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien perustelut:

Invalidiliitto, Kuntaliitto, Kansalaisareena, Neuroliitto, Oulun kaupunki, Vantaan kaupunki ja Rovaniemen kaupunki katsovat, että yhdistyslain 35 §:ään esitetyt muutokset selventävät rooleja ja vastuunjakoa sekä hallinnon organisointia.

Asianajajaliitto katsoo, että ehdotukset toisivat lisäarvoa myös yhdistysten käytännön hallitustyöhön.

Lukiolaisten Liitto ja Partiolaiset pitävät hyvänä, että lakiin kirjataan määritelmä päätöksen tekemisestä ilman kokousta, mikä jouhevoittaa järjestöjen toimintaa.

Kansalaisareena, Olympiakomitea, Voimisteluliitto, Salibandyliitto ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat, että myös toimitusjohtajan ja hallituksen vastuuta tulisi selventää.

Kansalaisareena katsoo, että lojaliteettivelvoitetta on hyvä tarkentaa myös jäsenistön suhteen.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

SOSTE pitää hyvänä sitä, että ehdotuksessa kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota hallituksen velvollisuuteen palvella yhdistyksen tarkoitusta ja etua.

Kalatalouden Keskusliitto ja Invalidiliitto kannattavat lisäystä jonka mukaan hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa yhdistyksen kokouksen tai hallituksen tekemään päätöstä, joka on lain tai sääntöjen vastainen ja siksi pätemätön.

SOSTE ja Invalidiliitto katsovat, että ehdotettua 35 §:n 1 momentin viimeistä virkettä tulisi täsmentää tai ainakin sen sisältöä tarkemmin eritellä säännöksen perusteluissa. Yhdistyksen kokouksen tai hallituksen tekemä päätös, joka on yhdistyslain tai yhdistyksen sääntöjen vastainen ei ole yhdistyslain 32 §:n nojalla pätemätön vaan moitteenvaarainen. Yhdistyksissä voi tulla vaikeuksia myös sen hahmottamisessa, milloin jokin yhdistyksen hallituksen tekemä ratkaisu voidaan tulkita lain- tai sääntöjen vastaiseksi päätökseksi. Esimerkiksi koronaviruspandemian käynnistyttyä maalisi- huhtikuussa 2020 yhdistykset joutuivat tekemään ratkaisuja kokouksensa siirtämisestä sääntöjensä määräämän ajankohdan ulkopuolelle, ennen kuin huhtikuussa saatiin voimaan kokousten siirtämiseen oikeuttava väliaikainen poikkeamislaki.

Vasemmistoliitto katsoo, että voimassa oleva yhdistyslain sääntely on asianmukaista ja jättää riittävästi asioita määrättäväksi myös yhdistyksen säännöissä.

Vasemmistoliitto ja Kalatalouden Keskusliitto katsova, että ehdotus vaikeuttaisi hallituksen vastuun hahmottamista ja kuormittaisi toimintaa useimmissa yhdistyksissä.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien ja Suomen Yrittäjien perustelut:

OKM, Vihreä liitto, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, MTK, Fingo, Vanhempainliitto, Vihreä liitto, SDP, EK, Kokoomus, Allianssi, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ja Akava eivät pidä ehdotusta tarpeellisena.

OKM, Heikki Halila, Vihreä liitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Vanhempainliitto, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Nuorisovaltuustojen Liitto, Settlementiliitto, Allianssi, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ja Akava katsovat, että voimassa oleva yhdistyslain sääntely on asianmukaista ja jättää riittävästi asioita määrättäväksi myös yhdistyksen säännöissä.

Heikki Halila ja Vihreä liitto viittaavat tältä osin seurantaryhmän palautteeseen.

Lauri Tarasti, Heikki Halila, Keskusta, Fingo, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Espoon kaupunki ja EK katsovat, että ehdotus vaikeuttaisi hallituksen vastuun hahmottamista ja kuormittaisi toimintaa useimmissa yhdistyksissä. Espoon kaupunki katsoo, että muutos voisi vähentää halukkuutta hallituksen jäsenenä toimimiseen.

MTK, Akava ja Allianssi katsovat, että esitettyjen säädösmuutosten vaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsoo, että ehdotus on maallikkolukijan näkökulmasta epäselvä, ja jättää hyvin tulkinnanvaraiseksi sen miten erilaisia päätöksiä tulisi kirjata ja niistä tietoa säilyttää.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ja Akava katsovat, että säännös yhdistettynä nk. ehdotettuun yhdenvertaisuusperiaatteeseen aiheuttaa riitaisia ja epäselviä tilanteita yhdistyksissä. Akava pohtii, mikä olisi hallituksen vastuu tilanteessa, jossa joku yhdistyksen jäsenistä kokee päätöksenteon olleen jäsenten yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallista ja näin ollen päätösten olleen lainvastaisia.

Heikki Halila ja Lauri Tarasti katsovat, että ehdotus, jonka mukaan hallitus ja sen jäsen eivät saisi noudattaa yhdistyksen kokouksen tai hallituksen noudattamaa päätöstä, joka on tämän lain tai sääntöjen vastainen ja siksi pätemätön, muuttaisi vallitsevaa oikeustilaa. He toteavat samalla, että tällöin moitteenvaraista päätöstä ei voitaisi noudattaa edes moiteajan päätyttyä, sillä pätemättömyys ei yleensä korjaannu.

Heikki Halila katsoo, että laissa ei tule säätää siitä, miten pöytäkirjoja tehdään ja säilytetään. Lakiehdotuksen myötä olisi omituista se, että hallituksen kokouksen pöytäkirjasta ei olisi säädetty mitään, mutta ilman kokousta syntyneen päätöksen kirjaamisesta hyvinkin tarkasti. Enintään voidaan säätää siitä, että yhdistyksen hallitus voi tehdä päätöksiä fyysisessä kokouksessa tai tällaista kokousta pitämättä. On todellisuudelle vierasta edellyttää, että minkä tahansa yhdistyksen hallituksen muuten kuin kokouksessa syntyvät päätökset varmennettaisiin ja säilytettäisiin luotettavasti ja ikuisesti.

Suomen Yrittäjät katsoo, että esitettyjen muutosten tarve ja perustelut jäävät esityksessä epäselväksi ja on mahdollista, että esitettävät muutokset lisäisivät myös lain tulkintaan ja käytäntöön liittyvää epätietoisuutta erityisesti siltä osin, kun kyse on mahdollisesti yhdistyksen kokouksen tekemän päätöksen noudattamisesta tilanteessa, jossa päätös on lähtökohtaisesti yhdistyksen sääntöjen vastainen. Tältä osin esitettävä muutos selkeästi muuttaisi vallitsevaa oikeustilaa.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävä MLL toteaa, että hallituksen tehtävistä on säädetty jo voimassa olevassa laissa eikä muutos ei selkeytä tilannetta.

2.9 Toimitusjohtaja-toimielimen salliminen yhdistyksille – yhdistyslain 35 a §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä pitää tarpeellisena sallia ”toimielin-toimitusjohtajan” valinta yhdistyksen sääntömääräyksen perusteella. Mahdollisuus sallittaisiin kaikille yhdistyksille (ei esim. koko- eikä toimialarajoja). **Mahdollisuudesta toimitusjohtajan valintaan ei seuraisi, että nykyiset toimihenkilöt katsottaisiin ilman näiden suostumusta laissa tarkoitetuiksi toimitusjohtajiksi.** Toisaalta jatkossakin yhdistyksessä voitaisiin valita toiminnanjohtajia ja muita johtavia toimihenkilöitä samanlaisin ehdoin, kuin nykyisin perusteella. Yhdistyslain mukainen toimivallanjako on tarpeen ottaa huomioon siten, että toimitusjohtajan valinta voidaan osoittaa myös yhdistyksen kokoukselle.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Selvä enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista **kannattaa ehdotusta sellaisenaan tai muutettuna** (mukaan lukien puolueet, Vihreätä liittoa lukuun ottamatta).

Ehdotusta vastustavat Vihreä liitto, STEA, yksi kaupunki, yksi palkansaajajärjestö ja kaksi muuta järjestöä sekä OKM.

Ehdotusta kannattavat sellaisenaan MYYRMÄKI-liike, Suomen Yrittäjät, Maaseutupolitiikan neuvosto, EK, Nuorisoasuntoliitto, Helsingin kaupunki, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Kuntaliitto, Hengitysliitto, Asianajajaliitto, Lukiolaisten Liitto, ADHD-liitto, Kuluttajaliitto, Sydänliitto, SOSTE, Kansalaisareena, Nuorisovaltuustojen Liitto, Vanhempainliitto, Salibandyliitto, Kotiseutuliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Olympiakomitea, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Siskot ja Simot ry, Neuroliitto, Nuorisoseurat, Parkinsonliitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Luustoliitto, Rovaniemen kaupunki, Vuokranantajat, Partiolaiset, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Jyväskylän kaupunki, Oulun kaupunki ja yksi yksityishenkilönä vastannut.

Allianssi, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Luonnonsuojeluliitto, Kokoomus, Setlementtiliitto, Akava, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Invalidiliitto, Vasemmistoliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Keskusta ja SDP **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

STEA, Espoon kaupunki, Fingo, STTK, Vihreä liitto, MTK, OKM ja yksi yksityishenkilönä vastannut **vastustavat ehdotusta.**

Finlands Svenska Scouter, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Naisjärjestöjen Keskusliitto, MLL, Perussuomalaiset, Punainen Risti, Taksiliitto, Suomi-Seura, Poliisihallitus, Tampereen kaupunki, Rinsessat ry, PRH, Kalatalouden Keskusliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, SAK,

Verohallinto, Vantaan kaupunki, Valtion nuorisoneuvosto, Maanmittauslaitos, Heikki Halila, Lauri Tarasti ja Eläkeliitto eivät ota kantaa ehdotukseen.

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Oulun kaupunki, Vuokranantajat, Lukiolaisten Liitto ja Kuntaliitto katsovat, että hallintomallien vaihtoehtojen lisäämisellä mahdollistetaan sekä toiminnan yleisesti että toimivallan ja vastuun järjestäminen yhdistyksen hallinnossa tarkoituksenmukaisesti. Lukiolaisten Liitto toteaa, että toimitusjohtaja-toimielimen perustaminen voisi keventää erityisesti nuorisojärjestöjen nuorten päättäjien kuormaa.

Asianajajaliitto, Kuntaliitto ja Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsovat, että ehdotus olisi hyvä erityisesti konsernimaisesti toimivien isojen yhdistysten näkökulmasta, jolloin vastuu toiminnasta ei olisi niin suuri vapaaehtois pohjalta toimivalla hallituksella.

Partiolaiset, Rovaniemen kaupunki ja Parkinsonliitto katsovat, että ehdotus voisi toteutessaan sujuvoittaa käytännön työtä ja päätöksentekoa rutiininomaisissa asioissa esim. organisaatioissa, joissa on työntekijöitä.

Nuorisoasuntoliitto pitää hyvänä sitä, ettei esitettyä vaihtoehtoa rajata koon tai toimialan mukaan.

Lukiolaisten Liitto kuitenkin huomauttaa, että hyvään yhdistyskäytäntöön tulee kiinnittää huomiota toimitusjohtajakäytänteitä luotaessa. Yhdistysten tulee esimerkiksi luoda mallit erokorvauksille ja vastaaville käytännöille siinä missä toimitusjohtaja-toimielin heikentää työsopimusperusteisen toimihenkilön asemaa.

Olympiakomitea, Voimisteluliitto ja Kansalaisareena toteavat, että toimitusjohtaja-toimielimestä viestittäessä ja koulutettaessa tulee painottaa, että toimielimen käyttöönotto edellyttää sääntökirjausta ja yhdistyksen tulee aidosti punnita, onko sen toiminta, koko ja muut olosuhteet huomioon ottaen perusteltua ottaa itselleen toimitusjohtajaa.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Keskusta ja SDP katsovat, että nykyinen lainsäädäntö on yhdistysten ylimpien toimihenkilöiden osalta toiminut hyvin.

Kokoomus, Keskusta, Vasemmistoliitto ja Allianssi kannattavat uudistusehdotuksen perusideaa.

Akava ei pidä toimitusjohtaja-toimielintä tarpeellisena yhdistyksissä. Sosiaali- ja terveysalalla on rahoittaja ohjannut vahvasti alan yhdistyksiä yhtiöittämään palvelutuotantoaan, jonka johdosta muutostarve ei ole erityisen suuri.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry, Invalidiliitto ja Akava katsovat, että tulisi harkita, olisiko toimitusjohtaja-toimielimen sallimiselle syytä määritellä tietyt tunnusmerkit (esim. liikevaihto, jäsenmäärä, työntekijöiden määrä), kuten lain ennakovalmisteluissa on pohdittu. Akava katsoo, että taso voitaisiin säätää esimerkiksi siten, että toimitusjohtajamalli olisi mahdollinen virallisen tilintarkastuksen alaisille yhdistyksille tai niille, jotka ovat taloudellisen toimintansa laajuuden perusteella velvoitetut toimittamaan tilinpäätöksensä PRH:lle.

Invalidiliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ja Setlementtiliitto katsovat, että toimitusjohtaja-toimielimen valitsemisen mahdollisuus on perustelua suurien, ammattimaisesti toimivien yhdistysten toiminnassa. Toimitusjohtaja-toimielimen mahdollistaminen kaikille yhdistyksille voi kuitenkin hämärtää yhdistyksen yleishyödyllisyyden ja yhteisvastuullisuuden luonnetta. Akava katsoo, että toimitusjohtaja-toimielimen erilaiset toimivaltuudet suhteessa hallitukseen tai yhdistyksen kokoukseen olisivat omiaan lisäämään sekaannusta yhdistyksissä.

Invalidiliitto ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että muutos voisi keventää hallituksen jäsenten halua lähteä mukaan (vastuun väheneminen) ja selventää toimitusjohtajan asemaa.

Yksityiskohtaiset kommentit

Invalidiliitto, Akava, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry ja Allianssi katsovat, että toimitusjohtajan valinnasta tulisi olla mahdollista määrätä yhdistyksen säännöissä, mikäli yhdistys päättää hyödyntää toimitusjohtaja-toimielimen mahdollisuutta.

Kokoomus, SDP, Vasemmistoliitto ja Allianssi ry katsovat, että myös yhdistyksen varsinaisen kokouksen tulisi yhdistyksen sääntöjen mukaan olla toimitusjohtajan valinnassa toimivaltainen. Vasemmistoliitto katsoo, että tämän pitäisi olla lähtökohta myös toimitusjohtajan valinnassa, vaikka sääntöihin kirjattu delegointimahdollisuus hallitukselle voidaankin jättää.

Kokoomus ja SDP toteavat, että esimerkiksi monissa puolueissa ylin toimihenkilö (puoluesihtööri) valitaan puoluekokouksessa siten, että hän on myös puolueen hallituksen jäsen.

SDP katsoo, että toimitusjohtaja-toimielimen osalta on otettava huomioon, että PRH:lla ei ole yhdistyksen toimintaa koskevien kriteerien perusteella mahdollisuuksia arvioida, mille yhdistyksille toimitusjohtaja-toimielin voitaisiin sallia.

Keskusta, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ja Setlementtiliitto toteavat, että toimitusjohtaja-toimielimen ohjeistaminen tulee tehdä hyvin selkeästi, jotta toimielimen luonne kirkastuu yhdistystoimijoille.

Akava ja Invalidiliitto kiinnittävät huomiota siihen, että toimitusjohtaja-toimielimen käyttö voi aiheuttaa ei-toivottua kehitystä, jos pienessä yhdistyksessä käytetään toimitusjohtaja-elintä eikä ymmärretä sen luonnetta ei-työsuhteisena tehtävänä. Yhdistystoiminta on pääosin voittoa tavoittelematonta ja toimitusjohtaja sopii lähtökohtaisesti paremmin yhtiöoikeudellisen organisaation hallintomalliin. Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ja Akava toteavat, että lomautusturvan puuttuminen toimitusjohtajalta voi olla vakava ongelma pienissä ulkopuolisella rahoituksella toimivissa yhdistyksissä, mikäli rahoitus vaikkapa väliaikaisestikin katkeaa.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

STEA, OKM, MTK, Vihreä liitto, Fingo ja STTK katsovat, että yhdistyksen hallituksen vastuut ja velvollisuudet tulee säilyttää nykyisellään. Nykyinen lainsäädäntö on yhdistysten ylimpien toimihenkilöiden osalta toiminut hyvin eikä uutta toimitusjohtajasääntelyä tarvita.

OKM, Espoon kaupunki ja STEA katsovat, että toimitusjohtaja-orgaanin tuominen yhdistykseen hämärtää kansalaisjärjestöjen ja markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden rajanvetoa. Vihreä liitto ja STEA toteavat, että toimitusjohtaja-elimen edut on saavutettavissa yhdistysten mahdollisessa elinkeinotoiminnassa jo yhtiöittämissä kautta.

Vihreä liitto toteaa, että esitys, jossa toimitusjohtajan valitsisi hallitus ei vastaa nykyistä yhdistyskäytäntöä, jossa johtava toimihenkilö saatetaan valita esimerkiksi valtuuston kokouksessa. OKM toteaa, että esimerkiksi monissa puolueissa ylin toimihenkilö (puoluesihteri) valitaan puoluekokouksessa siten, että hän on myös puolueen hallituksen jäsen.

MTK, STEA ja STTK katsovat, että toimitusjohtaja-toimielimen lisääminen yhdistyslakiin on ristiriidassa yhdistyslain keskeisimmän periaatteen, jäsendemokratian kanssa ja se heikentäisi jäsendemokratian toteutumista.

STEA katsoo, että säännös hämärtää myös yhdistyslain keskeistä periaatetta, jonka mukaan yhdistyksen hallitus on viimekätisessä vastuussa yhdistyksen toiminnasta.

STEA toteaa, että toimitusjohtaja-elimeen usein yhdistettävä erokorvaus, jossa toimitusjohtaja saa rahallisen korvauksen, jos työnantaja päättää hänen sopimussuhteensa, on vastoin STEAn hallinnoimien valtionavustusten yleisehtoja.

MTK katsoo, että ehdotus johtaisi siihen, että yhdistyksissä olisi sekä työsuhteisia toimitusjohtajia että ei-työsuhteisia toimitusjohtajia, joiden toimivalta myös suhteessa ulkopuolisiin olisi erilainen, mikä sekoittaisi järjestelmää.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävien lausunnonantajien perustelut:

SAK:n mukaan toimitusjohtaja-orgaanin tuominen yhdistykseen hämärtää kansalaisjärjestöjen ja markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden rajanvetoa.

Heikki Halila viittaa seurantaryhmän palautteeseen.

Lauri Tarasti pitää mahdollisena hyväksyä yhdistyksessä toimielin-toimitusjohtaja, jos se käy laista ja ohjeista selvästi ilmi. Tällaiselle henkilölle ei voida varata yksinoikeutta toimitusjohtaja-tittelin käyttöön, vaan olemassa olevat toimitusjohtajat jatkaisivat nimikkeellään.

PRH katsoo, että jos yhdistyslakiin lisätään säännös toimitusjohtajasta, yhdenmukaisuuden vuoksi laissa tulisi myös mainita toimitusjohtajan sijaisesta (vrt. esimerkiksi säätiölaki ja osuuskuntalaki).

PRH kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksesta ei ilmene, miksi tässä yhteydessä ei ehdoteta säätiö- ja osuuskuntalakeja vastaavaa toimitusjohtajan asuinpaikkasäännöstä.

PRH toteaa, että jos yhdistyslakiin otetaan säännökset toimitusjohtajasta, tulee samalla muuttaa yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 14 §:ää siten, että siinä huomioidaan aatteellisen yhdistyksen toimitusjohtaja.

Verohallinto toteaa, että verotuksen näkökulmasta ei ole eroa sillä, onko yhdistyksellä toiminnanjohtaja vai toimitusjohtaja. Sekä toiminnanjohtajan että toimitusjohtajan tehtävästä maksettava palkkio on tehtävää hoitavan luonnollisen henkilön palkkaa. Siinäkin tapauksessa, ettei toimitusjohtaja olisi työsuhteessa yhdistykseen, tehtävästä maksettava palkkio olisi tehtävää hoitavan luonnollisen henkilön palkkaa.

Verohallinto toteaa, että uuden toimielinroolin käyttö edellyttäisi teknisiä muutostöitä tulorekisterissä.

2.10 Yhdistyksen johdon esteellisyys sääntelyn tarkistus – yhdistyksen 37 §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä ehdottaa selvennettäväksi hallituksen jäsenen esteellisyttä koskevaa sääntelyä siten, että yksityinen etu voi olla esteellisyysperuste vain, jos toimi poikkeaa yhdistyksen tavanomaisesta toiminnasta tai tavanomaisista ehdoista. Lisäksi tulisi selventää sitä, milloin välillinen etu johtaa ja ei johda esteellisyteen.

Työryhmän ehdottamaa esteellisyysääntelyä sovellettaisiin hallituksen jäseniin, (ehdotettavaan) toimitusjohtajaan ja muuhun sääntöjen perusteella hallintotehtävää hoitavaan toimihenkilöön.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Ehdotusta kannattavat yhtä kuntaa lukuun ottamatta kaikki ehdotuksesta lausuneet kunnat, paikallisyhdistykset sekä selvä enemmistö sosiaali- ja terveysalan sekä urheilu- ja liikunta-alan yhdistyksistä ja liitoista ja nuorisjärjestöistä sekä yksi palkansaajajärjestö.

Ehdotusta vastustaa tai pitää ongelmallisena ehdotukseen kantaa ottaneet puolueet, yksi palkansaajajärjestö, muutama muu järjestö, OKM sekä tutkijat.

Enemmistö lausunnonantajista **kannattaa ehdotusta sellaisenaan:** *Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Vantaan kaupunki, Maaseutupolitiikan neuvosto, MYYRMÄKI-liike, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Hengitysliitto, Invalidiliitto, Luustoliitto, Neuroliitto, Parkinsonliitto, SOSTE, Sydänliitto, Olympiakomitea, Lukiolaisten Liitto, Nuorisoseurat, Vanhempainliitto, Kansalaisareena, Kuluttajaliitto, SAK, Siskot ja Simot ry, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, STEA, Luonnonsuojeluliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Suomi-Seura, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.*

Kotiseutuliitto, Akava, Asianajajaliitto ja Taksiliitto **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

Keskusta, Kokoomus, Vasemmistoliitto, EK, Heikki Halila, Lauri Tarasti, Allianssi, Espoon kaupunki, Fingo, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Kalatalouden Keskusliitto, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Settlementiliitto, STTK ja OKM **vastustavat ehdotusta.**

Finlands Svenska Scouter, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Suomen Yrittäjät, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorisoasuntoliitto, MLL, Perussuomalaiset, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Punainen Risti, ADHD-liitto, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Poliisihallitus, Tampereen kaupunki, Nuorisovaltuustojen Liitto, Rinsessat ry, PRH, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Sali-bandyliitto, Vihreä liitto, Valtion nuorisoneuvosto, Maanmittauslaitos, Vuokranantajat, Partiolaiset, MTK, SDP ja Eläkeliitto **eivät ota kantaa ehdotukseen.**

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Rovaniemen kaupunki, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vantaan kaupunki, Invalidiliitto, Vanhempainliitto, Hengitysliitto, Lukiolaisten Liitto, SOSTE ja Kuntaliitto katsovat, että esitetty sääntely selkeyttää oikeustilaa (ml. välillisen esteellisyys tilanteet), edistää

yhdenvertaisuutta ja yhdistystoiminnan läpinäkyvyyttä sekä selkeyttää yhdistyksen valtasuhteita ja toiminnan eettisyyttä sekä edistää yhdistyksen ja jäsenistön etua.

Rovaniemen kaupunki ja Kuntaliitto katsovat, että esitetty sääntely helpottaa tunnistamaan intressiristiriitatilanteet ja ennakolta toimimaan siten, että vältetään esteellisyystilanteiden syntyminen yhdistyksen päätöksenteossa tai tosiasiallisessa toiminnassa.

Neuroliitto katsoo, että yhdistystoiminnassa esiintyvän esteellisuuden moninaisuuden takia perusteluissa on asianmukaisesti kuvattu mahdollisia esteellisyystilanteita.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Taksiliitto kannattaa esteellisyys sääntöjen tarkistamista, koska se tuo yhdistystoimintaan läpinäkyvyyttä.

Asianajajaliitto ja Kotiseutuliitto pitävät esteellisyys sääntelyn selkiyttämistä tarpeellisena.

Asianajajaliitto katsoo, että ehdotetuissa muutoksissa ja etenkin niiden perusteluissa on paljon esteellisyysarviointiin vaikuttavaa tärkeää tietoa. Kokonaisuutena arvioiden johdon yksittäisen jäsenen esteellisyysarviointi ei kuitenkaan vaikuttaisi helpottuvan. Esteellisyys sääntelyn tarkennukset olisivat syytä saada suoraan lakiin.

Asianajajaliitto kannattaa muun yhteisölaainsäädännön esteellisyttä koskevaa sääntelymallia, jolloin johdon jäsen saattaisi olla myös suoraan lain nojalla esteellinen. Vaikka tämä vaihtoehto on yhdistystoiminnan erityispiirteiden näkökulmasta osin ongelmallinen, siitä olisi oletettavasti enemmän apua käytännön esteellisyystilanteiden ratkaisemisessa.

Akava pitää tärkeänä yhdistystoiminnan erityispiirteiden huomioimista. Esteellisyys sääntökset eivät saa muuttua nykyisestä epäselvemmiksi.

Kotiseutuliiton mukaan tulee varmistaa, että yhdistyksen päätöksentekokyky säilyy siinä tyypillisessä tapauksessa, että päätös koskee (myös) yhdistyksen luottamushenkilöä tai luottamushenkilöitä.

Kotiseutuliitto ja Taksiliitto katsovat, että esitetyt säädökset saattaisivat aiheuttaa uudenlaisia tulkintaongelmia (esim. tavanomainen toiminta ja tavanomaiset ehdot) eivätkä siten tavoitteen mukaisesti välttämättä selventäisi vastuusuhteita yhdistyksissä.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

OKM, Vasemmistoliitto, Fingo, Setlementtiliitto, Espoon kaupunki ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry pitävät nykyistä esteellisyys sääntelyä riittävänä ja ehdotettua sääntelyä tarpeettomana.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry toteaa, että monilla isoilla järjestöillä, joiden toiminnan näkökulmasta esitys voisi olla tarpeen, on olemassa monia toimintaa ohjaavia ja hyvää hallintoa tukevia säännöstöjä, kuten johtosääntö.

EK ja Allianssi katsovat, että asia vaatii vähintään tarkempaa selventämistä ja tarkempaa vaikutusten arviointia.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Lauri Tarasti, Heikki Halila, Kalatalouden Keskusliitto, Setlementtiliitto, Espoon kaupunki, Kokoomus, EK, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry ja Allianssi katsovat, että esitetyt säädökset saattaisivat aiheuttaa uudenlaisia tulkintaongelmia (esim. tavanomainen toiminta ja tavanomaiset ehdot) eivätkä siten tavoitteen mukaisesti välttämättä selventäisi vastuusuhteita yhdistyksissä.

EK katsoo, että esteellisyysääntelyyn ei kannata ottaa mallia yhtiölainsäädännöstä, koska se johtaa liian monimutkaisiin määrittelyihin. Lauri Tarasti toteaa, että esteellisyys yhdistyksissä ei rinnastu hallinnon tai taloudellisten yhteisöjen esteellisyyteen vaan on monipolvisempi.

Allianssi katsoo, että esityksessä jää epäselväksi, miksi yhdistyksen toimihenkilöiden osalta esteellisyysääntelyn soveltamisala rajattaisiin vain niihin toimihenkilöihin, jotka hoitaisivat säännöissä määrättyä yhdistyksen hallintotehtävää.

Kalatalouden Keskusliitto, Heikki Halila ja Keskusta viittaavat seurantaryhmän palautteeseen.

Heikki Halilan mukaan 26 §:n muutos on aiheeton. Esteellinen voi olla myös henkilö, joka hoitaa hallintoon kuuluvaa tehtävää muuten kuin sääntöjen perusteella.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävien perustelut:

Finlands Svenska Scouter ja Partiolaiset pitävät nykyistä esteellisyysääntelyä riittävänä ja ehdotettua sääntelyä tarpeettomana.

Nuorisovaltuustojen Liitto ja MTK katsovat, että asia vaatii vähintään tarkempaa selventämistä ja tarkempaa vaikutusten arviointia.

Vuokranantajat toteaa, että esteellisyystilanteiden tunnistaminen ja käsittely etukäteen siten, etteivät esteelliset käytä päätösvaltaa, on käytännössä haastavaa yhdistyksen hallitukselle. Esityksessä jää epäselväksi, miksi yhdistyksen toimihenkilöiden osalta esteellisyysääntelyn soveltamisala rajattaisiin vain niihin toimihenkilöihin, jotka hoitaisivat säännöissä määrättyä yhdistyksen hallintotehtävää.

2.11 Pienimmille yhdistyksille sallitaan helpotettu tilinpito – yhdistyslain 37 a §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä ehdottaa, että jos yhdistyksen tuotot ovat enintään 30 000 €/v, se voisi soveltaa kirjanpitolakia kevyempää tilinpitonormistoa, joka perustuisi maksuperusteiseen yksinkertaiseen kirjanpitoon. Tarkoituksena olisi tulojen, menojen, varojen ja velkojen erillään pitäminen. Tilinpitoon ei kuuluisi pakollisen tilinpäätöksen laatimista, jos tilinpito pidetään säännöllisesti (vähintään kuukausittain) jäsenenä nähtävänä. Lisäksi tilinpito-mallissa olisi mahdollisuus tilinpäätöstä kevyempään vuosilaskelmaan.

Lausunnonantajien kannat: Lausunnonantajien kannat jakautuvat.

Ehdotusta kannattaa sellaisenaan tai muutettuna suuri enemmistö lausunnonantajista (mukaan lukien kantaa ottaneet puolueet).

Ehdotusta vastustavat Poliisihallitus, yksi palkansaajajärjestö, muu järjestö, kunta ja Helsingin yliopiston oppilaskunta.

Enemmistö lausunnonantajista **kannattaa ehdotusta sellaisenaan:** *MYYRMÄKI-liike, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Suomen Yrittäjät, EK, Helsingin kaupunki, Perussuomalaiset, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Kuntaliitto, Asianajajaliitto, Kuluttajaliitto, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Taksiliitto, Suomi-Seura, Sydänliitto, SOSTE, Rinsessat ry, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Invalidiliitto, SAK, Salibandyliitto, Kotiseutuliitto, Voimisteluliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vihreä liitto, Siskot ja Simot ry, Valtion nuorisoneuvosto, Keskusta, Neuroliitto, Parkinsonliitto, Rovaniemen kaupunki, Vuokranantajat, Partiolaiset, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys, Jyväskylän kaupunki, OKM, SDP, Oulun kaupunki, Eläkeliitto ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.*

Allianssi, Finlands Svenska Scouter, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Maaseutupolitiikan neuvosto, Luonnonsuojeluliitto, Kokoomus, MLL, STEA, Setlementtiliitto, Fingo, Hengityслиitto, Lukiolaisten Liitto, ADHD-liitto, Akava, Kansalaisareena, Nuorisovaltuustojen Liitto, Vanhempainliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Vasemmistoliitto, Nuorisoseurat, Heikki Halila, Luustoliitto ja Lauri Tarasti kannattavat ehdotusta muutettuna.

Espoon kaupunki, Poliisihallitus, STTK, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja MTK vastustavat ehdotusta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorisoasuntoliitto, Punainen Risti, Tampereen kaupunki, PRH, Tasekirjailijat ry ja Maanmittauslaitos eivät ota kantaa ehdotukseen.

Verohallinto esittää asiaan liittyvän oman ehdotuksensa.

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Valtion nuorisoneuvosto, Oulun kaupunki, Neuroliitto, Voimisteluliitto, Olympiakomitea, Partiolaiset, Rovaniemen kaupunki, Taksiliitto, Kuntaliitto, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Helsingin kaupunki, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Helsingin kaupunginosayhdistykset, SOSTE, Heikki Halila, Nuorisovaltuustojen Liitto, Lukio- ja Nuorisovaltuustojen Liitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Allianssi ja Settlementiliitto katsovat, että esitetty kevyemmän tilinpidon malli madaltaisi osaltaan kynnystä perustaa yhdistys ja toisaalta vähentäisi kirjanpidon tekemiseen kuluvaan aikaan ja resursseja pienissä yhdistyksissä sekä tekisi toimintaan osallistumisen houkuttelevammaksi erityisesti nuorten kohdalla ja toiminnan tukemisen helpommin lähestyttäväksi.

Rovaniemen kaupunki ja Helsingin kaupunki katsovat, että ehdotettu tilinpitomalli antaa riittävät ja asianmukaiset tiedot varainhoidosta ja taloudellisesta tilanteesta, sekä täyttää myös viranomaisen tiedontarpeet ja mahdollistaa avustuksen käytön seurannan.

Vastuullinen Lahjoittaminen ry ja Helsingin kaupunki katsovat, että kirjanpidon yksinkertaistaminen pienempien toimijoiden kohdalla mahdollistaa varojen ja ajankäytön kohdentamisen uudelleen ja luo tilaa uusien palveluiden toteuttamiseen heikentämättä muiden sidosyksiköiden asemaa. Vastuullinen Lahjoittaminen ry toteaa, että helpotetun tilinpidon mahdollisuus riippunee silti pitkälti yhteisöjen tuottorakenteestaan ja rahoituslähteistään sekä niihin liittyvistä velvoitteista esim. rahankeräyslain vaatimukset.

Helsingin kaupunki katsoo, että uudenlaisen mallin mukaan tuotettu tilinpitoaineisto voi tuottaa helpommin omaksuttavaa materiaalia yhdistyksen taloudellisesta tilanteesta ja varojen asianmukaisesta käyttämisestä yhdistyksen jäsenille.

Kaatuneitten Omaisten Liitto katsoo, että kevyempi malli olisi tervetullut pieniin ikäihmisten yhdistyksiin. Tilinpidon näkyvillä pitäminen kuukausittain saattaa kuitenkin tuottaa hankaluuksia, koska läheskään kaikilla iäkkäillä yhdistysten jäsenillä ei ole sähköisiä järjestelmiä käytössä.

Invalidiliitto pitää hyvänä, että lakiluonnoksessa määritellään yksityiskohtaisesti tilinpidon edellytyksistä sekä yhdistyksen jäsenen oikeus saada tilinpito nähtäväkseen jokaiselta kalenterikuukaudelta.

Helsingin kaupunki yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että kevennettyä tilinpitoa ei sovelleta liiketoimintaa harjoittaviin yhdistyksiin ja toimintaryhmiin.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto toteaa, että käytännössä yhdistyksen rahoittajat (esim. STEA) voivat edellyttää kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa ja tilinpäätöstä, vaikka edellä mainittu tuottoja koskeva raja-arvo ei ylitäkään.

Kuntaliitto katsoo, että kevennetyn tilinpitonormiston ei tule heikentää yhdistyksen sopimuskumppaneiden, julkisen tuen antajien, verottajan ja muiden sidosryhmien mahdollisuuksia saada helposti tarpeittensa kannalta riittävän luotettavaa tietoa yhdistyksen toiminnasta ja taloudesta. Avustustoiminnan jälkiseurannassa tarvittavat tiedot tulisi voida automatisoidusti tuottaa tilinpitoaineistosta.

SOSTE, Rovaniemen kaupunki ja Kotiseutuliitto toteavat, että talouden raportoinnin yhdenmukaisuuden ja riittävyyden näkökulmasta on tärkeää, että tätä ns. kevyempää tilinpitomallia varten tarvittava muu lainsäädäntö saatetaan valmiiksi mahdollisimman yhtäaikaaisesti yhdistyslain muutosten kanssa.

SOSTE ja Hengitysliitto pitävät tärkeänä sitä, että kevyemmän tilinpidon malli huomioidaan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa ja avustuslainsäädäntöön tehtävissä muutoksissa tulevaisuudessa. Suomessa on suuri joukko alle 30 000 euron liikevaihdolla toimivia yhdistyksiä, jotka saavat toimintaansa pieniä, esim. 1000–5000 euron valtionavustuksia. Näiltä yhdistyksiltä avustuksen myöntäjät edellyttävät nykyisin kirjanpitolain mukaisen tilinpäätöksen laatimista mm. asetuksen 1552/2016 (Valtioneuvoston asetus valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen) 17 §:n nojalla.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Vasemmistoliitto, Kansalaisareena, ADHD-liitto, Akava, Kokoomus, Fingo, STEA ja Lukiolaisien Liitto kannattavat tilinpidon helpottamista pienille yhdistyksille, koska saavutettavat säästöt ohjautuvat todennäköisesti yhdistyksen sääntöjen mukaiseen, toiminnan tarkoitusta edistävään käyttöön.

Vanhempainliitto pitää esitettyä muutosta pääkohdiltaan erinomaisena vanhempainyhdistyksien toiminnan ja hallinnon kannalta.

Lauri Tarasti, Heikki Halila, Kokoomus, Allianssi ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että esitetty säännös on pitkä ja vaikeatulkintainen, joten sen muotoilua tulisi keventää.

Heikki Halila, Nuorisovaltuustojen Liitto, Akava, MLL, Kokoomus ja Allianssi katsovat, että tilinpitoa koskevat säännökset sopisivat luontevammin kirjanpitolakiin. Lauri Tarasti ja Setlementtiliitto katsovat, että tulisi vielä harkita kuuluuko tällainen säännös yhdistyslakiin vai kirjanpitolakiin.

Vanhempainliitto, Kansalaisareena ja Maaseutupolitiikan neuvosto pitävät tärkeänä varmistua siitä, ettei helpotettua tilinpitoa käyttäviltä yhdistyksiltä vaadita lisävelvoitteita esimerkiksi avustusten myöntämisen yhteydessä.

Vasemmistoliitto toteaa, että kasvuyhdistyksissä voidaan ajautua tilanteeseen, jossa yhdistyksen on siirryttävä kevyemmästä tilinpidosta nykyisenkaltaiseen, kirjanpitolain mukaiseen tilinpitoon, vaikka tähän tarvittavaa osaamista ei yhdistyksestä löydy. Tämä voi olla kasvun este.

Vuotuinen tuottoraja

MLL toteaa, että säädettäessä asiasta yhdistyslaissa vuotuinen tuottoraja tulisi asettaa merkittävästi alemmas, koska nykymuotoinen kirjanpito on järjestettävissä melko helposti ja kirjanpidon vaatimusten tuntuva keventäminen johtaa helposti talouden seurannan vaikeutumiseen ja avaa osaltaan mahdollisuudet vahingoille ja jopa väärinkäytöksille.

Finlands Svenska Scouter katsoo, että tuottosummarajan tulisi olla ehdotettua alempi, koska 30 000 on suuri summa ruohonjuuritason yhdistyksille ja perusteellinen varainhoito ja sen valvonta on yleisen edun mukaista.

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että tulisi säätää vuosilaskelman vähimmäiskriteereistä.

STEA ehdottaa, että säännöksessä puhuttaisiin yhdistyksen tuottojen sijaan yhdistyksen liikevaihdosta, koska liikevaihto on kirjanpitolautakunnan lausunnossa määritelty tuottojen yhteissummana. Jos käytetään pelkkää tuottotermiä, jää epäselväksi, mitä siihen lasetaan ja mitä ei. Liikevaihdoksi taas on määritelty kirjanpitolautakunnan lausunnossa varsinaisen toiminnan, varainhankinnan ja sijoitus-/rahoitustuottojen yhteissumma. Kirjanpitolautakunnan lausunnossa nro 1971/20.6.2017 on vahvistettu se, että myös yleisavustukset kuuluvat liikevaihtoon.

Hengitysliitto katsoo, että muutos ei välttämättä helpota pienten yhdistysten tilinpitoa, mikäli yhdistyksen toiminnan rahoittajat vaativat edelleen tilinpitoa kirjanpitolain mukaan, jolloin tuottorajaa voitaisiin porrastaa, jotta pienimmät yhdistykset todellisuudessa hyötyisivät uudistuksesta. Esimerkiksi porrastus eritasoiselle raportoinnille olisi tervetullut, jolloin pienimpiä avustuksia saaville olisi aina kevyen tilinpidon mahdollisuus raportointivelvoitteissa.

Jäsenten oikeus saada tilinpito nähtävilleen

Nuorisoseurat, Kalatalouden Keskusliitto, Vanhempainliitto, Setlementtiliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Allianssi, Vanhempainliitto, Nuorisovaltuustojen Liitto, Kansalaisareena, Fingo ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että jäsenten oikeus saada tilinpito nähtävilleen jokaiselta päättäneeltä kalenterikuukaudelta ja siihen liittyvät

aikataulusäännökset ovat erityisesti pienille yhdistyksille kohtuuttomia. Vuosilaskelman teko olisi riittävä tarkastamisen taso. Kerran vuodessa laadittu tilinpäätös tai vuosiselvitys on laajalti käytössä oleva hyvä yhdistyskäytäntö, joka auttaa myös jäseniä hahmottamaan toiminnan kokonaisuutta paremmin kuin tilinpidon näkeminen kerran kuukaudessa. Rivi-jäsenillä ei ole tarvetta seurata tilinpitoa kuukausittain.

Luustoliitto kannattaa, että tilinpito on säännöllisesti jäsenten nähtävänä siten, että se on joko nähtävillä aina tietyssä ennakkoon ilmoitetussa paikassa, jolloin niihin voi tutustua halutessaan, tai että ne on nähtävissä puolen vuoden välein.

Hengitysliitto katsoo, että helpotetun tilinpidon omavalvontaan (tilitietojen kuukausittainen esilläpito) olisi luotava selkeä ohjeistus, joka ei kuormittaisi pieniä toimijoita liikaa.

Lukiolaisten Liitto katsoo, että yhdistyksiä voisi helpottaa, jos tilinpito olisi nähtävillä lain mukaan harvemmin ja säännöissä voitaisiin määritellä toinen paikka tilinpidon esillä pitämiseen sekä tiheämpi esillä pitäminen. Myös Vasemmistoliitto toteaa, että on selvitettävä tarkemmin, miten helpotettu tilinpito tulee määritellä yhdistysten säännöissä.

Heikki Halila, Vasemmistoliitto ja Lauri Tarasti katsovat, että jäsenillä ei tulisi olla yleistä oikeutta kirjanpidon tarkastukseen, mikä kuuluu toiminnantarkastajalle ja hallitukselle.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kiinnittää huomiota siihen, että yhdistyksen jäsenen oikeudet tarkastella yhdistyksen tilinpitoa olisivat käytännössä kevennettyä tilinpitoa käytävässä yhdistyksessä muita yhdistyksiä suuremmat.

Muut huomiot

Heikki Halila katsoo, että pykäläehdotuksen 3–4 momentit tulisi sisällyttää hallituksen esityksen perusteluihin.

Heikki Halila ja Lauri Tarasti katsovat, että aineistojen säilyttäminen olisi yhdistyskäytännön tuntien kohtuuton.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsoo, että mahdollisuus maksunvälittäjän tiliotteen käyttämiseen tilinpidon perusteena olisi yhdistyksen luottamushenkilöiden näkökulmasta hyvä toimintatapa, mutta voi aiheuttaa haasteita mikäli sama tilioite tulee kuukausittain toimittaa jäsenten nähtäväksi ja se sisältää esimerkiksi henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja.

Kansalaisareena, Setlementtiliitto, Hengitysliitto ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat, että esitysluonnokseen on syytä lisätä toiminnantarkastukseen tai tositetarkastukseen liit-tyvä maininta, jotta varmistetaan yhdistysten taloudenpidon läpinäkyvyys.

ADHD-liitto pohtii, miten säännös suhteutuu siihen, että monet isommat liitot jakavat jäsenyhdistyksilleen avustusta ja sen raportoinnin osalta edellytetään tietynlaista tilinpitoa.

Hengityслиitto ja Fingo katsovat, että uudistuksen yhteydessä olisi laajasti edistettävä yhdistystoiminnan rahoittajien avustus- ja raportointijärjestelmien mukauttamista muutoksiin.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

STTK, MTK ja Espoon kaupunki katsovat, että tilinpitoa koskevat säännökset sopisivat luontevammin kirjanpitolakiin.

Espoon kaupunki katsoo, että ehdotus helpottaisi pienten yhdistysten taloudenpitoa, mutta samalla menetettäisiin pakollisen tilinpäätökseen laadinnasta saatavia hyötyjä. Ehdotettu pitkä ja monimutkainen säännös voisi tarkoituksestaan huolimatta olla esteenä pienten yhdistysten perustamiselle.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja MTK katsovat, että voimassa olevaa tilinpitoa koskevaa normistoa ei voida pitää kohtuuttoman vaikeana noudattaa. Kirjanpito ja tilinpäätös antavat yhdistyksen jäsenille informaatiota yhdistyksen toiminnasta ja mahdollisuuden valvoa yhdistyksen hallituksen toimintaa.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta toteaa, että vaikka monen järjestön oma rahaliikenne olisikin pientä, sillä saattaa olla esimerkiksi jäsenjärjestönä side johonkin isompaan avustuksia jakavaan kattojärjestöön, jonka on saatava parempi kuva tukia nauttivan jäsenyhdistyksensä rahankäytöstä ja varallisuudesta.

STTK katsoo, että ehdotus eriarvoistaisi liittojen jäsenyhdistyksiä. Tilinpidon nähtävillä olemisen osalta tulisi joka tapauksessa selvittää sen yhteensopivuus tietosuojaa koskevan lainsäädännön kanssa.

Poliisihallitus viittaa yhdistysten hyödyntämiseen rikollisessa toiminnassa ja katsoo, että kevennetty tilinpito hankaloittaa eri viranomaisten tekemää rikostorjuntatyötä eikä vastaa turvallisuusviranomaisten tiedontarpeisiin.

Poliisihallitus toteaa, että vaikka 30 000 euron tuloraja kevennetylle tilinpidolle on sinänsä varsin alhainen, on kuitenkin huomattava, että rikolliset piirit hankkivat yrityksiä ja yhdistyksiä ”työvälineikseen” varsin joustavasti, mikä mahdollistaa sen, että rikollisia varoja hajautetaan useisiin eri yhdistyksiin. Tällainen menettely lisää paljastuessaan viranomais-ten työmäärää, mutta voi toisaalta jäädä summien vähäisyyden takia kokonaan viranomaisilta havaitsematta.

Poliisihallitus katsoo, että kevennetyn tilinpidon myötä esimerkiksi varojen lähteen ja käyttötarkoituksen tarkastaminen jälkikäteen vaikeutuisi olennaisesti. Koska korostettu terrorismin rahoittamisen riski kohdistuu juuri pieniin NPO-toimijoihin (Non-Profit Organizations), joilla on liityntä ulkomaille, voivat kevennetyn tilinpidon vaikutukset ilmiön havaitsemiseen olla merkittäviä. Muutosehdotukset kohdistuvat juuri niihin velvollisuuksiin ja rakenteisiin, joiden avulla rahanpesua ja terrorismin rahoittamista voidaan havaita sekä toimintaa osittain valvoa. Vaikka NPO-toimijoilla ei ole rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista ilmoitusvelvollisuutta tai huolenpitovelvoitetta, on kansallisessa riskiarviossa pienet NPO-toimijat arvioitu merkittäväksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiksi. Esitetty toimintaryhmä-oikeushenkilö olisi juuri tällainen pieni NPO-toimija.

Poliisihallitus toteaa, että rahankeräyslain (863/2019) 12 §:n 1 momentin mukainen velvoite toimittaa tilinpäätös koskee kaikkia rahankeräysluvan haltijoita, joista rekisteröidyt yhdistykset muodostavat merkittävimmän osan. Rahankeräysluvan haltijoina on useita satoja sellaisia rekisteröityjä yhdistyksiä, joiden vuotuiset tuotot ovat alle 30 000 euroa. Näiden rahaa keräävien rekisteröityjen yhdistysten kohdalla esitetty yhdistyslain muuttaminen voi tulevaisuudessa aiheuttaa epätietoisuutta siitä, miten heidän tulisi kirjanpitoonsa hoitaa, jos eri lainsäädännöistä tulee eri velvoitteita. Jos yhdistyslakia uudistetaan esitetyksi, eikä rahankeräyslakia muuteta, johtaa se käytännössä tilanteeseen, jossa suuri määrä rekisteröityjä yhdistyksiä ei enää välttämättä kykene suoriutumaan rahankeräyslaissa säädetyistä velvollisuuksistaan rahankeräysluvan haltijoina. Tämä johtaa käytännössä rahankeräyslupien peruuttamiseen taikka vaihtoehtoisesti pakottaa rahaa keräävät rekisteröidyt yhdistykset edelleen toimimaan kirjanpitolain säännösten mukaisesti vastoin sitä, mitä yhdistyslain uudistamisella tavoitellaan.

Poliisihallitus toteaa, että rahankeräyslain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä tilinpäätöksen liittämistä vuosi-ilmoitukseen on pidetty olennaisena valvonnallisena seikkana, jotta voidaan varmistua kerättyjen varojen käytetyn yleishyödylliseen ja lahjoittajille luvattuun tarkoitukseen.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävä *Tasekirjailijat ry* katsoo, että uusia nimikkeitä ei kannata ottaa käyttöön (tilinpito, tilinpitonormisto), vaan tulisi käyttää perinteisiä kirjanpidon käsitteitä; kirjanpito, kirjanpitolaki. Lisäksi on huomioitava että yhdenkertaisen kirjanpidon tekeminen saattaa olla työläämpää, jos se pitää tehdä manuaalisesti. Mikäli verohallinto toteuttaa hankkeen ilmaisesta kirjanpito-ohjelmasta, tulisi sen palvelulla myös yhdistysten kirjanpidon tarpeita. Se että jäsenet tutkisivat yhdistyksen tiliotteita tai tilinpittoa kuukausittain ei keventäisi hallintoa, vaan päinvastoin. Haasteena pienille yhdistyksille on ennen kaikkea digitalisoituvaa toimintaympäristöä. Yhdistyksille pitäisi antaa mahdollisuus ilmoittaa maksetut kilometrikorvaukset ja päivärahat kerran vuodessa Tulorekisteriin. Viranomaisten pitäisi varmistaa että kaikki yhdistykset saavat suomi.fi -tunnukset

käyttöönä helposti ja nopeasti. Uusien hallitusten jäsenten ilmoitus yhdistysrekisteriin pitäisi olla ilmaista. Pankit tulee velvoittaa avaamaan pankkitilit kaikille Suomessa toimiville yhdistyksille.

Oman ehdotuksensa asiaan esittävä Verohallinto katsoo, että perusteluissa esitetty rajausta siitä, että kirjanpitolakiin verrattuna kevennettyä tilinpitoa ei voi soveltaa, jos toimintaryhmä harjoittaa liiketoimintaa, on tarpeellinen.

Verohallinto katsoo, että sekä ehdotettujen säännösten sanamuoto että hallituksen esitysluonnoksen perustelut aiheuttavat epäselvyyttä sen suhteen, mitä liiketoiminnalla käytännössä tarkoitetaan. Verohallinnon mukaan tulisi selventää, tarkoitetaanko liiketoiminnalla arvonlisäverolain 1 §:n mukaista liiketoimintaa, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 1 §:n 1 momentin mukaista elinkeinotoimintaa, jolla kyseisen momentin sanamuodon mukaan tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa vai jotain muuta. Käsitteet eroavat toisistaan ja niillä on olennainen merkitys yhdistyksen tai toimintaryhmän verotuksen kannalta.

Verohallinto toteaa, että jos yhdistys tai toimintaryhmä ei täytä tuloverolain 22 §:n mukaisia yleishyödyllisyyden edellytyksiä, yhdistys tai toimintaryhmä on arvonlisäverovelvollinen harjoittaessaan toimintaa, jossa luovutetaan vastikkeellisesti tavaroita tai palveluja ja jos tilikauden liikevaihto ylittää 15 000 euroa. Vaikka tilinpidon soveltamisen edellytyksenä on se, että yhdistys tai toimintaryhmä ei harjoita liiketoimintaa, yhdistys tai toimintaryhmä ei välttämättä itse pysty arvioimaan harjoittamansa toiminnan verotuksellista luonnetta. Siten on mahdollista, että Verohallinto katsoo tilinpidon valinneen yhdistyksen tai toimintaryhmän harjoittavan arvonlisäverolaissa tarkoitettua liiketoimintaa ja olevan velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa 15 000 euron liikevaihdon ylittävältä osin, vaikka toiminnan tulot sinänsä jäisivät alle tilinpidon mukaisen euromäärän, 30 000 euroa. Verohallinnon mukaan tilinpidon kassaperusteisuus ei kuitenkaan aiheuta arvonlisäverotuksessa ongelmia, sillä arvonlisäverolain mukaan verovelvolliset, joihin ei sovelleta kirjanpitolakia, voivat tilittää arvonlisäveron maksuperusteisesti.

Verohallinto toteaa tuloverotuksen osalta, että jos verotuksen toimittamisen yhteydessä todetaan, että yhdistys tai toimintaryhmä harjoittaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua elinkeinotoimintaa, yhdistyksen tai toimintaryhmän tulee laatia suoriteperusteisen mukainen laskelma veronalaisista tuloista ja vähennyskelpoisista menoista verotuksen toimittamista varten. Jälkikäteen erillisen laskelman laatiminen voi aiheuttaa tilinpidon valinnelle yhdistykselle tai toimintaryhmälle ylimääräistä hallinnollista vaivaa sekä mahdollisesti lisäkustannuksia. Tämän vuoksi Verohallinto pitää tarkoituksenmukaisena, että yhdistys tai toimintaryhmä, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa, laatisi aina kirjanpitolain mukaisen tilinpäätöksen. Vaihtoehtoisesti tilinpitoa soveltavan yhdistyksen tai toimintaryhmän tulisi laatia veronalaisesta toiminnasta suoriteperusteinen laskelma tuloverotusta varten ja liittää se veroilmoituksen liitteeksi.

Selvyyden vuoksi Verohallinto toteaa vielä, että edellä kuvatut ongelmat eivät koskisi kaikkia yhdistyksiä tai toimintaryhmiä. Verohallinto pitää erittäin tarpeellisena, että liiketoimintaa tai elinkeinotoimintaa harjoittava yhdistys tai toimintaryhmä laatisi kuitenkin suoriteperusteisen kirjanpidon, sillä suoriteperusteinen kirjanpito tulisi joka tapauksessa esittää verotuksen toimittamista varten.

2.12 Yhdistysten yhdistymiseen uusi vaihtoehto – yhdistyslain 42 a – 42 c §

Työryhmän ehdotus: Työryhmä ehdottaa vaihtoehtoista sopimukseen perustuvaa yhdistymisjärjestelyä, jolla pyritään helpottamaan erityisesti suurempien yhdistysten yhdistämistä. Ehdotus sisältää varojen ja velkojen yleisseuraannon ja järjestelyn kaikkien oikeusvaikutusten (mm. uuden yhdistyksen perustaminen, sääntömuutos, jäsenyyksien siirtyminen, yhdistyvän yhdistyksen purkautuminen) voimaantulon saman aikaisesti rekisteröinnillä.

Lausunnonantajien kannat jakautuvat.

Ehdotusta sellaisenaan tai muutettuna kannattavat lähes kaikki ehdotukseen kantaa ottaneet lausunnonantajat (mukaan lukien SDP, Vasemmistoliitto ja Kokoomus).

Ehdotusta vastustavat Vihreä liitto ja Perussuomalaiset, yksi palkansaajajärjestö ja tutkijat.

Enemmistö lausunnonantajista **kannattaa ehdotusta sellaisenaan:** *MYYRMÄKI-liike, Maaseutupolitiikan neuvosto, EK, Luonnonsuojeluliitto, Nuorisotasuntoliitto, Helsingin kaupunki, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Säätiöt ja rahastot ry, Kuntaliitto, Hengitysliitto, Asianajajaliitto, Kuluttajaliitto, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Sydänliitto, SOSTE, Kansalaisareena, Vanhempainliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, SAK, Vasemmistoliitto, Kotiseutuliitto, Salibandyliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Voimisteluliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Neuroliitto, Nuorisoseurat, Parkinsonliitto, Maanmittauslaitos, Luustoliitto, Rovaniemen kaupunki, Vuokranantajat, Partiolaiset, Jyväskylän kaupunki, SDP, Oulun kaupunki, Eläkeliitto ja yksi yksityishenkilönä vastannut.*

Suomen Yrittäjät, Kokoomus, Setlementtiliitto, Fingo, Lukiolaisten Liitto, ADHD-liitto, Tampereen kaupunki, Nuorisovaltuustojen Liitto, Kalatalouden Keskusliitto, Invalidiliitto, Teollisuusliitto, Teollisuuspiiri ry, MTK ja yksi yksityishenkilönä vastannut **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

Espoon kaupunki, Perussuomalaiset, STTK, Vihreä liitto, Heikki Halila ja Lauri Tarasti vastustavat ehdotusta.

Finlands Svenska Scouter, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Allianssi, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, MLL, STEA, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Punainen Risti, Akava, Taksiliitto, Suomi-Seura, Poliisihallitus, Rinsessat ry, PRH, Siskot ja Simot ry, Valtion nuorisoneuvosto, Keskusta, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys ja OKM eivät ota kantaa ehdotukseen.

Verohallinto esittää asiaan liittyvät omat ehdotuksensa.

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Olympiakomitea, Voimisteluliitto, Hengitysliitto, EK, Maaseutupolitiikan neuvosto ja Kansalaisareena katsovat, että yhdistysten yhdistymistä koskevat säännökset suoraviivaisesti yhdistymiseen liittyvää päätöksentekoprosessia, mutta pienten yhdistysten näkökulmasta lainkohtaa voisi yksinkertaistaa.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto katsoo, että ehdotus voi auttaa yhdistysten yhdistymistilanteissa, joissa yhdistyksen toiminnan edellytykset eivät enää täyty, mutta toiminnan jatkuvuus halutaan kuitenkin turvata kahden tai useamman yhdistyksen yhdistymisellä.

Partiolaiset pitää ehdotusta nykyiseen malliin verrattuna hyvänä erityisesti, jos yhdistyksellä on enemmän kuin yksittäisiä yhdistysjäseniä tai suuri määrä henkilöjäseniä.

Kaatuneitten Omaisten Liitto toteaa, että helpompi yhdistymismenettely voisi sotaorpo-yhdistyksissä tuoda mahdollisuuden isompiin yhdistyksiin, jossa olisi alueellisia toimintaryhmiä.

Asianajajaliitto katsoo, että yhdistysten yhdistyminen edellyttää nimenomaista sääntelyä/ yhdistyslakiin perustuvaa vaihtoehtoa eikä sitä tulisi jättää pelkän sopimuskäytännön varaan. Koska yhdistysten yhdistymistä koskeva nykyinen sopimuskäytäntö ei sekään ole kaikille yhdistyksille selvä, yhdistymiseen liittyvä sääntely ja ohjeistus tulisi ottaa huomioon kokonaisuutena. Myös pykäläkokonaisuuden muotoilua kannattaa mahdollisuuksien mukaan vielä tiivistää/selkiyttää.

SOSTE katsoo, että kun yhdistyminen toteutettaisiin ehdotettujen säännösten mukaisesti, vältettäisiin nykyisissä yhdistymismenettelyissä usein tarvittavat purkatuvien yhdistysten sääntömuutokset koskien mm. omaisuuden luovuttamista yhdistyksen purakutuessa. Näissä yhdistyksissä ei enää tarvittaisi myöskään erillistä purkamismenettelyä. Toisaalta SOSTE:n tiedossa ei ole, että yhdistysten sopimusperusteisiin fuusioihin liittyen olisi ilmennyt merkittäviä oikeudellisia ongelmatilanteita.

Maanmittauslaitos katsoo, että varsinkin kiinteistöjen lainhuudatus muuttuu selvästi yksinkertaisemmaksi, kun yhdistyminen voidaan toteuttaa yhteisöoikeudellisena yleisseuraantona.

Maanmittauslaitos kiinnittää huomiota siihen, että yhdistyminen voi merkitä sitä, että yhdistyvän yhdistyksen varat käytetään muuhun tarkoitukseen kuin mitä asiasta on määrätty yhdistyksen säännöissä yhdistyksen lakkaamisen varalta. Tämän vuoksi on perusteltua, kuten on myös ehdotettu (42 a §:n 4 momentti), että päätös yhdistymisestä on tehtävä siten kuin yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta on säädetty, ellei yhdistyksen säännöissä ole muuta määrätty.

Hengityslitto muistuttaa, että uudistuksen yhteydessä tulisi huolehtia siitä, että yhdistyksestä toimintaryhmäksi ja päinvastoin siirtyminen olisi helppoa.

Maaseutupolitiikan neuvosto ja Kansalaisareena katsovat, että yhdistyvien yhdistysten jäsenten tulisi tulla uuden yhdistyksen jäseniksi vain omalla suostumuksellaan.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

MTK, Kalatalouden Keskusliitto, Lukiolaisten Liitto, Nuorisovaltuustojen Liitto, Fingo, Kokoomus ja Suomen Yrittäjät kannattavat tavoitetta tavoitetta helpottaa yhdistysten yhdistymistä, mutta katsovat ehdotettujen pykälien olevan liian monimutkaisia tavoitteen saavuttamiseksi. Ne viittaavat seurantaryhmän asiassa esittämään palautteeseen, jossa kiinnitetään huomiota sääntelymallin riittävään yksinkertaisuuteen ja yhdistystoiminnan erityispiirteiden huomioimiseen.

Lukiolaisten Liitto ja Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat, että olisi perustellumpaa säätää siten, että yhdistymissopimuksessa määrätään, siirtyvätkö yhdistyvän yhdistyksen jäsenet suoraan yhdistysten päätöksillä vastaanottavan yhdistyksen jäseniksi vai tuleeko heidän erikseen ilmoitautua yhdistyksen jäseniksi yhdistymissopimuksessa säädetyin ehdoin. Negatiivista yhdistymisvapautta voidaan suojata esimerkiksi määräämällä laissa, että vastaanottavan yhdistyksen eroamisen voimaantuloa koskevasta sääntömääräyksestä riippumatta yhdistysten päätöksillä uuteen yhdistykseen siirretyllä jäsenellä on esimerkiksi vuoden kuluessa siirron tapahtumisesta oikeus erota uudesta yhdistyksestä heti ja että hänellä näin toimiessaan ei ole velvollisuutta maksaa vastaanottavan yhdistyksen tuona aikana erääntyntä jäsenmaksua.

Invalidiliitto ja Setlementtiliitto puolestaan pitävät hyvänä sitä, että jäsenyyden siirtymiselle määritellään selkeät menettelyt, eikä jäsenyys siirtyisi automaattisesti uuteen yhdistykseen. Lain perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi selkeästi, miten jäsenyyden siirtyessä uuteen yhdistykseen EU:n tietosuojasetuksen mukainen jäsenen suostumus tietojen käsittelyyn siirtyisi uudelle yhdistykselle. Tähän tarvittaisiin tarkennusta.

MTK toteaa, että mahdollisuus toteuttaa yhdistäminen nykyisenkaltaisen sopimusmenettelyn avulla on syytä säilyttää.

Kalatalouden Keskusliitto ja Kokoomus kiinnittävät huomiota siihen, että velkojien suojan ja varallisuuden siirron sijaan todellinen ongelma voi olla, miten siirtymäkauden hallinto järjestetään ja miten käytännössä yhdistämisessä edetään esisopimuksesta varsinaiseen yhdistymiseen.

Fingo katsoo, että velkojien suojaksi tarkoitettu 42 b § on hyvin monimutkainen ja yhdistyvien yhdistysten ei ole helppoa sen perusteella osata noudattaa oikein kaikkia määräaikoja. Velkojien suoja ei yhdistysten toiminnassa ole niin keskeinen asia, että se vaatisi näin yksityiskohtaisen sääntelyn.

Tampereen kaupunki katsoo, että yhdistysten jäsenten ja velkojien lisäksi tulisi edellyttää, että avustusten myöntäjien ja palveluja ostavien julkisyhteisöjen (kunnat mukaan lukien) tulisi voida riittävästi arvioida yhdistymisen vaikutusta asemaansa ja tekemiinsä sopimuksiin yhdistyvien yhdistysten kanssa. Yhdistymissuunnitelmista tulisi edellyttää tiedotettavan tästä syystä myös sopimuskumppaneita ja toimintaa muulla tavoin rahoitettavia (julkis) yhteisöjä.

Teollisuuspiiri ry katsoo, että yhdistysten mahdollista yhdistymistä olisi arvioitava enemmän aatteellisten ja toiminnallisten tarkoitusten mahdollisen yhteensovittamisen kannalta.

Teollisuusliitto, Teollisuuspiiri ry ja yksi yksityishenkilönä lausuva katsovat, että yhdistyslakiin on syytä kirjata ainakin liitto-organisaatioita koskeva jäsenten ns. käänteinen tahdonilmaisu yhdistysten sulautuessa. Tämä tarkoittaisi sitä, että jäsen (henkilö tai yhdistys) ilmoittaa, mikäli ei halua jatkaa jäsenyyttään toimintaa jatkavassa yhdistyksessä. Jäsenyys päättyisi ilmoitukseen. Nykyisinkin sulautumisten yhteydessä jäsenten siirtyminen ilman tahdonilmausta on mahdollistettu muun muassa työttömyys- ja vakuutuslainsäädännössä.

Teollisuusliitto, Teollisuuspiiri ry ja yksi yksityishenkilönä lausuva toteavat, että liitto-organisaatioissa henkilöjäsen ei yleisesti miellä kuuluvansa johonkin perusjärjestöön, vaan liittoon. Siksi henkilöjäsenelle on haasteellista, jos hän joutuu itse ilmoittamaan, jos haluaa jatkaa jäsenyyttään toimintaa jatkavassa perusyhdistyksessä. Näin on varsinkin ammattiyhdistysliikkeessä, jossa jäseneksi hakeutuminen vaatii laajempien liittymisasiakirjojen täyttämistä kuin pelkkä sähköposti tai puhelinsoitto. Nykyinen oikeustila yhdistysten yhdistymisessä aiheuttaa kohtuuttoman paljon paperityötä kaikille osapuolille.

Teollisuusliitto ja yksi yksityishenkilönä lausuva katsovat, että niiden esittämä muutos ei rajoittaisi jäsenten yhdistymisvapautta, vaan mahdollistaisi paremmin toiminnallisesti

aktiivisten yhdistysten toimintaa ja sitä kautta jäsenten jäsenoikeuksia. Lisäksi ehdotus olisi hallitusohjelmakirjauksen hengen mukainen. Muutos ei aiheuttaisi jäsenille kohtuutonta vaivaa jäsenyyden ylläpitämiseksi.

Verohallinto pitää hyvänä, että yhdistysten yhdistyminen mahdollistetaan yhdistyslaissa. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin ottaa huomioon yhdistymiseen liittyvät verotuskysymykset.

Verohallinto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi ottaa kantaa siihen, rinnastetaanko yhdistysten yhdistyminen verotuksessa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 a §:n mukaiseen sulautumiseen. Lisäksi tulisi myös selvittää ja harkita, onko erillinen lain-säädäntö tarpeen, sillä suoraan sanamuotonsa perusteella nykyinen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sulautumista koskeva säännös ei sovellu yhdistysten yhdistymiseen. Yhdistysten yhdistymisessä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sulautumista koskevan säännöksen edellyttämä sulautumisvastikkeen antaminen ei ole mahdollista, sillä yhdistyksillä ei ole osakkeita. Oikeuskäytännössä ilman sulautumisvastiketta tapahtuva sulautuminen on voitu hyväksyä, kun sulautuminen on tapahtunut kyseistä yhteisömuotoa koskevia siviilioikeudellisia säännöksiä noudattaen (KVL 65/2006). Riittävää voisi olla mainita hallituksen esityksen perusteluissa, että yhdistysten sulautumiseen voidaan soveltaa oikeuskäytännössä säätiöiden sulautumisessa noudatettuja periaatteita.

Verohallinto toteaa, että olisi hyvä ottaa kantaa ja tarvittaessa nimenomaisesti säätää siitä, ovatko yhdistyvän yhdistyksen verotuksessa vahvistetut tappiot yhdistymisen jälkeen vähennettävissä vastaanottavan yhdistyksen verotuksessa.

Verohallinto toteaa, että elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sulautumista koskevan 52 b §:n mukaan sulautumisen verotuksessa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta. Jatkuvuusperiaatteen mukaisesti sulautumisessa siirtyneet hankintamenot ja muut menot vähennetään vastaanottavan yhteisön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty sulautuvan yhteisön verotuksessa. Siten verotuksessa varojen poikkeava arvostaminen ei ole mahdollista, mikäli yhdistysten yhdistymiseen sovelletaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sulautumista koskevia säännöksiä tai niistä ilmeneviä periaatteita.

Verohallinto katsoo, että tulisi huomioida lisäksi yhdistymisessä siirtyvään omaisuuteen liittyvät lahja- ja varainsiirtoverokysymykset.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

Vihreä liitto pitää esitettyä sääntelyä tarpeettomana ja katsoo, ettei se tuo oleellista lisäarvoa nykyiseen käytäntöön yhdistysten yhdistyessä.

STTK kannattaa tavoitetta tavoitetta helpottaa yhdistysten yhdistymistä, mutta katsoo ehdotettujen pykälien olevan liian monimutkaisia tavoitteen saavuttamiseksi.

Lauri Tarasti, Heikki Halila ja Espoon kaupunki katsovat, että yhdistysten mahdollista yhdistymistä olisi arvioitava enemmän aatteellisten ja toiminnallisten tarkoitusten mahdollisen yhteensovittamisen kannalta.

Heikki Halila ja Lauri Tarasti kiinnittävät huomiota siihen, että velkojen suojan ja varallisuuden siirron sijaan todellinen ongelma voi olla, miten siirtymäkauden hallinto järjestetään ja miten käytännössä yhdistämisessä edetään esisopimuksesta varsinaiseen yhdistymiseen.

Lauri Tarasti ja Heikki Halila pitävät Lauri Tarastin tekemää ehdotusta, jossa opastettaisiin järjestöjä yhdistämisen toteuttamiseen ilman velkojansuojaa koskevia yksityiskohtaisia säännöksiä, työryhmän ehdotusta parempana vaihtoehtona. Se täyttäisi hallitusohjelmassa mainitun järjestöfuusioiden helpottamisen, mitä ehdotettu säännös ei tee.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävien lausunnonantajien perustelut:

Finlands Svenska Scouter kannattaa tavoitetta tavoitetta helpottaa yhdistysten yhdistymistä, mutta katsoo ehdotettujen pykälien olevan liian monimutkaisia tavoitteen saavuttamiseksi.

Keskusta katsoo, että yhdistysten mahdollista yhdistymistä olisi arvioitava enemmän aatteellisten ja toiminnallisten tarkoitusten mahdollisen yhteensovittamisen kannalta. Jäsenyyksien siirtyminen, hallinnon järjestäminen, liitytäänkö johonkin fuusiossa mukana olevaan yhdistykseen vai perustetaanko kokonaan uusi ovat esimerkkejä käytännön ongelmista, jotka tulisi ratkaista.

Akava pitää ehdotettua muutosta mahdollisena, vaikka toteaa, että velkojensuoja ei ole yhdistysten yhdistymisiin liittyvistä ongelmista keskeisin. Merkittävä haaste yhdistymisissä on yhdistyvän yhdistyksen jäsenen jäsenyyden vaihtuminen vastaanottavan yhdistyksen jäsenyyteen ja sen riippuminen kyseisen jäsenen nimenomaisesta tahdonilmauksesta.

PRH katsoo, että lain jatkovalmistelun yhteydessä tulee selvittää, kuinka merkittäviä muutoksia ehdotettu yhdistysten yhdistyminen edellyttää tietojärjestelmiltä. Samalla voidaan käydä tarkempi keskustelu yhdistymismenettelyn yksityiskohdista rekisteröinnin kannalta.

PRH toteaa kuulutushakemuksen liitteenä toimitettavan yhdistymissopimuksen osalta, että rekisteriviranomaisen tehtävänä ei ole arvioida yhdistymiselle esitettyjä syitä, eikä yhdistymissopimukseen kirjattuja edellytyksiä, joilla yhdistymishakemuksen yhdistyvän

yhdistyksen jäsen pääsee vastaanottavan yhdistyksen jäseneksi. Vastuu yhdistymis-sopimuksen sisällöstä kuuluu yhdistyksille. Yhdistyksen jäsen voi tarvittaessa moittia yhdistyksen päätöstä siten kuin yhdistyslaissa säädetään.

2.13 Muut kommentit työryhmän muutosehdotuksesta yhdistyslain osalta

Lausuntopyynnön perusteella lausunnonantajat ovat voineet yksilöityihin kysymyksiin vastaamisen lisäksi vapaasti kommentoida muita työryhmän ehdotuksen yksityiskohtia. Muut lausunnonantajat eivät ole lausuneet jäljempänä tässä kohdassa tarkoitetuista ehdotuksista.

2.13.1 Kokouspaikkasääntely (yhdistyslain 17 § 1 mom.)

SOSTE katsoo, että ehdotettu säännös täsmentää jo nykyisin normina pidettävää lähtökohtaa, jonka mukaan kokoukset tulee pitää yhdistyksen kotipaikkakunnalla, jolleivät yhdistyksen säännöt tai yhdistyksen kokouksen päätökset toisin määrää. Nykyistä sääntelyä on saatettu tulkita siten, että se mahdollistaisi kokouspaikalla taktikoinnin yhdistysten hallituksille. On hyvä kirjata kokouspaikkaa koskevat säännökset siten, että niiden perusteella suoraan voi päätellä tällaisen taktikoinnin olevan kiellettyä.

Heikki Halila, STEA, Vihreä liitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vanhempainliitto, Nuorisoseurat, Nuorisovaltuustojen Liitto, Setlementtiliitto, Kuluttajaliitto ja Allianssi vastustavat yhdistyslain 17 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta. Ne toteavat, että monien yhdistysten toimialue on laaja – jopa koko Suomi ja yhdistyksellä voi olla tarvetta erityisesti tasapuolisuuden nimissä, pitää yhdistyksen kokouksia muuallakin, kuin sen kotipaikkakunnalla. Yhdistyksen hallituksella tulee jatkossakin olla nykyisenkaltainen mahdollisuus päättää kokouspaikasta. Esitetty muutos kaventaisi merkittävästi yhdistysten toimintamahdollisuuksia ja toimintavapautta.

Kotiseutuliitto katsoo, että ehdotus edellyttää lisäharkintaa.

Maanmittauslaitos esittää harkittavaksi, tulisiko säännöksen sanamuotoa tarkistaa siten, että yhdistyksen säännöissä voitaisiin määrätä kokouksen pitopaikaksi muu kuin yhdistyksen kotipaikka ja että säännöissä voitaisiin valtuuttaa hallitus päättämään kokouspaikasta.

2.13.2 Jäsenten päätös ilman kokousta (yhdistyslain 17 §:n 5 momentti)

Maanmittauslaitos katsoo, että säännös on sen harvoista soveltamistilanteista huolimatta merkittävä erityisesti siksi, että mikä tahansa yhdistyksen kokoukselle kuuluva asia voidaan periaatteessa päättää tämän säännöksen nojalla kokousta pitämättä. Päätös voi koskea siten merkittävänkin omaisuuden, kuten kiinteistön luovuttamista. Kun etätoiminnallisuus yhteiskunnassa muutenkin yleistyy, tähän säännökseen ja päätöksentekotapaan saatetaan jatkossa turvautua yhä useammin. Lisäksi on tärkeätä, että sekä sopijakumppanit että kolmannet voivat helposti ja varmasti todeta päätöksen laillisuuden. Vaihdannan, myös kiinteistö- ja osakehuoneistovaihdannan, varmuus edellyttää, että säännöksellä taataan riittävän varmat puitteet sanotulle toteamiselle. Säännökseen ei sen vuoksi tulisi sisällyttää erityisen tulkinnanvaraisia ilmaisuja.

Maanmittauslaitos pitää yksimielisyysvaatimusta koskevaa tarkennusta (koskee vain päätöksentekotapaa) perusteltuna.

Maanmittauslaitos toteaa, että säännöksen soveltamisen kannalta on keskeistä, mitä tarkoitetaan käsitteellä ”kokous”. Maanmittauslaitos katsoo, että tämä voidaan toteuttaa perinteisellä fyysisellä kokouksella, verkkokokouksella tai näiden välimuodolla eli fyysisellä kokouksella, johon on järjestetty etäosallistumismahdollisuus.

Maanmittauslaitos katsoo, että käsite ”sähköpostikokous” soveltuu kokouksen määritelmään varsin huonosti. Jos yhdistys on esimerkiksi päättänyt kiinteistön luovuttamisesta siten, että jäseniä on pyydetty esittämään asiaan kanta sähköpostitse, kysymys on päätöksen tekemisestä kokousta pitämättä. Kaikkien jäsenten on näin ollen pitänyt suostua sanottuun päätöksentekotapaan. Asiaa ei ilmeisestikään voitaisi pitää kokouksessa päätettynä, vaikka yhdistyksessä olisi mahdollista järjestää pelkästään verkkokokouksia ja vaikka yhdistyksen hallitus olisi kutsunut verkkokokouksen koolle tällä tavalla ”sähköpostikokouksena”. Maanmittauslaitos esittää harkittavaksi, että asiasta lausuttaisiin tarkemmin 17 §:n 5 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa.

Maanmittauslaitos katsoo, että koska kirjallinen ja sähköinen muoto eroavat niin merkittäväällä tavalla toisistaan, ilman nimenomaisia esityömainintoja ei kirjallista ja sähköistä muotoa voida tässä tapauksessa liioin rinnastaa väitteellä, että tällainen rinnastus olisi ollut lainsäätäjän tarkoitus. Sähköisen muodon ja jäsenten sähköisten allekirjoitusten mahdollisuudesta tässä yhteydessä oikeuskirjallisuudessa esitetty toisenlainen kanta on ongelmallinen, koska kantaa ei ole lainkaan perusteltu (ks. mietinnön s. 50 ja siellä oleva viittaus Halila-Tarastin teokseen).

Maanmittauslaitos pitää myönteisenä, että ehdotetussa uudessa yhdistyslain 17 §:n 5 momentissa edellä olevaa puutetta pyritään poistamaan ja jäsenten kokousta pitämättä tekemä päätös pyritään, mitä tulee päätöksen ja allekirjoitusten muotoon, rinnastamaan

sähköisen muodon kanssa. Laissa käytetyn ”kirjallisesti” -käsitteen ongelmallista laajentamista käsittämään lisäksi sähköiset tekstialustat ja käsitteen ”sähköinen muoto” sivuuttamista pelkät esityömaininnat eivät poista. Maanmittauslaitos pitäisi perusteltuna, että sähköisen muodon mahdollisuutta ei toteutettaisi käsitteen ”kirjallisesti” poikkeavalla käytöllä. Säännöksessä voitaisiin avoimesti käyttää sähköisen muodon käsitettä, koska sekä kirjallinen että sähköinen muoto ovat osa nykyistä toimintaympäristöä ja näitä käsitteitä lisäksi lainsäädännössä käytetään erillisinä.

Maanmittauslaitos esittää käsityksensä, että sähköisten tahdonilmaisujen yhteydessä varmentamisella tarkoitetaan jotakin muuta kuin sitä, että asianomainen henkilö sähköisesti hyväksyy jonkin toimen tai esimerkiksi jonkin asiakirjan. Termiä käytetään siten, että johonkin asiaan tai asiakirjaan kohdistuva, asianomaisen tekemä sähköinen allekirjoitus tai muu sähköinen tahdonilmaisu tai hyväksyminen varmennetaan, ei sitä, että tuo asianomainen varmentaa, hyväksymisen merkityksessä, tuon asiakirjan. Varmentaminen osoittaa allekirjoitukseen tai hyväksymiseen luottavalle taholle, kuka on allekirjoituksen tai hyväksynnän antava taho tai että tuo taho on se, jolla on oikeus hyväksyntä antaa. Varmentamisen tekee jokin kolmas, hyväksynnän antajaan ja siihen luottavaan nähden ulkopuolinen taho. Varmentamiseen liittyvästä terminologiasta ks. esim. laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009) 2 §:n 8 ja 9 kohdat sekä eIDAS-asetus artikla 3 alakohta 14. Varmentamisella ei tarkoiteta sähköisen hyväksynnän antamista, vaan jokin kolmas taho varmentaa luottavalle osapuolelle sähköisen hyväksynnän, jonka joku muu taho on antanut.

Maanmittauslaitos korostaa sitä, että säännöksen tulisi olla mm. vaihdannan varmuuden vuoksi mahdollisimman yksiselitteinen. Säännöksen selkeyttä voisi lisätä, jos sähköisistä allekirjoituksista olisi tarkentava maininta itse lakitekstissä. Perusteluissa sähköisiä allekirjoituksia tulisi tämän lisäksi avata seikkaperäisemmin kuin mitä nyt mietinnössä on tehty.

Sähköisen allekirjoituksen tasovaatimus nousisi tätä kautta tosin varsin korkealle. Lähtökohdaksi tulisi eIDAS -asetuksessa kirjallista, omakätistä allekirjoitusta vastaava sähköinen allekirjoitus, josta säännellään asetuksen artiklan 25 alakohdassa 2. Oikeusvarmuuden ja selkeyden kannalta vaikutus olisi myönteinen, mutta lainsäädännön tiettyjen tavoitteiden kannalta ilmeisesti vastakkainen. Artiklassa säädetty ”hyväksytyt sähköinen allekirjoitus” perustuu julkisen avaimen menetelmän pohjalle rakentuvaan teknologiaan, jota Suomessa edustavat lähinnä DVV:n myöntämät allekirjoitusvälineet (allekirjoitusominaisuuksin varustettu sähköinen henkilökortti). Tällaisen sähköisen allekirjoituksen vaatimus ei välttämättä tekisi päätöksistä muodollisesti yksinkertaisempia kuin nyt. Lähemmäksi sääntelyn taustalla nähtyjä tavoitteita voitaisiin päästä säätämällä erikseen siitä, että sähköisesti tehdystä päätöksessä ei tarvitse olla jäsenen sähköistä allekirjoitusta, jos hän on

muulla luotettavalla tavalla osoittanut hyväksyvänsä päätöksestä laaditun sähköisen asiakirjan.

Kaiken edellä todetun pohjalta Maanmittauslaitos toteaa, että 17 §:n 5 momentin toinen virke voisi kuulua ”...Päätös on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti. Päätös on päivättävä ja kunkin yhdistyksen jäsenen on allekirjoitettava se. Jos päätös on tehty sähköisesti, allekirjoituksesta on voimassa, mitä sähköisistä allekirjoituksista erikseen säädetään. Päätöksessä ei kuitenkaan tarvitse olla jäsenen sähköistä allekirjoitusta, jos jäsen on muulla luotettavalla tavalla osoittanut hyväksyvänsä päätöksestä laaditun sähköisen asiakirjan. Päätökseen sovelletaan muuten, mitä yhdistyksen kokouksen pöytäkirjasta säädetään.”

Ongelmaksi tulee luonnollisesti se, että muun muassa yhdistyksen sopijakumppanin tai kolmansien, kuten kirjaamisviranomaisen, saattaa olla hyvin vaikea varmistua siitä, ovatko kaikki jäsenet todella luotettavasti hyväksyneet päätösasiakirjan. Todellinen ongelma on se, onko teknisesti sanottu sähköposti tai mieluummin sähköinen viesti luotettava osoitus annetusta hyväksynnästä. Keskeistä hyväksyntää osoittavan viestin luotettavuudessa on, että sitä voidaan pitää sen lähettämänä, joka lähettäjäksi väitetään ja että viestin sisältöä ei ole jälkepäin voitu, sitä viestistä huomaamatta, muuttaa. Tällöin puhutaan yleisesti viestin tai sähköisen hyväksynnän alkuperäisyydestä (oikeaperäisyydestä) ja eheydestä. Maanmittauslaitos katsoo, että sähköpostiviestejä ei ole yleensä näissä suhteissa voitu pitää kovin luotettavina. Kolmansien on varsin vaikea varmistua tällaisten hyväksyntöjen autenttisuudesta ja eheydestä, varsinkin, kun niissä hyväksyttävän asiakirjan sijasta todennäköisesti viitattaisiin sähköpostin liitteeseen eikä sähköpostin sisällöksi kirjoitettuun päätökseen. Sähköpostien pitkäaikaisesta säilytettävyydestä ei liioin ole lainkaan olemassa takeita.

Maanmittauslaitos pitää tavoiteltua sääntelyä myönteisenä, mutta siihen saattaa liittyä merkittäviä ongelmia oikeusvarmuuden ja selkeyden kannalta. Näin siitä huolimatta, että ongelmallinen ”varmentaminen” termi korvattaisiin säännöksessä muulla ilmaisulla. Sähköisen päätöksen tekemistä ja päätösasiakirjan sähköistä allekirjoittamista tai muuta hyväksymistapaa tulisi vielä pohtia jatkovalmistelussa tarkemmin.

2.13.3 Kokouksen kutsuaika ja ennakoilmoittautumisvelvollisuus (yhdistyslain 24 ja 25 §)

Neuroliitto katsoo, että säännös vähintään kahden viikon kutsuajasta yhdistyksen kokoukselle on toimiva, koska se antaa yhdistykselle mahdollisuuden määrittää aika myös tätä pidemmäksi säännöissä. Sääntöjen mukaisen ennakoilmoittautumisen mahdollistaminen on hyvä uudistus. Se olisi ulotettava fyysisen ja verkkokokouksen lisäksi myös etäosallistumisen mahdollistavan yhteyden käyttämiseen.

Kansalaisareena toteaa, että 1. kohdan olettasäännöksen ”kirjallinen kutsu yhdistyksen kokoukseen on lähetettävä jäsenille 2 viikkoa ennen kokousta” tulkinta tulee ulottaa kattamaan myös sähköisesti, esimerkiksi sähköpostilla lähetetyt kutsut.

SOSTE pitää ennakoilmoittautumisvelvollisuutta koskevaa muutosta tarpeellisena. Kokoustilojen järjestelyistä ja turvallisuudesta huolehtiminen saattaa edellyttää tarkkaa tietoa siitä, paljonko kokoukseen on tulossa osallistujia. Nykyinen ennakoilmoittautumis-säännös mahdollistaa kokoukseen osallistumisen (ilman äänioikeutta) niillekin jäsenille, jotka eivät ole yhdistyksen sääntöjen mukaista ennakoilmoittautumista tehneet. Jatkovalmistelussa on kuitenkin syytä ottaa pohdittavaksi, voitaisiinko sitova ennakoilmoittautuminen mahdollistaa yhdistyksille ilman tätä koskevaa sääntömääräystäkin. Lähtökoh-tana voisi olla väliaikaisten poikkeamislakien mukaisella tavalla, että yhdistyksen hallitus voi päättää sitovasta ennakoilmoittautumisesta.

Luonnonsuojeluliitto, Olympiakomitea, Salibandyliitto, Voimisteluliitto, Kansalaisareena, Setlementtiliitto ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat, että ennakoilmoittautuminen ehtona kokoukseen osallistumiselle helpottaa kokousjärjestelyjä sekä etäosallistumisen että fyysisen kokouksen osalta.

Heikki Halila pitää ehdotettua 24 §:n sääntelyä liian monimutkaisena. Heikki Halila toteaa, että ennakoilmoittautumisen laiminlyöminen tarkoituksena on ollut se, että jäsen pääsee kokoukseen mutta ei voi käyttää äänioikeuttaan. Tätä oikeustilaa ei ole syytä muuttaa. Ennakoilmoittautumisen tarkoituksena on säännönmukaisesti ollut kokousvalmistelujen tukeminen. Ennakoilmoittautumisen vaikutus äänioikeuden käyttämiseen tulee sitoa vain siihen, että kyse on etäosallistumisesta yhdistyksen kokoukseen.

2.13.4 Avoin äänestys myös suhteellisessa vaalissa (yhdistyslain 29 §)

Olympiakomitea, Salibandyliitto, Voimisteluliitto, Kansalaisareena, Setlementtiliitto ja Luonnonsuojeluliitto katsovat, että avoin äänestys myös suhteellisessa vaalissa on hyvä muutos ja tuo joustavuutta päätöksentekoon, jos esimerkiksi teknisten ongelmien vuoksi vaalia ei voida suorittaa äänestyssovelluksen avulla

Heikki Halila pitää 29 §:ään ehdotettua lisäystä tarpeettomana ja lakia kuormittavana ja toteaa, että tässä on ilmeisesti sekoitettu käsitteet suljettu äänestys ja salainen äänestys, vaikka tavoitellaankin teknologianeutraalisuutta.

2.13.5 Moiteoikeus myös toimitusjohtajalle (yhdistyslain 32 §)

Heikki Halila, Allianssi ja Nuorisovaltuustojen Liitto katsovat, että toimitusjohtajan kanne-oikeus ei sovi yhdistystoiminnan luonteeseen ja periaatteisiin. Allianssi ja Heikki Halila katsovat, että esitetty sääntely saattaisi johtaa tilanteisiin, jossa jäsenet tai hallitus eivät haluaisi nostaa kannetta yhdistystä vastaan, mutta toimitusjohtaja tekisi sen. Nuorisovaltuustojen Liitto toteaa, että hallitus kantaa toiminnasta viime kädessä vastuun ja tekee päätökset myös kanteiden nostamisesta, siksi ei ole yhdistystoiminnan periaatteiden mukaista mahdollistaa yhdelle toimijalle kanneoikeutta.

Lauri Tarasti katsoo, että toimitusjohtajalle annettava itsenäinen moiteoikeus on vaarallinen ehdotus, joka voi johtaa kestävämpään tilanteeseen yhdistyksessä, jossa moiteoikeuden käytöstä riidellään.

Heikki Halila katsoo, että toimitusjohtajalle annettava kanneoikeus vie liian pitkälle managerismin suuntaan.

2.13.6 Hallituksen päätös ilman kokousta (yhdistyslain 35 §:n 5 mom.)

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Akava ja Fingo vastustavat sitä, että hallitus voisi halutessaan tehdä päätöksiä ilman kokousta, sillä tämä voisi aiheuttaa tietokatkoksia päätöksenteon ja toimeenpanon välille.

Vasemmistoliitto pitää esitystä mahdollisesti tarpeettomana, koska yhdistyslain nykytila ei varsinaisesti estä esitetyn kaltaista menettelyä.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsoo, että ennemmin tulisi laajentaa kokouksen käsitettä, jos jotain aiheesta päädytään lakiin kirjaamaan. Kokousten ulkopuolinen päätöstoiminta voi hankaloittaa toiminnan- ja tilintarkastajien työtä, kun erilaisten päätösaineistojen kirjo kasvaa ja osa päätösaineistoista voi lain epäselvyyden vuoksi jäädä uupumaan.

2.13.7 Tilintarkastus (yhdistyslain 38 §)

Vihreä liitto ja Allergia-, Iho- ja Astmaliitto toteavat, että useissa yhdistyksissä toiminnan-tarkastajat valitaan tilikauden ajaksi eikä valinnasta päättävästä kokouksesta alkavaksi kaudeksi. Esitetty oletussääntö olisi tämän laajan käytännön vastainen.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto pitää oleellisena, että säännöissä voidaan olettasäännöstä poiketen edelleen määrätä muusta määräaikaista tai toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta.

Vihreä liitto katsoo, että tilintarkastuslain 3:10.2 §:n mukainen läsnäolovelvollisuus ei voi toteutua, jos tilintarkastusvelvollisuus on takautuva. Voitaisiin toki tässä kohden olettaa, että edellinen tilintarkastaja siirtäisi tarvittavat tiedot seuraajalleen, mutta tämä ei olisi käytännöllistä.

2.13.8 Toimitusjohtajan ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittaminen (yhdistyslain 39 §)

Allianssi vastustaa ja/tai pitää tarpeettomina muutosehdotuksia, jotka koskevat toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuuden ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittamista muuta yhteisö- ja säätiölainsäädäntöä vastaavasti. Esitetyssä muutoksessa vahingonkorvausvelvollisten piiri määriteltäisiin niin, että vahingonkorvausvelvollisia olisivat ne toimihenkilöt, joiden asema perustuu sääntöihin. Tämä johtaa mahdolliseen tulkintaan, jonka mukaan kaikki ei-sääntömääräiset toimihenkilöt olisivat vahingonkorvausvelvollisuuden ulottumattomissa, mikä ei liene tarkoituksenmukaista.

Nuorisovaltuustojen Liitto toteaa, että yhdistyksissä sääntömääräisten toimihenkilöiden määrä on hyvin rajallinen ja usein rajautuu vain pääsihteeriin vain toiminnanjohtajaan. Ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa lainsäädäntöä muotoon, joka mahdollistaisi tulkinnan jonka mukaan ei-sääntömääräiset toimihenkilöt olisivat vahingonkorvausvelvollisuuden ulottumattomissa.

Heikki Halilan mukaan pykälään ehdotetut muutokset ovat tarpeettomia. Vahingonkorvausvelvollisten piiriin on aiheetonta muotoilla niin, että vain ne toimihenkilöt voisivat olla korvausvelvollisia, joiden asema perustuu sääntöihin. Monissa suurissakaan järjestöissä ei ole määritelty toimihenkilöiden asemaa säännöissä. Olisivatko tällaiset toimihenkilöt vastuusta vapaita? Vahingonkorvausvastuun vanhentuminen ei ole aiheuttanut käytännössä ongelmia järjestöissä. Siksi lakia ei ole syytä kuormittaa ehdotetuilla vanhentumissäännöksillä.

2.13.9 Muut pykälät

Heikki Halila toteaa, että 40 §:n olettamasääntöön perustuva muutos on aiheeton, kuten edellä on todettu. Muut muutokset ovat hyväksyttävissä.

Heikki Halila toteaa, että 43 §:n muutos, joka johtuisi olettamasäännöksestä, on aiheeton.

Heikki Halila viittaa 48 ja 52 §:n osalta toimitusjohtajaa koskevasta ehdotuksesta lausumaansa.

Lauri Tarasti toteaa, että 22, 27, 30 ja 32 § näyttävät aiheellisilta.

Heikki Halilan mukaan voimaantulosäännöksen aikataulu on liian tiukka.

EK:n mukaan yhdistyslain yhdistyksen kokousta koskevat muutos- tai selvennysehdotukset ovat pääosin kannatettavia.

SOSTE katsoo, että äänestys- ja vaalijärjestyksen rajoittaminen koskemaan vain jäsen- ja liittoäänestyksiä selkeyttää oikeustilaa. Yhdistyksissä on ollut merkittävää epätietoisuutta vaali- ja äänijärjestyksen tarkoituksesta ja siltä vaaditusta sisällöstä. Monet yhdistykset ovat tehneet etäosallistumisen mahdollistavat sääntömuutokset laatimatta kuitenkaan äänestys- ja vaalijärjestyksiä. Tietoomme ei ole tullut merkittäviä ongelmia tähän liittyen, tai esimerkiksi tapauksia, joissa etäosallistuen tehtyjä päätöksiä olisi moitittu äänestys- ja vaalijärjestyksen puutteiden tai puuttumisen vuoksi. Nykyinen yhdistyslain 30 § on siis soveltamiskäytännön valossa epäonnistunut.

SOSTE katsoo, että toimitusjohtaja-nimikettä koskeva siirtymäsäännös vaikuttaa jääneen keskeneräiseksi. Ilmeisesti säännöksellä viitataan siihen, että mikäli yhdistyksen säännöissä on aiemman sääntelyn aikaisia määräyksiä toimitusjohtajasta, säännöistä on käytävä selvästi ilmi, onko kyseessä ehdotetun lain 35 a §:n mukainen toimitusjohtaja. Tai vaihtoehtoisesti säännöistä on poistettava toimitusjohtajaa koskevat määräykset.

SOSTE toteaa, että joko toimitusjohtajaa koskevassa pykälässä tai toimitusjohtaja-nimikettä koskevassa siirtymäsäännöksessä tulisi ilmaista se, että toimielinmuotoisestakin toimitusjohtajasta voitaisiin käyttää muuta nimikettä. Säätiölain uudistuksessa tämä lähtökohta ilmaistiin säätiölain voimaanpanosta annetun lain 488/2015 6 §:ssä. Vastaavasti kuin säätiöissä, mielestämme tätä oikeutta muun kuin toimitusjohtaja-nimikkeen käyttöön ei kuitenkaan tulisi yhdistyslaissa varata vain lain voimaantuloa ennen rekisteröidyille yhdistyksille, vaan myös tulevaisuudessa rekisteröitävien yhdistysten tulee voida käyttää esim. pääsihteeri-nimikettä myös toimielinmuotoisesta yhdistyksen päivittäisestä toiminnasta vastaavasta johtajasta.

2.14 Uusi toimintaryhmälaki

Työryhmän ehdotus: Työryhmä ehdottaa perinteistä yhdistystoimintaa kevyemmin järjestäytyneen kansalaistoiminnan tarpeiden huomioon ottamista uutta toimintaryhmä-oikeushenkilöä koskevalla lailla.

Lain tarkoitus on, että toimintaryhmärekisteriin merkitty ryhmä saavuttaisi jäsenistään erilisen oikeushenkilöiden, mitä on käytännössä pidetty tärkeänä edellytyksenä toiminnan

harjoittamiselle. Edelleen tarkoitus on, että toimintaryhmä voisi järjestää hallintonsa ja päätöksentekonsa sopimusvapauden periaatteen mukaisesti ja nykyistä yhdistyslakia olennaisesti kevyempiä vaatimuksia noudattaen. Ryhmän jäsenten, sopimuskumppanien ja muiden sidosryhmien vaatimukset ja suojan vähimmäistaso perustuvat ryhmän ja sen edustajan rekisteröintiä ja vastuuta sekä tiedonsaantia (mm. tilinpito) koskeviin pakottaviin vähimmäisvaatimuksiin. Työryhmä ehdottaa, että ryhmän päätöksentekoon tai päätösten täytäntöönpanoon osallistuvalla ryhmän jäsenellä ja edustajalla olisi toissijainen vastuu ryhmän velvoitteista. Ryhmän toimikausi olisi määräaikainen ja rekisteröinti järjestettäisiin Patentti- ja rekisterihallituksen sähköisiä palveluita hyödyntäen.

Lausunnonantajien kannat: Ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemykset.

Ehdotusta kannattavat sellaisenaan tai muutettuna ehdotukseen kantaa ottaneet puolueet (Vasemmistoliittoa ja Perussuomalaisia lukuun ottamatta), sosiaali- ja terveystieteiden ja liikunta- ja urheilualan järjestöt ja yhdistykset, suurin osa muista kansalaisjärjestöistä ja viranomaisista sekä kunnat yhtä kuntaa lukuun ottamatta.

Ehdotusta vastustavat Perussuomalaiset ja Vasemmistoliitto, Poliisihallitus, MTK, tutkija ja OKM.

Ehdotusta kannattavat sellaisenaan *Säätiöt ja rahastot ry, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Kokoomus, Helsingin kaupunki, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Asianajajaliitto, Kuluttajaliitto, Suomi-Seura, Sydänliitto, SOSTE, SAK, Salibandyliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Sivustysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vihreä liitto, Siskot ja Simot ry, Neuroliitto, Nuorisoseurat, Parkinsonliitto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Rovaniemen kaupunki, Jyväskylän kaupunki, SDP, Oulun kaupunki, Eläkeliitto ja kaksi yksityishenkilönä vastannutta.*

MYYRMÄKI-liike, Allianssi, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Maaseutupolitiikan neuvosto, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Setlementtiliitto, Fingo, Hengityслиitto, Lukiolaisten Liitto, ADHD-liitto, Akava, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Kansalaisareena, Nuorisovaltuustojen Liitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Invalidiliitto, Kotiseutuliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Valtion nuorisoneuvosto, Maanmittauslaitos ja Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys **kannattavat ehdotusta muutettuna.**

STEA, PRH ja Verohallinto **esittävät ehdotukseen liittyen kommentteja oman toimintansa näkökulmasta.**

Finlands Svenska Scouter, Espoon kaupunki, Perussuomalaiset, Poliisihallitus, Vasemmistoliitto, Heikki Halila, MTK ja OKM **vastustavat ehdotusta.**

Suomen Yrittäjät, EK, Luonnonsuojeluliitto, Nuorisotasuntoliitto, MLL, Kuntaliitto, Tampereen kaupunki, Rinsessat ry, STTK, Vanhempainliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Keskusta, Luustoliitto, Vuokranantajat, Partiolaiset, Finanssiala, Punainen Risti ja Lauri Tarasti eivät ota ehdotukseen kantaa.

Ehdotusta sellaisenaan kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto, Etelä-Savon hyvinvointijärjestöjen tuki ry, Jyväskylän kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Neuroliitto, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Vantaan kaupunki, Olympiakomitea, Voimisteluliitto, SDP, Oulun kaupunki, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Siskot ja Simot ry, Helsingin kaupunginosayhdistykset, Kokoomus ja Vihreä liitto katsovat, että kevyiden ja lyhytkestoisten kansalaistoiminnan muotojen mahdollistaminen yhdistyslakia kevyemmällä sääntelyllä tukee kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja ihmisten aktiivisuutta sekä vastaa yhteisöllisen toiminnan muuttuvaan luonteeseen ja madaltaa kynnystä osallistua toimintaan.

Rovaniemen kaupunki katsoo, että kansalaistoiminnan kynnyksen madaltaminen helpottaa osallisuuden edistämistä myös kaupungin näkökulmasta. Lisäksi tällä varmistetaan, että yhä useammat asukas- ja toimijaryhmät aktivoituvat oman elinympäristönsä kehittämiseen.

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF, Neuroliitto, Invalidiliitto, Helsingin kaupunki ja Rovaniemen kaupunki katsovat, että toimintaryhmän oikeushenkilöstatus edesauttaa kaupunkilaisten ja kaupungin yhteistyötä esimerkiksi avustusten maksamisen/saamisen näkökulmasta.

Asianajajaliitto katsoo, että toimintaryhmälain säätäminen vastaa toimeksiantoa, joka lakia valmistelleella työryhmällä oli. Myös SOSTE pitää ehdotusta hallitusohjelmakirjauksen mukaisena.

SOSTE katsoo, että erillinen toimintaryhmälaki palvelee ehdotuksella tavoiteltua tarkoitusta paremmin kuin se, että tällaisesta ”kevytyhdistyksestä” säädettäisiin yhdistyslain sisällä.

Kokoomus ja Helsingin kaupunginosayhdistykset katsovat, että uusi laki tulee muotoilla joustavaksi ja sen tulee tukea tasapainoa yhteisöllisen toiminnan vastuullisuuden ja toiminnan helpottamisen välillä.

Helsingin kaupunki yhtyy mietinnössä esitettyyn ehdotukseen kevyemmästä tilipidosta edellytysten vallitessa.

Helsingin kaupunki kannattaa toimintaryhmälakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin kohtaa, jossa todetaan, että muussa laissa voidaan säätää ehdotetusta laista poikkeavasti toimintaryhmästä. Asian toteaminen ehdotetussa laissa on kannatettavaa, sillä se selventää sitä lainsäädännöllistä toimintaympäristöä, jossa toimintaryhmä toimii.

Olympiakomitea, Voimisteluliitto ja Vastuullinen Lahjoittaminen ry katsovat, että oikeushenkilöllisyys ja vastuuhenkilöiden nimeäminen tekevät toimintaryhmän uskottavammaksi toimijaksi eri sidosryhmien näkökulmasta. Vastuullinen Lahjoittaminen ry katsoo, että toimintaryhmä voisi olla myös organisoituneempi ja enemmän luottamusta herättävä muoto uuden rahankeräyslain mahdollistamien pienkeräysten toteuttamiseen.

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF toteaa, että toimintamuodon sääntely sekä toimintamallin ohjeistus ja organisointi tulee tehdä mahdollisimman selkeäksi. Sääntelyn avoimuus ja vähäisyys mahdollistaa toimintaa, mutta voi synnyttää ongelmatilanteita. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ja Neuroliitto katsovat, että toimintaryhmän päätöksen tekemiseen osallistuneiden selvittely jälkikäteen mahdollisten vastuiden osalta saattaa muodostua ongelmalliseksi.

Olympiakomitea, Voimisteluliitto ja Neuroliitto kiinnittävät huomiota siihen, että toimintaryhmien rooli ja jäsenyys mahdollisessa kattojärjestössä tulee ratkaistavaksi sen säännöissä ja sen jäsenyhdistysten säännöissä.

Kannatuksesta huolimatta SOSTE ja Allergia-, Iho- ja Astmaliitto eivät ole täysin vakuuttuneita siitä, onko tällaiselle organisoitumisen sääntelylle tarvetta tai kysyntää. SOSTE katsoo, että lain mahdolliset vaikutukset muuhun lainsäädäntöön ja sen soveltuvuus yleisen yhteisöoikeuden systematiikkaan tulisi selvittää tarkemmin.

SOSTE pitää mahdollisena, että kaavailtua oikeushenkilötyyppiäkin pidetään liian raskaana, jolloin toimintaryhmäläiset perustaisivat mieluummin rekisteröidyn yhdistyksen tai toimisivat rekisteröimättömänä taikka kokonaan järjestäytymättömänä kuin hyödyntäisivät toimintaryhmälakia.

Suomi-Seura katsoo, että tietyillä ulkosuomalaisilla some-ryhmillä on kiinnostusta toimintaryhmien muodostamiseen. Toisaalta ulkosuomalaisten ryhmien/yhteisöjen jäsenillä ei välttämättä ole Suomen kansalaisuutta tai kotipaikkaa Suomessa, jolloin vahva tunnistautumisen ei ole mahdollista eikä siten myöskään rekisteröinti toimintaryhmäksi.

Ehdotusta muutettuna kannattavien lausunnonantajien perustelut:

Valtion nuorisoneuvosto, Invalidiliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Kotiseutuliitto, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö, Kansalaisareena, Settlementiliitto, Akava, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, ADHD-liitto, Fingo, Naisjärjestöjen Keskusliitto ja

Allianssi kannattavat sitä, että kansalaisten vaikuttamishalun estävää kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön sääntelyä puretaan ja nykyistä joustavampia toiminnan muotoja kehitetään.

Kansalaisareena, Setlementtiliitto ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat, että nopea rekisteröinti mahdollistaa joustavan ja nopean reagoinnin tiettyyn ilmiöön tai tarpeeseen. Se mahdollistaisi esimerkiksi tapahtuman tai muu tilapäisen hankkeen toteutuksen.

Kansalaisareena, Nuorisovaltuustojen Liitto, Setlementtiliitto ja Allianssi katsovat, että toimintaryhmälain tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen, jotta se vastaisi tavoitteeseensa ja aidosti tarjoaisi mahdollisuuden matalakynnyksisempään kansalaistoiminnan organisoimiseen.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry viittaa seurantaryhmän palautteeseen.

Maanmittauslaitos, ADHD-liitto, Fingo, Maaseutupolitiikan neuvosto, Allianssi ja Naisjärjestöjen Keskusliitto katsovat, että ehdotettu sääntely vaatii yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja harkintaa, vaikka sen lähtökohdat ovat kannatettavia.

Toimintaryhmä nuorten näkökulmasta

Valtion nuorisoneuvosto, MYYRMÄKI-liike, Nuorisovaltuustojen Liitto, Setlementtiliitto ja Allianssi pitävät toimintaryhmää tarpeellisena erityisesti nuorten osalta. Esityksessä oleva vaatimus toimintaryhmän täysi-ikäisestä edustajasta kuitenkin heikentää muutoksen merkitystä.

Allianssi ja Lukiolaisten Liitto katsovat, että lakimuutos jättää erityisesti lukioiden opiskelijakunnat edelleen haastavaan asemaan yhdistyslain, toimintaryhmälain ja lukiolain välimaastossa, koska tosiasiallisesti jokaisella opiskelijakunnan jäsenellä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua opiskelijakunnan toimintaan lainsäädännössä olevan vähimmäisikärajan vuoksi. Suurin osa opiskelijakunnan jäsenistä on alaikäisiä, joten toimintaryhmän vastuuhenkilö pitää valita pienestä joukosta opiskelijoita. Tämä rajoittaa opiskelijakunnan demokratiaa ja toisaalta jää epäselväksi, millä perusteilla vastuuhenkilö tulisi opiskelijakunnalle valita.

Lukiolaisten Liitto esittää lukioiden opiskelijakuntien aseman rinnastamista yliopisto- ja ammattikorkeakoululain mukaisiin ylioppilas- ja opiskelijakuntiin.

Lukiolaisten Liitto katsoo, että opiskelijoista muodostuva toimintaryhmä voi toimia opiskelijakunnan taustatoimijana hoitaen opiskelijakunnan hallinnon ja taloudenhoidon. Tämä kuitenkin jättää edelleen toimintaryhmän ja lukiolain määrittelemän opiskelijakunnan roolit epäselviksi. Lukiolain tarkoittama opiskelijakunta ja opiskelijoiden perustama

toimintaryhmä säilyvät aina lain näkökulmasta erillään. Lukiolain mukaan kaikki opiskelijat kuuluvat opiskelijakuntaan, mutta ketään ei voi pakottaa liittymään toimintaryhmään tai yhdistykseen. On haasteellista, kuinka laissa taataan kaikkien opiskelijoiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet toimintaryhmän perustamisenkin jälkeen.

Toimintaryhmän sisäinen vastuunjako

Lukiolaisten Liitto, Kotiseutuliitto, Valtion nuorisoneuvosto, Setlementtiliitto ja Fingo katsovat, että vastuusuhteet olisi määriteltävä tarkemmin, jotta toimintaan osallistuva henkilö ymmärtää mainitun henkilökohtaisen vastuun merkityksen, erityisesti nuoret.

Lukiolaisten Liitto katsoo, että haasteena vahingonkorvausvastuussa on erityisesti opiskelijakunnan ja toimintaryhmän erillisuus, koska opiskelijakunta voi tehdä päätöksen, mutta vastuu säilyy toimintaryhmän edustajalla. Lainsäädännön epäselvyys opiskelijakuntien kohdalla voi siis aiheuttaa epäselvyyksiä myös korvausvastuiden osalta tulkittaessa päätöksentekoon osallistuneita, jos opiskelijakunnan jäseniä ovat kaikki lukion opiskelijat, mutta viralliseen toimintaryhmään kuuluu vain osa heistä.

Lukiolaisten Liitto näkee haasteellisena tilanteen, jossa lukion henkilökunnan edustaja olisi toimintaryhmän vastuuhenkilö, koska se aiheuttaisi tarpeen esimerkiksi määritellä työnantajan vastuun korvaustilanteessa. Lisäksi tulisi myös selvittää, mikä rooli alaikäisillä on korvausvastuutilanteessa, jos he ovat osallistuneet päätöksentekoon.

Kotiseutuliitto kysyy, tarvitseeko lakiin kirjata henkilökohtaista vastuuta siltä osin, kun on kyse ulkopuolelta tulevasta rahoituksesta, vai voisiko vastuun määrittelyn ja arvioinnin jättää tässä tapauksessa rahoittajan ja toimintaryhmän väliseksi sopimusasiaksi.

Toimintaryhmän tilinpitosäätely

Kansalaisareena, Setlementtiliitto, Hengitysliitto, Fingo, Maaseutupolitiikan neuvosto ja Allianssi katsovat, että tilinpitosäätöjä on syytä muuttaa vastaamaan toimintaryhmän rekisteröintiä (3 vuotta ellei rekisteröintiä jatketa).

Hengitysliitto katsoo, että mikäli helpotettua tilinpitoa edistetään, olisi tuottorajaan kehitettävä porrastusta, jotta pienimmät toimijat todellisuudessa hyötyisivät uudistuksesta. Esimerkiksi porrastus eritasoiselle raportoinnille. Lisäksi olisi laajasti edistettävä yhdistystoiminnan rahoittajien avustus- ja raportointijärjestelmien mukauttamista muutoksiin. Jos toimintaryhmän toiminnan rahoittajat vaativat edelleen tilinpitoa kirjanpitolain mukaan, ei kevennetty tilinpito aja tarkoitustaan. Toiminnantarkastusta tulisi vaatia taloudenpidon läpinäkyvyyden vuoksi. Olisi luotava selkeä ohjeistus kevennetyn tilinpidon omavalvontaan (tilitietojen kuukausittainen esilläpito).

Toimintaryhmän määräaikaisuus

Kotiseutuliitto pitää hyvänä toimintaryhmän määräaikaisuutta, joka pienentää toimintaan osallistuvan henkilön vastuun raskautta ja riskiä osallistumisesta: ryhmän edustajan ei tarvitse löytää itselleen seuraajaa ja ryhtyä hankaliin ryhmän purkamistoimiin, jos toiminta hiipuu eikä innokkaita jatkajia löydy.

Hengitysliitto katsoo, että toimintaryhmän jäsenyyteen sitoutumista helpottaisi se, että toimintaryhmä saisi itse määritellä määräaikaisuutensa keston välillä 1–3 vuotta. Koska jäsenillä on oikeus erota ryhmästä milloin tahansa, olisi mallisäännöissä varmistettava, että toimintaryhmässä on useampi kuin yksi jäsen koko sen toimintakauden ajan.

Päijät-Hämeen Elämäntapayhdistys katsoo, että rekisteröinnin määräaika voisi olla 5 vuotta.

Maanmittauslaitos pitää toimintaryhmän poistamista koskevaa määräaikaa lyhyenä ottaen huomioon, että kysymys voi olla oikeushenkilöstä, jolla on nimissään kiinteistö tai osakehuoneisto.

Toimintaryhmän edustaminen

Invalidiliitto kannattaa, että minimiedustus säädettäisiin kolmeen henkilöön, mikä on sama määrä kuin mitä vaaditaan toimintaryhmän perustamiseen.

Maanmittauslaitos esittää harkittavaksi sitä, että toimintaryhmän edustajan tulisi pitää luetteloa toimintaryhmän jäsenistä, koska vähänkin merkittävämpien oikeustoimien osalta sopijakumppanien ja myös kolmansien, kuten kirjaamisviranomaisen, tulisi voida varmistua siitä, että kaikki toimintaryhmän jäsenet ovat olleet päättämässä asiasta. Käytännössä huolelliset sopijakumppanit ja kolmannet joutuvat vaatimaan erillisen päätöksen, jossa on kaikkien toimintaryhmän jäsenten allekirjoitukset. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se, että mistään ei voida varmistua siitä, ketkä todella ovat toimintaryhmän jäseniä. Esimerkiksi kiinteistöjen kirjaamisen menettelyssä voi syntyä todellisia ongelmia toimintaryhmän myyntipäätöksen laillisuuden tutkimisessa.

Muut kommentit

Maanmittauslaitos esittää harkittavaksi, että toimintaryhmän sääntöjen rekisteröinti olisi niiden voimaan tulon edellytyksenä, sillä jos säännöt tulevat voimaan heti, kun toimintaryhmä on ne enemmistöpäätöksellä hyväksynyt, sopijakumppanit ja kolmannet eivät voi varmistua siitä, että kysymys on nimenomaan voimassa olevista toimintaryhmän säännöistä.

Maanmittauslaitos kiinnittää huomiota siihen, että toimintaryhmällä voi olla omaisuutta, joka ilmenee vasta, kun toimintaryhmä on poistettu sitä koskevasta rekisteristä. Tällöin toimintaryhmään tulee kohdistettavaksi selvitystoimia, vaikka toimintaryhmä sinällään onkin jo purkautunut. Tulisi arvioida tarvetta ottaa näitä tilanteita varten omat säännöksensä toimintaryhmälakiin vastaavaan tapaan kuin yhdistyslaissa on säädetty yhdistyksistä.

Akava ja Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut katsovat, että toimintaryhmä ei saa johtaa siihen, että työehtosopimuksen mahdollisiin osapuoliin tehtäisiin laajennus. Työehtosopimuksen tekeminen on siinä määrin velvoittava ja myös kolmansia osapuolia koskeva oikeustoimi, että siitä voi jatkossakin päättää työntekijäpuolella vain rekisteröity yhdistys.

Kaatuneitten Omaisten Liitto toteaa, että liittotason näkökulmasta kiinnostavaa on se, että ovatko toimintaryhmät samanarvoisia kuin jäsenjärjestöt, onko kattojärjestön mahdollista säännöillään luoda erilaisia jäsenyyksiä ja mahdollistaa toimintaryhmien jäsenyys.

Kaatuneitten Omaisten Liitto katsoo, että toimintaryhmille olisi tarpeen luoda mallisäännöt.

Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö katsoo, että edellytyksenä toimintaryhmän toiminnalle olisi mahdollisuus avata tili pankissa.

MYYRMÄKI-liike pohtii, että kun oletuksena on, että ilman erillistä sääntömääräystä päätöksiin tarvitaan enemmistö kaikkien jäsenten äänistä, niin voiko siinä syntyä mahdoton tilanne, mikäli puolet jäsenistä jättäytyy passiivisesti syrjään.

Kaatuneitten Omaisten Liitto pohtii, millaista listaa jäsenistä pidetään esim. jäsenmaksujen keräämiseksi ja millaiset perusteet rekisterin ylläpitoon on.

Kaatuneitten Omaisten Liitto ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki katsovat, että pelkkä sähköinen perustamismenettely ei tue aitoa osallisuutta ja laaja-alaisesti aktiivista kansalaistoimintaa. Ihmiset, joilla ei ole sähköisen asioinnin mahdollisuutta, jäävät toimintaryhmä-toimintamuodon ulkopuolelle. Näin ehdotus ei palvele yhteiskunnan heikommassa asemassa olevien osallistamista kansalaistoimintaan.

Kansalaisareena, Setlementtiliitto ja Maaseutupolitiikan neuvosto katsovat, että yhdistyksen muuttamiseen kevytyhdistykseksi tulee luoda vastaava prosessi kuin toimintaryhmän muuttamisessa rekisteröidyksi yhdistykseksi (enemmistöpäätös).

Maaseutupolitiikan neuvosto toteaa, että termi "toimintaryhmä" on vakiintuneesti ollut jo pitkään käytössä toisessa asiayhteydessä (kts. laki maaseudun kehittämisen tukemisesta 28/2014). Selkeyden vuoksi on parempi, ettei samaa termiä oteta eri merkityksessä

käyttöön. ”Toimintaryhmä” -termi voitaisiin muuttaa esim. ”kevytyhdistys” -termiin. Kansalaisareena ja Setlementtiliitto toteavat, että toimintaryhmä-käsitteen valitsemista tulisi vielä harkita, koska käsite tarkoittaa tällä hetkellä esimerkiksi Leader-toimintaryhmää.

Lukiolaisten Liitto katsoo, että lukioiden opiskelijakuntien hallinnollisesta tilanteesta sekä lukiolain toteutumisesta opiskelijakuntatoiminnan osalta tulisi tehdä laaja selvitys ja tehdä ratkaisut tämän pohjalta. Nykyään lukioiden opiskelijakunnat ovat perustaneet erillisiä rekisteröityneitä kannatusyhdistyksiä helpottaakseen toimintaansa ja saadakseen oikeushenkilön aseman. Lain toteuttamisen kannalta olisi tärkeää yhdenmukaistaa opiskelijakuntatoiminnan järjestämisen käytänteitä, jotta tarvittavaa osaamista voitaisiin sisällyttää esimerkiksi opiskelijakuntien vastuuolettajien koulutuksiin. Nyt valmiudet tukea yhdistys- tai toimintaryhmämuotoista opiskelijatoimintaa samoin, kuin opiskelijakuntatoiminnan laajuus lukioissa ovat hyvin vaihtelevia koulutuksen järjestäjästä riippuen. Opiskelijakunnan hallinnon organisointimuodon selkeys voisi edistää myös opettajien osaamisen kehittämistä sekä osallisuuden toteutumista lukiokoulutuksessa.

Ehdotusta vastustavien lausunnonantajien perustelut:

MTK, Finlands Svenska Scouter ja Vasemmistoliitto katsovat, että yhdistystoimintaa on mahdollista organisoida hallinnollisesti varsin kevyesti ja joustavasti nykyisen yhdistyslain puitteissa. Vasemmistoliitto toteaa, että puolueorganisaatioiden näkökulmasta esitetyn kaltainen toimintaryhmälaki tuskin toisi erityistä selkeyttä tai lisäisi osallistumismahdollisuuksia.

MTK ja Vasemmistoliitto katsovat, että yhdistyslakia kehittämällä voidaan parhaiten turvata kansalaisyhteiskunnan tarpeet myös pienimuotoisen toiminnan osalta.

Heikki Halila katsoo, että ehdotettu sääntely vaatii yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja harkintaa, vaikka sen lähtökohdat ovat kannatettavia.

Heikki Halila viittaa seurantaryhmän palautteeseen.

OKM ei pidä toimintaryhmäehdotusta tarpeellisena.

Poliisihallitus suhtautuu kriittisesti toimintaryhmäehdotukseen sekä rikostorjunnallisesta että rahankeräystoiminnan valvonnan näkökulmasta.

Heikki Halila ja EK pitävät mahdollisena, että kaavailtua oikeushenkilötyyppiäkin pidetään liian raskaana, jolloin toimintaryhmäläiset perustaisivat mieluummin rekisteröidyn yhdistyksen tai toimisivat rekisteröimättömänä taikka kokonaan järjestäytymättömänä kuin hyödyntäisivät toimintaryhmälakia.

Finlands Svenska Scouter ja Espoon kaupunki katsovat, että ehdotus sekavoittaa sääntelykokonaisuutta.

Heikki Halila kiinnittää huomiota siihen, mitä vaatimuksia eri viranomaiset asettavat toimintaryhmälaille, jotta se täyttäisi tehtävänsä suhteessa esimerkiksi verottajaan, pankkeihin, toimilupien myöntäjiin, tilojen käyttöoikeuksien jakajiin, sekä valtion ja kuntien avustusten jakajiin.

Heikki Halila pohtii, ovatko toimintaryhmäläiset valmiita laatimaan kirjalliset säännöt, ovatko toimintaryhmäläiset valmiita erikseen hyväksymään ryhmään jäseniä ja tekemään jäsenten kesken päätöksiä, kun ryhmän kokoonpano voi vaihdella jatkuvasti sekä ovatko jäsenet valmiita säilyttämään kuusi vuotta tilinpäätösaineistoa.

MTK katsoo, että toimintaryhmille esitetyt kevennetyt velvoitteet herättävät kysymyksiä aatteellisen toiminnan eri toimintamuotojen tasaveroisesta kohtelusta. Miksi esimerkiksi jäsenrekisteriä tai tilintarkastusta koskevat velvoitteet edelleenkin säilytettäisiin rekisteröidyillä yhdistyksillä, jos ko. velvoitteet ovat samanlaisten aatteellisten tarkoitusten toteuttamista varten perustetuille toimintaryhmille tarpeettomia. Toiminnan mahdollinen pienimuotoisuus tai määräaikaisuus ei muuta sen luonnetta yhdistystoimintana.

Poliisihallitus toteaa rikostorjunnan näkökulmasta, että mitä helpompaa yhdistyksen tai toimintaryhmän perustaminen on ja mitä kevyempää sen hallinto on, sitä suurempi riski on, että sitä käytetään myös rikolliseen toimintaan.

Poliisihallitus katsoo, että rikostorjunnan ja yleisen järjestyksen ylläpidosta lähteviä tarpeita ei ole otettu mietinnössä huomioon siltäkään osin kuin lakihanke on kytketty valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeeseen. Uuden oikeushenkilömuodon ja kevennetyn tilinpidon vaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota rikostorjunnan näkökulmaan, kuten järjestäytyneen ja muun vakavan rikollisuuden, harmaan talouden, rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen torjuntaan.

Poliisihallitus suhtautuu erittäin kriittisesti siihen, että rahankeräyslakia muutettaisiin siten, että rahankeräyslain 5 S:än lisättäisiin luvan saajien joukkoon aiottu toimintaryhmä.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota siihen, että työryhmän mietinnössä viitataan vanhaan kumottuun rahankeräyslakiin (255/2006). Nykyinen rahankeräyslaki (863/2019) on tullut voimaan 1.3.2020, joten tältä osin mietinnössä esitetyt viittaukset ovat vanhentuneet. Näin ollen jää osin epäselväksi mitä työryhmä on mietinnössään tavoitellut toimintaryhmän mahdollisuuksista järjestää rahankeräyksiä.

Poliisihallitus toteaa, että kumotun rahankeräyslain 255/2006 mukaan rahankeräyslupa voitiin antaa lähtökohtaisesti rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus. Vakiintuneen tulkintalinjan mukaisesti yhteisöllä tarkoitettiin rekisteröitynyttä yhdistystä, eikä rahankeräyslupia myönnetty esimerkiksi osuuskunnalle taikka osakeyhtiölle, vaikka säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä olisi määrätty toimijan yleishyödyllisestä luonteesta. Tämä vakiintunut tulkintalinja sisällytettiin uuteen rahankeräyslakiin 863/2019, sillä lain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rahankeräyslupa voidaan nyt myöntää Suomessa rekisteröidylle yhdistykselle, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus. Näin ollen kirjaus ei jätä enää tulkinnanvaraa sille, mitä aiemmin on tarkoitettu rekisteröidyllä yhteisöllä.

Poliisihallitus toteaa, että rahankeräyslain uudistamisen myötä rahankeräysluvut ovat tois-
 taiseksi voimassaolevia. Tämä ei tue sitä ajatusta, että lupa myönnettäisiin pienimuotoi-
 sille, määräaikaiselle ja/tai tilapäiselle toimijalle. Rahankeräysluvan myötä luvan haltijalle
 tulee velvoite tilinpäätöksen toimittamisesta lupaviranomaiselle. Tämä velvoite on ole-
 massa samoin perustein, kuin mitä jo aiemmin yhdistyslain muuttamisen kohdalla on lau-
 suttu. Nykymuotoiset rahankeräysluvut on tarkoitettu käytännössä toimijoille, jotka toimi-
 vat pitkäjänteisesti yleishyödyllisen tarkoituksensa toteuttamiseksi ja lain muuttaminen
 siten, että rahankeräyslupa voitaisiin antaa myös aiotulle toimintaryhmälle, muuttaisi tätä
 periaatetta merkittävästi.

Poliisihallitus toteaa, että yhtenä merkittävänä periaatteena on pidetty sitä, ettei rahan-
 keräyslupaa voida antaa yksittäiselle luonnolliselle henkilölle, vaan luotettavuuden varmis-
 tamiseksi lupa voidaan antaa käytännössä vain rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle.
 Luvan myöntämisen yhteydessä arvioidaan hakijassa tosiallista päätösvaltaa käyttävien
 henkilöiden luotettavuus. Tällä on pyritty osittain varmistamaan sitä, ettei kukaan yksittäi-
 nen henkilö voisi järjestää rahankeräystä yksin ja päättää kaikista rahankeräyksen järjestä-
 miseen liittyvistä asioista.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota siihen, että lakiin ei ehdoteta nimenomaista säännöstä
 toimintaryhmän jäsenmäärästä ryhmän toimikauden aikana eikä siitä, miten jäsenet osal-
 listuvat ryhmän toimintaan. Poliisihallitus tulkitsee asiaa siten, että perustamisen jälkeen
 toimintaryhmän toiminta voisi käytännössä jäädä yhden toimintaryhmä jäsenen (edusta-
 jan) harjoitettavaksi. Tällöin käytännössä kyse olisi siitä, että mikäli toimintaryhmälle olisi
 myönnetty rahankeräyslupa, osallistuisi keräyksen järjestämiseen käytännössä vain yksi
 henkilö.

Poliisihallitus katsoo, että pienkeräyksen järjestämisoikeuden antaminen tulee arvioida
 mahdollisen rahankeräyslain muuttamisen yhteydessä. Pienkeräyksen järjestämisen pää-
 periaatteet sopivat huomattavasti paremmin yhteen toimintaryhmän toiminta-ajatuksen
 kanssa. Näkemystä tukee myös se, ettei pienkeräyksen järjestäjältä edellytetä tilinpäätöstä.
 Rahankeräyslain 22 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan pienkeräyksen järjestäjän tulee

keräyksen jälkeen antaa poliisilaitokselle pienkeräystilitys, jossa on tietoina annettava rahankeräystilin tiliote tai muu luotettava selvitys rahankeräystilin käytöstä keräyksen aloittamisajankohdassa tilityksen antamisajankohtaan saakka. Tältä osin rahankeräyslaissa säädetyt velvoitteet ovat jokseenkin yhteneväiset sen suhteen, mitä toimintaryhmän tilinpidolta on aiottu vaadittavan.

Poliisihallitus katsoo, että jos toimintaryhmä-oikeushenkilöstä päädytään säätämään, ja sille halutaan antaa oikeus järjestää pienkeräys, edellyttää tämä rahankeräyslain 5 §:n 2 momenttiin tehtävää lisäystä toimintaryhmän osalta. Tällöin olennainen arvioitava asia tulee olemaan se, voidaanko toimintaryhmää pitää sillä tavoin luotettavasti valvottuna oikeushenkilönä, jolle oikeus pienkeräyksen järjestämiseen voidaan antaa. Tässä samassa yhteydessä tulee arvioida huolellisesti valvontaviranomaisen resurssien tarve.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättävien lausunnonantajien perustelut:

MLL, EK, Finanssiala ja Vanhempainliitto katsovat, että yhdistystoimintaa on mahdollista organisoida hallinnollisesti varsin kevyesti ja joustavasti nykyisen yhdistyslain puitteissa.

MLL katsoo, että yhdistyslakia kehittämällä voidaan parhaiten turvata kansalaisyhteiskunnan tarpeet myös pienimuotoisen toiminnan osalta.

Punainen Risti, Finanssiala, Lauri Tarasti ja Keskusta katsovat, että toimintaryhmän tarvetta ja käyttöönoton laajuutta olisi syytä selvittää perusteellisesti ennen asiasta säätämistä.

Punaisen Risti katsoo, että ensisijaisesti tulisi keventää olemassa olevia rekisteröinti- ym. käytäntöjä, eikä luoda lisää lainsäädäntöä.

Kuntaliitto katsoo, että toimintaryhmälain tavoite on hyvä ja lakiehdotus poistaisi sen ongelman, että pienet toimintaryhmät kykenisivät toimimaan haluamallaan tavalla joutumatta rekisteröitymään yhdistykseksi. Toimintaryhmälain säätämisen tarkoituksenmukaisuus riippuu pitkälti siitä, miten toimintaryhmissä toimivat yksityishenkilöt suhtautuvat ehdotukseen sekä mitä vaatimuksia eri viranomaiset asettavat toimintaryhmälaille, jotta se täyttäisi tehtävänsä verottajaan, pankkeihin, tilojen käyttöoikeuden antajiin ja julkisen tuen myöntäjiin nähden.

MLL, Vanhempainliitto, Partiolaiset ja Kuntaliitto katsovat, että toimintaryhmän jäsenen näkökulmasta sääntely on vaikeasti ymmärrettävää, erityisesti vastuukysymysten osalta. MLL katsoo, että vastuukysymykset ja jäsendemokratia hämärtyvät, kun päätöksenteon tavoista ei päätetä selkeästi eikä jäsen liittyessään ole samalla lailla informoitu kuin yhdistykseen liittyessään. Ero pysyväksi tarkoitettusta yhdistyksestä tulee pitää selkeänä, jotta toimintaryhmän vastuuhenkilöt ymmärtävät päätöksiä tehdessään vastuunsa.

Vanhempainliitto katsoo, että jos toimintaryhmä tekee esimerkiksi päätöksiä sosiaalisen median kanavien (Whatspp, Facebook, tms.) kautta, miten huolehditaan siitä, että mahdollisia vastuukysymyksiä selvitettyä päätöksentekoon liittyvä aineisto on käytettävissä? Sosiaalisen median kanavissa keskustelu- ja päätöksentekoketjut on helposti poistettavissa ja/tai manipuloitavissa, joten todellisten päätösten ja niiden tekijöiden jäljille voi olla hankalaa päästä. Toimintaryhmän vastuuhenkilöiden mahdollinen nopea ja helppo vaihtuminen voi niin ikään aiheuttaa haasteita vastuukysymysten selvittämiseen.

Vanhempainliitto toteaa, että mietinnössä esitetty kevennetty tilinpito pienemmille yhdistyksille tulee helpottamaan suuresti vanhempainyhdistyksien hallinnollista työtä ja lakiuudistuksen myötä varmasti yhä useampi vanhempaintoimikunta rekisteröityy yhdistykseksi. Yhdistysmuoto tuo toimintaan pitkäjänteisyyttä, päätöksenteko on avointa ja demokraattista ja rekisteröity yhdistys on vastuukysymysten kannalta vanhempaintoimijoille turvallinen toimintamuoto.

Vanhempainliitto katsoo, että koulujen luokkakohtaiset vanhempien ryhmät tai luokkatuomikunnat ovat todennäköisesti kiinnostuneita rekisteröitymään toimintaryhmiksi, koska tällöin esimerkiksi pankkitilin perustaminen tulee helpottumaan. Luokkatuomikunnissa kerätään usein varoja retkiin ja leirikouluihin, joten on tärkeää, että toimintaryhmät tunnustetaan yleishyödyllisiksi toimijoiksi. Toimintaryhmälaki voi lisätä näiden tällä hetkellä ”statuksettomien” toimikuntien vakautta ja vahvistaa niiden toiminnalle selkeämmän juridisen pohjan. Samoin opiskelijakunnille toimintaryhmälaki tuo uusia organisoitumismahdollisuuksia.

Vanhempainliitto toteaa, että liitoilla voi olla kiinnostusta hyväksyä toimintaryhmiä jäsenikseen, joten tiivis yhteistyö liittojen ja PRH:n välillä yhdistysrekisteriyhteistyön kaltaisesti on tärkeää.

Vanhempainliitto esittää vielä selvittäväksi toimintaryhmien verotuksellista asemaa sekä suhdetta toimilupien ja avustusten myöntäjiin. Olisi tärkeää käydä keskustelua myös elinkeinoelämän – mm. pankkien – kanssa siitä, miten ne tulisivat toimintaryhmät omista palveluissaan asemoimaan. Mikäli rekisteröitynyt toimintaryhmä katsotaan pankkien näkökulmasta yhdistysten tapaan yhteisöiksi, joiden pankkipalveluiden ehdot määräytyvät yritysten pankkipalveluiden ehtojen mukaan, se voi vähentää kiinnostusta toimintaryhmän rekisteröimiseen.

Partiolaiset pohtii, voisiko yhdistystä perustettaessa määritellä esimerkiksi säännöissä yhdistyksen toimivan vain määräajan ilman, että yhdistystä pitäisi erikseen lakkauttaa, jos se on perustettu vain tiettyä ajallisesti määriteltyä tarkoitusta varten.

Finanssiala katsoo, että yhdistystoimintaa on mahdollista organisoida hallinnollisesti varsin kevyesti ja joustavasti nykyisen yhdistyslain puitteissa. Toimintaryhmien epämuodollisuuteen ja määräaikaisuuteen liittyen on nähtävissä hallinnollisia ongelmia. Mikäli yhdistyslain sääntely koetaan liian raskaaksi pienimpien yhdistysten osalta, tulisi harkita, voitaisiinko joistakin yhdistyslain velvoitteista joustaa pienimpien, esim. vuosittaisten tulojen tai jäsenmäärän perusteella määriteltyjen, yhdistysten osalta ilman, että tarvitsisi luoda uutta oikeushenkilöluokkaa kokonaan omine sääntöineen.

Finanssiala toteaa, että ryhmän edustajan vaihtamisen osalta jää auki, kuka voi tehdä rekisteriin ilmoituksen edustajan vaihtumisesta.

Finanssiala katsoo, että edustajan eroamisesta olisi syytä säätää erikseen niin, että hän voi itse ilmoittaa erostaan myös rekisteriin. Tämä on tärkeää edustajan vastuun rajaamiseksi.

Finanssiala kiinnittää huomiota siihen, mitä tapahtuu, jos toimintaryhmän edustaja ei toimintaryhmän lakattua ryhdy toimenpiteisiin ryhmän talouden selvittämiseksi, tai jos ryhmän edustaja on eronnut tehtävästään eikä uutta edustajaa ole nimetty. Selkeintä olisi, että rekisteriviranomainen antaisi toimintaryhmän määräajan lakkaamiseen tai edustajan puuttumiseen liittyen automaattisesti päätöksen, jonka perusteella pankki pystyisi tilittämään ryhmän tilillä olevat varat esim. maistraatin hallintaan.

Finanssiala toteaa, että tilivarojen maksettavaksi vaatimisen osalta jää auki, kenellä on oikeus vaatia niitä tilanteessa, jossa toimintaryhmällä ei ole sen purkautuessa ollut nimettyä edustajaa.

Finanssiala toteaa, että toimintaryhmän muuttamista rekisteröidyksi yhdistykseksi koskeva 13 § vaikuttaisi liittyvän enemmänkin toimintaryhmän lakkaamistilanteisiin

Finanssiala toteaa, että velvoitetta tilin avaamiseen toimintaryhmälle ei pankeilla ole, joten tilin avaamisen kannattavuus tulee pankeissa tapauskohtaisesti harkittavaksi. Vaikka toimintaryhmiin liittyvä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski lainsäätäjän silmin halutaisiinkin arvioida matalaksi, se ei millään tavoin lievennä pankkien ja muiden ilmoitusvelvollisten rahanpesulain mukaisia velvoitteita.

Finanssiala toteaa, että osa rahanpesulain edellyttämistä toimenpiteistä voidaan toteuttaa kevennettyinä, mutta sen on aina perustuttava pankin tapauskohtaiseen riskiarviointiin. Esimerkiksi linjaus, jonka perusteella pankki automaattisesti katsoisi toimintaryhmät vähäriskisiksi ja yksinkertaistetun tuntemismenettelyn piiriin kuuluviksi asiakkaiksi, olisi sekä rahanpesusääntelyn lähtökohtien että vaatimusten vastainen. Näin ollen toimintaryhmän asiakkaaksi ottamista arvioitaisiin samojen kriteereiden mukaisesti kuin muidenkin

asiakkaiden osalta: mikäli esim. rahanpesulain 3 luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia vaatimuksia ei kyetä täyttämään, asiakassuhdetta ei saa perustaa.

Finanssiala toteaa rikostorjunnan näkökulmasta, että mitä helpompaa yhdistyksen tai toimintaryhmän perustaminen on ja mitä kevyempää sen hallinto on, sitä suurempi riski on, että sitä käytetään myös rikolliseen toimintaan.

Finanssiala kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotetaan, että toimintaryhmän tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin sen edustajaa. Ehdotettu muotoilu selkeyttäisi tilannetta, mutta olisi altis bulvaanijärjestelyille ja väärinkäytöksille. Myös esimerkiksi tilanteissa, joissa toimintaryhmän ainoa tai kaikki rekisteriin merkityt edustajat eroavat tai erotetaan toimintaryhmän jäsenyydestä ilman, että hänelle tai heille nimetään seuraajaa, pankin lakisääteiseksi tehtäväksi jäisi tunnistaa se tai ne luonnolliset henkilöt, joita on pidettävä toimintaryhmän tosiasiallisena edunsaajana. Käytännössä tämä olisi hyvin hankalaa, koska toimintaryhmille ei olisi tarkoitus asettaa velvoitetta pitää jäsenrekisteriä, järjestää vuosikokousta tai muullakaan tavoin muodollisesti varmistaa toimintaryhmän päätöksenteon jatkuvuutta.

Finanssiala kiinnittää huomiota siihen, että yhdistysrekisterin tietojen puutteellisuus ja päivittämättömyys jo nyt aiheuttaa merkittävää lisätyötä pankeille ja samalla hankaloittaa yhdistysten pankkiasiointia. Mikäli esitetyn toimintaryhmäsääntelyn rinnalla ei selvennetä yhdistyksiä ja toimintaryhmiä koskevien tietojen ylläpitovelvoitetta ja kiristetä sen laiminlyönnistä määrättäviä seuraamuksia, tilanne huononee edelleen.

Finanssiala katsoo, että toimintaryhmälaki siirtäisi oikeushenkilömuotoon liittyviä hallinnollista taakkaa ja kuluja pankkien kannettaviksi, joten se pitääkin todennäköisenä, että tavoite pankkiasioinnin kynnyksen madaltamisesta jäisi saavuttamatta.

Finanssiala kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotetaan sekä yhdistysten että toimintaryhmien osalta kevyemmän tilinpidon mahdollistamista, mikäli yhdistyksen/toimintaryhmän vuositulot jäävät alle 30 000 euroon. Toisaalta todetaan, että toimintaryhmien omat resurssit ja niiden saamat tuet ja resurssit ja niiden tekemät sopimukset ovat yleensä taloudelliselta arvoltaan verrattain pieniä eikä niillä yleensä ole velkojien ja muiden sivullisten oikeuksien toteuttamisen kannalta merkittävää varallisuutta (tasetta). Tätä taustaa vasten tuntuu kummalliselta, että toimintaryhmälle esitetään kevennetyn kirjanpidon summarajaksi samaa (30.000 eur) kuin rekisteröidylle yhdistykselle. Kevennetyn kirjanpidon, jota toimintaryhmien osalta ei myöskään tarkasteta eikä virallisesti hyväksytä jäsenistön toimesta, käänköpuolena voi näkemyksemme mukaan olla kasvava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski.

STEA:n, PRH:n, TEM:in ja Verohallinnon kommentit

STEA kannattaa sitä, että kansalaisten vaikuttamishalun estävää kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön sääntelyä puretaan ja nykyistä joustavampia toiminnan muotoja kehitetään.

STEA katsoo, että samalla kun kevyt kansalaistoiminta haastaa positiivisella tavalla aiemmat toimintatavat, vaarana on myös, että se lisää jännitteitä järjestökentässä, jos esim. jäsenjärjestöavustusta saavien liittojen jäsenjärjestöissä ja niiden alajaostoissa koetaan saatavan enemmän hyötyä suorista avustuksista kuin järjestäytymisestä ja liiton jäsenyydestä.

STEA katsoo, että toimintaryhmäehdotuksessa on asianmukaisesti huomioitu STEA-avustuksiin liittyvän avustusasioiden neuvottelukunnan arviointijaoston korostama tarve luoda järjestökentän uusille toimijoille uusia toimintaväyliä.

STEA katsoo, että nykyinen lainsäädäntö tai STEAn tietojärjestelmät eivät useasta syystä johtuen suoraan mahdollista valtionavustusten myöntämistä uudessa laissa tarkoitetuille toimijoille.

STEA toteaa, että siltä osin kuin toimintaryhmät olisivat julkisten avustusten saajina, tulee harkittavaksi, tuoko toimintaryhmän luominen lakiin juurikaan lisäarvoa verrattuna yhdistykseen.

STEA katsoo, että valtionavustuksiin liittyvä asianmukainen valvonta on oltava oikeassa suhteessa riskiin ja taloudelliseen menetykseen. Taloudellisesti pienimuotoiseen toimintaan kohdistuva valvonta ei täytä tätä edellytystä, mutta samalla kuitenkin valtionavustuslain 20 § edellyttää selvittämättä jääneen yli sadan euron suuruisen avustuksen takaisinperintää. Avustusten käytön valvonta on pienten avustusten kohdalla koettu jopa muita avustuksia vaikeammaksi, sillä avustusten käytöstä ei välttämättä ole saatavilla lainkaan dokumentteja.

STEA katsoo, että kevyt kansalaistoiminta, joka ei ole tarkoitettukaan taloudellisesti merkittäväksi, ei suoranaisesti täytä valtionavustuksilta vaadittavia edellytyksiä, koska se perustuu puhtaasti vapaaehtoisuuteen. Pieniltä avustuksilta ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää samanlaista vaatimustasoa kuin muilta avustuksilta. Tämä edellyttää sen hyväksymistä, että pienten avustusten kohdalla myös tieto saavutetuista tuloksista jää vähäiseksi tai pikemminkin toteutuneen toiminnan kuvaukseksi. Pienten avustusten osalta tulee tuloksellisuutta arvioida kohdekohtaista tuloksellisuuden arviointia laajemmasta näkökulmasta, eli siitä minkälaisia hyötyjä koko niihin kohdennetulla avustussummalla saadaan kokonaisuutena arvioiden aikaan.

STEA on toteuttanut oman pienavustuskokeilun erillishakuna vuonna 2018. Kokeilun perusteella on laadittu pienavustusten arviointiraportti. Raportissa mainitaan yhtenä mahdollisuutena pienavustusten myöntäminen jatkuvan haun periaatteella. Jatkuvan haun toteuttaminen vaatisi asetusmuutoksen (1552/2016) lisäksi huomattavia muutoksia STEAn avustuskäytäntöihin.

STEA toteaa, että käytännössä toimintaryhmät tarjoavat niiden osallisille keinoja hankkia palkkatuloja itselleen tekemällä jotakin, jonka henkilöt kokevat ehkä myös aatteellisesti hyväksi muille. Tällaisille toimijoille toimintaryhmä on jonkinlainen yrityksen tai toiminnan ja yhdistyksen välimuoto. Toiminta saattaa avustettuna ja laajamuotoisena siten sisältää elementtejä, jotka ovat ristiriidassa 1 §:n taloudellisen edun tuottamista jäsenille koskevan kiellon kanssa. Tästä johtuen kiello mahdollisuudesta tavoitella voittoa tai etua kannattaisi tarkentaa koskemaan vain toimintaryhmän taloudellisen voiton tavoittelua.

STEA toteaa, että esitetystä muodossaan toimintaryhmälaki jättää merkittävästi sijaa riidoille ja toimintaryhmien sisäisille kaappauksille erimielisyystilanteissa. Esimerkiksi toimintaryhmän sisäisiä suhteita koskeva 7 § jättää avoimeksi, millä tavalla toimintaryhmän jäsenet päättävät esimerkiksi uuden jäsenen ottamisesta tai vanhan erottamisesta. Toimintaryhmälläkin olisi ilmeisesti oltava yhdistyslain kaltaisia kokoussäännöksiä, jotta päätöksenteko onnistuu. Saman pykälän 5. momentti jättää keskinäisen kiistan kohteeksi, mihin varat käytetään toimintaryhmän purkautuessa. Varojen käyttö ryhmän purkautuessa olisi mainittava säännöissä.

STEA katsoo, että toimintaryhmän edustajan valintaa koskevan sääntelyn puuttuminen mahdollistaa riitelyn sekä väärinkäytökset, sillä kuka vain voi ilmoittautua toimintaryhmän edustajaksi, tai vastaavasti edustajan henkilöstä voi jäädä merkittävä epäselvyys.

PRH pitää tärkeänä, että mahdollisesta toimintaryhmäsääntelystä tulee sellainen, että työryhmän tavoite toimintaryhmän perustamisen helppoudesta ja edullisuudesta toteutuu.

PRH toteaa, että toimintaryhmälaki edellyttää toteutuakseen uuden rekisterin. Käytännössä tämä tarkoittaa sähköistä asiointipalvelua, sähköistä käsittelyjärjestelmää ja sähköistä tietopalvelua. Rekisteristä tulisi olla yhteydet esimerkiksi yritys- ja yhteisötietojärjestelmään sekä väestötietojärjestelmään. Mahdollisessa toteutuksessa hyödynnettäisiin yhdistysrekisterin tietojärjestelmiä, joihin toimintaryhmä lisättäisiin omana yhteisömuotonaan.

PRH toteaa, että toimintaryhmälain voimaantulon ajankohdasta päätettäessä on huomiotava aika, joka tarvitaan uuden rekisterin määrittelyyn ja toteuttamiseen. Tässä yhteydessä ei ole mahdollista antaa tarkkaa arviota tietojärjestelmän kehittämiseen tarvittavasta ajasta. Teknisesti haastavimpia ratkaistavia kysymyksiä ovat ehdotetut: rekisteröinnin

määräaikaisuus, toimintaryhmän palauttaminen rekisteriin ja toimintaryhmän muuttaminen rekisteröidyksi yhdistykseksi. Järjestelmäteknisesti kyseessä on suuri muutos nykyisiin järjestelmiin.

PRH katsoo, että ehdotuksen yhtymäkohdat yhdistyslakiin ja yhdistysrekisteriin tulee huomioida paremmin.

PRH toteaa, että jos tarkoituksena on, että toimintaryhmän ehdotetulle nimelle voi tulla esteeksi yhdistysrekisterissä oleva yhdistyksen nimi, tämä tulisi huomioida lakitekstissä. Vastavuoroisesti yhdistyslakia tulisi muuttaa siten, että yhdistyksen nimen rekisteröinnissä tulee huomioida toimintaryhmärekisterissä olevat toimintaryhmien nimet.

PRH katsoo, että mahdolliset nimiriidat tulisi huomioida myös toimintaryhmälaisissa.

PRH katsoo, että toimintaryhmän nimestä aiheutuu heijastusvaikutuksia paitsi yhdistyksiin ja yhdistysrekisteriin myös kaupparekisterin toiminimiin (Toiminimilain 10 §:n 1 momentin 2 kohta).

PRH pohtii, että jos toimintaryhmän ja sen nimen rekisteröinti tulee olemaan erityisen edullista, onko odotettavissa, että toimintaryhmän rekisteröintiä käytettäisiin joissain tilanteissa vain nimisuojan saamiseksi.

PRH katsoo, että rekisterinpidon kannalta toimintaryhmät voitaisiin rekisteröidä ilman varsinaista nimeä. Jotta toimintaryhmät voitaisiin erottaa toisistaan muutoinkin kuin Y-tunnuksen kautta, järjestelmä nimeäisi automaattisesti toimintaryhmät. Mikäli järjestelmän annettaisiin nimetä toimintaryhmät, voisi automaattirekisteröinti olla mahdollista. Automaattinen käsittely/rekisteröinti edellyttäisi toisaalta myös sen, että edustajaksi voi ilmoittaa ainoastaan henkilöitä, joilla on suomalainen henkilötunnus. Mikäli automaattirekisteröinti halutaan mahdollistaa, tulee siitä säätää laissa.

PRH ehdottaa, että toimintaryhmän syntyä koskevaan lainkohtaan koottaisiin ne asiat, jotka on perusilmoituksella ilmoitettava rekisteriin. Laissa tulisi käyttää termejä perusilmoitus (tai perustamisilmoitus) ja muutosilmoitus (vrt. esimerkiksi yhdistyslaki, säätiölaki ja yritys- ja yhteisötietolaki).

PRH ehdottaa, että yhdistyslain 48 §:n 3 momenttia vastaava, edustajan vakuutuksen antamista koskeva säännös tulisi ottaa toimintaryhmälakiin.

PRH pohtii, että jos toimintaryhmän rekisteröinti säädettäisiin määräaikaiseksi, miten se tulisi huomioida rekisterinpidossa. Tulisiko esimerkiksi viran puolesta tehdä rekisterimerkintä toimintaryhmän tietoihin siitä, kun toimintaryhmän rekisteröinnin jatkamisesta ei ole

tehty ilmoitusta määräajassa. Määräaikainen rekisteröinti tulisi rekisterinpidon kannalta kalliimmaksi kuin työryhmän mainitsema ”rajaton rekisteröinti”.

PRH katsoo yhteisöoikeuden kannalta ongelmalliseksi ehdotuksen, jolla mahdollistettaisiin jo purkautuneen yhteisön palauttaminen rekisteriin. Jos määräaikaisuus ja rekisteriin palauttaminen tullaan toteuttamaan laissa, niin PRH esittää, että kun toimintaryhmä poistetaan rekisteristä, se ei samalla purkaudu. Lisäksi lakiin tulee kirjata rekisteriin palauttamisen edellytykset. Sähköistä ilmoitusta ei ole mahdollista tehdä rekisteristä poistetulle toimintaryhmälle, joten palautuspyyntö olisi tehtävä paperilla.

PRH toteaa, että mietinnössä ei ole huomioitu tilannetta, jossa toimintaryhmä ei ole ilmoittanut rekisteröinnin jatkamisesta kuuden kuukauden määräajassa, vaan vasta määräajan jälkeen, mutta kuitenkin ennen kuin kolme vuotta rekisteröimisestä on kulunut.

PRH esittää, että lakiehdotusta tarkennettaisiin siten, että laista kävisi ilmi, onko toimintaryhmän ilmoitettava kaikki edustajat rekisteriin merkittäväksi.

PRH kysyy, onko tarkoitettu, että kaikilla rekisteriin merkityillä edustajilla tulee olla asuinpaikka Suomessa. Yhdistysrekisterikäytännössä on myönnetty poikkeuslupia hallituksen puheenjohtajan asuinpaikasta sillä edellytyksellä, että jonkun yhdistyksen nimenkirjoittajan asuinpaikka on Suomessa. Tällä tavoin on pyritty varmistamaan, että yhdistyksellä olisi Suomessa joku henkilö, joka voi ottaa vastaan tiedoksiantoja.

PRH esittää, että toimintaryhmälakiin otetaan säännös, että vähintään yhden rekisteriin merkityn edustajan asuinpaikan tulee olla Suomessa. Samalla lakiehdotuksesta tulisi poistaa maininta poikkeuslupamahdollisuudesta. Lopputuloksena olisi se, että toimintaryhmältä löytyisi aina vähintään yksi rekisteröity edustaja, jolla on pysyvä asuinpaikka Suomessa.

PRH pohtii, onko tarkoituksena, että vähintään yhdellä toimintaryhmärekisteriin ilmoitettavalla edustajalla tulee olla suomalainen henkilötunnus. Jos toimintaryhmärekisteriin on mahdollista ilmoittaa edustaja, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, tällaisesta henkilöstä tulee toimittaa ilmoituksen liitteeksi kopio passista tai muusta vastavasta henkilöllisyystodistuksesta.

PRH esittää harkittavaksi, että toimintaryhmälain 5 §:ää tarkennettaisiin siten, että toimintaryhmän säännöissä voitaisiin nimenkirjoitusoikeutta rajoittaa vain siten, että kaksi rekisteröityä edustajaa voi kirjoittaa toimintaryhmän nimen yhdessä. Toimintaryhmärekisterin sähköisen asioinnin kannalta tämä tarkoittaisi, että ilmoitettaessa edustajia rekisteriin, asiointijärjestelmä tarjoaisi ilmoittajalle edustajien ilmoittamiseksi vain kaksi vaihtoehtoa: 1) edustajat kirjoittavat toimintaryhmän nimen yksin tai 2) edustajat kirjoittavat toimintaryhmän nimen kaksi yhdessä.

PRH puoltaa rekisteri-ilmoituksen tekemistä vain sähköisesti ja pitää tärkeänä, että tämä periaate koskee paitsi toimintaryhmän perustamisilmoitusta, myös lähtökohtaisesti muita toimintaryhmärekisteriin tehtäviä ilmoituksia.

PRH katsoo, että toimintaryhmälain 5 §:n 3 momentissa tarkoitetun erityisen selvityksen toimittamiselle ei ole tarvetta. Kun rekisteriin ilmoitetaan uusi edustaja, niin ilmoittaja vastaa, että hänen ilmoittamansa tiedot ovat oikeat. Ilmoitettaessa yhdistysrekisteriin yhdistyksen nimenkirjoittajia, ei ilmoitukseen liitetä selvityksiä tehdyistä valinnoista. Toimintaryhmärekisteriin ilmoitettujen tietojen oikeellisuuden tarkastamisessa rekisteriviranomaisella ei ole mahdollista tukeutua toimintaryhmän sääntöihin, koska niitä ei rekisteröidä.

PRH katsoo, että toimintaryhmälaisissa tulisi siitä siitä, että myös muutosilmoituksen ja toimintaryhmän purkautumista koskevan ilmoituksen yhteydessä tulisi ilmoittajan antaa nimenomainen vakuutus siitä, että ilmoitetut tiedot perustuvat päätöksiin, jotka on tehty noudattaen toimintaryhmälakia ja toimintaryhmän voimassaolevia sääntöjä.

PRH toteaa, että toimintaryhmän kotipaikalla on merkitys oikeuspaikan kannalta, minkä vuoksi toimintaryhmän kotipaikan tulee olla helposti selvitettävissä. Ulkopuolisen voi olla mahdotonta saada tieto toimintaryhmän sääntöjen sisällöstä, koska sääntöjä ei rekisteröidä. Sivullisen tulee voida luottaa siihen, että toimintaryhmärekisteriin merkitty kotipaikkatieto on voimassa (vrt. yhdistyslain 52 §:n 3 momentti).

PRH kiinnittää huomiota siihen, että toimintaryhmän konkurssia koskevaa lainkohtaa ei ole muokattu toimintaryhmää koskevaksi.

PRH toteaa, että ehdotuksesta ei ilmene tarkemmin, miten yhteisömuodon muutos ilmoitetaan yhdistysrekisteriin ja toimintaryhmärekisteriin. Ehdotuksesta ei myöskään ilmene näiden ilmoitusten allekirjoittaja. Mikäli yhteisömuodonmuutos tehdään mahdolliseksi, niin tämä ilmoitus jouduttaisiin todennäköisesti tekemään paperilomakkeilla.

PRH esittää, että yhteisömuodonmuutosta ilmoitettaessa ilmoittaja vakuuttaa, että toimintaryhmä on tehnyt päätöksen toimintaryhmän muuttamisesta yhdistykseksi noudattaen toimintaryhmälakia ja toimintaryhmän sääntöjä. Lisäksi hän vakuuttaisi, että yhdistyksen jäseneksi siirtyy vähintään kolme 15 vuotta täyttänyttä ihmistä. Tällöin riittäisi, että ilmoituksen liitteenä olisi yhdistykselle laaditut säännöt. Eli ilmoitukseen ei tarvitsisi liittää perustamiskirjaa vastaavaa asiakirjaa.

PRH esittää, että toimintaryhmälakiin otetaan maininta siitä, että jokainen, joka on eronnut toimintaryhmärekisteriin merkitystä asemastaan tai jonka rekisteriin merkitty tehtävä on lakannut, saa itse tehdä tästä ilmoituksen (vertaa esimerkiksi yhdistyslain 52 § 1). Tietosuojasystistä jouduttaneen sallimaan oman eron ilmoituksen tekeminen paperilomakkeella.

Kaikilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen menettelyyn, mutta kaikilla rekisteröidyillä on rekisteröidyn oikeudet.

PRH toteaa, että PRH:n rekisterinpitäjyydestä tulee mainita laissa. Samalla tulee säätää rekisterin julkisuudesta (vrt. esim yhdistyslain 47 §). Toimintaryhmälaissa tulee myös mainita muutoksenhausta PRH:n päätökseen (vrt. yhdistyslain 56 §).

PRH toteaa, että yritys- ja yhteisötietolakiin (244/2001) liittyen on selvitettävä, kuinka helpposti ja edullisesti nämä muista rekisteröintivelvollisista poikkeavat vaatimukset on mahdollista rakentaa tietojärjestelmiin. Lisäksi on selvitettävä, mitä käytännössä rekisterinpidon kannalta tarkoittaisi, että sähköpostiosoitteen sijaan voitaisiin ilmoittaa muu vastaava yhteystieto. Tällä hetkellä yritys- ja yhteisötietojärjestelmä toimii siten, että yhteisölle ei saada Y-tunnusta, jos yhteisölle ei ilmoiteta postiosoitetta. Työryhmän ehdotuksesta (sivuilla 224–225) voi saada sen käsityksen, että yritys- ja yhteisötietolakiin otettaisiin säännökset toimintaryhmän perustamisilmoituksen yhteydessä annettavasta vakuutuksesta, toimintaryhmän nimen erottuvuudesta ("Nimen erottuvuutta selvitetään vain yhdistysrekisterin suhteen kuten yhdistyksen rekisteröinnissä.") ja edustajan edustamisoikeudesta. PRH:n esittää, että näistä säädettäisiin toimintaryhmälaissa.

PRH katsoo, että toimintaryhmä ei ole sellainen oikeushenkilö, joka tulisi voida rekisteröidä kaupparekisteriin. Yhdistysrekisterin sähköistä asiointipalvelua on kehitetty huomioiden erityisesti pienet yhdistykset, joille yleensä riittää selkeät, yksinkertaiset säännöt toiminnan tueksi. Tämän vuoden tammikuusta alkaen yhdistyksen rekisteröimiseksi on ollut tarjolla ns. ohjattu perustaminen. Noin 70 prosenttia yhdistysrekisteriin tänä vuonna tehdyistä perustamisilmoituksista on tehty uuden ohjatun perustamisen kautta. Yhdistyksen ohjattu perustaminen vaatii yhdistyksen perustajilta, että heidän tulee antaa yhdistykselle nimi sekä päättää yhdistyksen kotipaikka ja yhdistyksen tarkoitus. Muilta osin sääntöjen laatiminen ohjatun perustamisen kautta onnistuu joko alavetovalikosta valitsemalla (esimerkiksi hallituksen kokoonpano) tai vaihtoehtoja rastittamalla (esimerkiksi yhdistyksen nimenkirjoitustapa ja toimintamuodot). Kolmen perustajan allekirjoittama perustamiskirja liitetään ilmoitukseen PDF-, JPG- tai JPEG -tiedostona. Perustamiskirjan malli löytyy PRH:n nettisivuilta.

PRH toteaa, että vaatimus perustamiskirjan toimittamisesta perustamisilmoituksen liitteeksi perustuu yhdistyslain 48 §:n 2 momenttiin. Ohjatun perustamisen yhteydessä rekisteriin ilmoitetaan samalla yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja ja mahdolliset muut nimenkirjoittajat. Yhdistyksen hallituksen ilmoittaminen on vapaaehtoista. Ilmoitus allekirjoitetaan sähköisesti, vahvasti tunnistautumalla. Ilmoituksen allekirjoittaa hallituksen puheenjohtaja. Yhdistyksen sääntöjen laatimisen helppous ja käsittelymaksun edullisuus (50 euroa) ovat ohjatun perustamisen suosion syyt. Yhdistysmuodon etuna toimintaryhmään nähden voidaan pitää esimerkiksi sitä, että toiminnan laajentuessa yhdistysmuoto

mahdollistaa laajankin toiminnan ja toimijoiden vastuu yhdistyksen sitoumuksista ei ole henkilökohtaista. Tarvittaessa yhdistyksen voi purkaa. Päätös purkamisesta tehdään yhdessä jäsentenkokouksessa, elleivät yhdistyksen säännöt muuta edellytä. Kun selvitystoimet on saatettu loppuun, tekee yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja tai mahdollinen selvitysmies purkautumisilmoituksen yhdistysrekisteriin. Purkautumisilmoitus on maksuton, eikä siihen vaadita liitteitä.

TEM toteaa, että jos PRH:lle tullaan esittämään uusia tehtäviä mietinnössä kuvatuin tavoin, tulee lainsäädäntömuutoksia valmisteltaessa huolehtia, että tällaisten tehtävien edellyttämiin valmistelu-, toteutus- ja ylläpitotoimiin varmistetaan täysimääräinen rahoitus valtion talousarviosta; muutoin niiden toteuttaminen ei ole mahdollista.

Verohallinto pitää ehdotuksen mukaista tarkoitusta erityisesti pienimuotoisen kansalais-toiminnan tarpeiden huomioon ottamisesta hyvänä. Toimintaryhmää koskeva ehdotus on kuitenkin tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta tarpeettoman raskas ja toisi mukanaan verotukseen liittyviä haasteita. Yhdistystoimintaa on mahdollista organisoida hallinnollisesti varsin kevyesti ja joustavasti nykyisen yhdistyslain puitteissa.

Verohallinto toteaa, että toimintaryhmien ajatellut toimintatavat, eivät välttämättä aina täyttäisi tuloverolain 22 §:n mukaisia yleishyödyllisyyden edellytyksiä.

Verohallinto pitää tulkinnanvaraisena, voisivatko hyvin pienen ja mahdollisesti suljetun jäsenpiirin muodostamat toimijat täyttää tuloverolain 22 §:n edellytyksen toiminnan kohdistumisesta rajoittamattomaan henkilöpiiriin. On mahdollista, että ainakin osa suunnitelluista toimintaryhmistä voisi jäädä yleishyödyllisyyden ulkopuolelle. Jos toimintaryhmä ei olisi tuloverolain 22 §:n mukainen yleishyödyllinen yhteisö, sille aiheutuisi todennäköisesti hallinnollista vaivaa verovelvollisuuden mukanaan tuoman ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisestä. Esimerkiksi tilanteissa, joissa on kyse osallistujien omien rahojen käyttämisestä yhteisiin harrastuksiin, erillisen oikeushenkilön perustaminen olisi tarpeettoman raskas ja hallinnollista vaivaa aiheuttava toimenpide eikä tällaiseen toimintaan liity verotuksellista intressiä. Verotuksen näkökulmasta eri asemassa olisivat ne tilanteet, joissa osallistujien harrastuskustannuksia katettaisiin ulkopuolisen varainhankinnan tai esimerkiksi sponsori-tulojen avulla.

Verohallinnon mukaan tulisi harkita, olisiko esimerkiksi pankkitilien avaamiseen tai urheiluvuorojen varaamiseen liittyvät ongelmat tarkoituksenmukaisempaa ratkaista muuten kuin uutta oikeushenkilöä koskevalla lainsäädännöllä.

Verohallinto tuo esille, että luonteeltaan ja kooltaan erilaiset yhteisölliset toimijat on jo tällä hetkellä huomioitu verotuksen näkökulmasta Verohallinnon ohjeistuksessa (Verotusohje yleishyödyllisille yhteisöille VH/5889/00.01.00/2019 ja Luokkatoimikuntien

varainhankinnan verotus A109/200/2016). Esimerkiksi luokkatoimikuntien verotuksen näkökulmasta olisi selkeämpää, että ne toimisivat nykyisessä muodossaan ja niihin sovellettaisiin olemassa olevaa ohjeistusta.

Verohallinto toteaa, että kun otetaan huomioon ehdotuksen tarkoitus, miten lainsäädännössä rajattaisiin tarkemmin toimintaryhmän toiminta- ja omistusmahdollisuuksia. Esimerkiksi laajaa elinkeinotoimintaa tai vuokraustoimintaa olisi tarkoituksenmukaista harjoittaa yhdistys- tai muussa yhteisömuodossa.

Verohallinto toteaa, että jos toimintaryhmiä koskeva ehdotus tulee voimaan ja toimintaryhmä tulee Verohallinnon asiakkaaksi tai on velvollinen antamaan veroilmoituksen, sen tulee toimittaa säännöt Verohallinnolle. Perusteluissa lausuttuun nähden on siten mahdollista, että Verohallinto on ainoa viranomainen, jolle toimintaryhmä on velvollinen toimittamaan sääntönsä, eikä sääntely tältä osin keventäisi hallinnollista taakkaa. Tulee kuitenkin huomata, että toimintaryhmän sääntöjen lainmukaisuuden valvonta ei kuuluisi Verohallinnon tehtäviin.

Verohallinto katsoo, että toimintaryhmä ei voi olla tuloverolain 22 §:n mukainen yleishyödyllinen yhteisö, jos sääntöjen mukaan sen varat käytetään purkautuessa muuhun kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen. Lisäksi liian lavea maininta varojen käyttötarkoituksesta purkautumistilanteessa voi estää yhteisön yleishyödyllisyyden.

Verohallinto toteaa, että ehdotuksen perusteella jää epäselväksi, mitä tapahtuu, jos toimintaryhmän rekisteröintiä ei jatketa eikä omaisuutta luovuteta säädetyllä tavalla toimintaryhmän toimintaan läheisesti liittyvään tarkoitukseen. Asiassa jää epäselväksi, jatkaisiko esimerkiksi rekisterinpitäjä tällaisessa tilanteessa toimintaryhmän rekisteröintiä, koska toimintaryhmän omaisuus ei kaiketi voi siirtyä jäsenille.

Verohallinto kiinnittää huomiota siihen, että esityksen mukaan toimintaryhmän tarkoitus voi liittyä esimerkiksi ryhmän jäsenten tai heidän perheidensä päivittäiseen elämään (esimerkiksi päiväkotilasten tai koululaisten vanhempien toimikunnat, lastenhoito- tai muu vertaisapu, senioriryhmät) tai koulu-, harraste- tai muuhun toimintaan (esimerkiksi koulun oppilaskunta, liikuntaryhmä, bändi, teatteri- tai muu kulttuuritoimintaryhmä), erilaisten tapahtumien järjestämiseen taikka tilojen tai muiden resurssien tarjoamiseen edellä mainittuun toimintaan. Mainittujen toimintojen luonne huomioiden ehdotetun säännöksen määräaika, kolme vuotta, vaikuttaa varsin lyhyeltä.

Verohallinto katsoo, että toimintaryhmän lyhyt toiminta-aika voisi joissakin tilanteissa vaikeuttaa verotukseen liittyvien velvoitteiden hoitamista toiminnan aikana ja toiminnan päättymisen jälkeen.

Verohallinto pitää hyvänä, että toimintaryhmälaisissa mahdollistetaan toimintaryhmän muuttaminen rekisteröidyksi yhdistykseksi. Tuloverolain 24 §:n 1 momentin 1–5 kohdissa on lueteltu tilanteita, joissa toimintamuodon muutos esimerkiksi osakeyhtiöksi voidaan toteuttaa ilman veroseuraamuksia. Tuloverolain 24 §:n 1 momentin 1–5 kohdat eivät pidä sisällään tilannetta, jossa toimintaryhmä muutetaan rekisteröidyksi yhdistykseksi. On myös tulkinnanvaraista, voidaanko toimintaryhmän muuttamiseen rekisteröidyksi yhdistykseksi soveltaa tuloverolain 24 §:n 1 momentin 6 kohtaa. Näin ollen olisi arvioitava, tulisiko tällaisesta tilanteesta säätää nimenomaisesti tuloverolaissa. Mikäli katsottaisiin, että tuloverolain 24 § kattaa myös tilanteen, jossa toimintaryhmä muutetaan rekisteröidyksi yhdistykseksi, tuloverolain 24 §:n soveltaminen edellyttää lisäksi jatkuvuuden periaatteen ja identtisuuden vaatimuksen täyttymistä. Jos tuloverolain 24 §:n soveltamisen edellytykset eivät täyty, yhteisön katsotaan purkautuvan verotuksessa. Asialla on merkitystä silloin, jos rekisteröidyksi yhdistykseksi muutettava toimintaryhmä ei ole tuloverolain 22 §:n mukainen yleishyödyllinen yhteisö tai toimintaryhmä harjoittaa veronalaista toimintaa.

Toimintaryhmän kevennetyn tilinpidon osalta Verohallinto viittaa edellä 2.11 kohdassa lausumaansa.

Verohallinto pitää erittäin kannatettavana ja tarpeellisena, että toimintaryhmä lisätään mahdollisessa jatkovalmistelussa tuloverolain 3 §:n luetteloon yhteisöistä. Hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti lisäys tulisi tehdä tuloverolain 3 §:n 1 momentin 4 kohtaan. Lisäys on tarpeen, koska vain yhteisö voi olla tuloverolain 22 §:n tarkoittamalla tavalla yleishyödyllinen.

Verohallinto kiinnittää huomiota siihen, että toimintaryhmälain 2 §:n 2 momentin mukaan toimintaryhmän tarkoituksena ei voi olla voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen siihen osalliselle. Vastaava säännös on yhdistyslain (503/1989) 2 §:n 1 momentissa. Ehdotettu säännös ja sen tarkoitus on syytä pitää erillään verotuksen yleishyödyllisyyteen liittyvästä tuloverolain 22 §:n 1 momentin 3 kohdasta, jonka mukaan yleishyödyllinen yhteisö ei saa tuottaa toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua. Verohallinnon mukaan on selvää, että ehdotettua toimintaryhmälain säännöstä ja tuloverolain säännöstä arvioidaan toisistaan riippumatta itsenäisesti.

Verohallinto katsoo, että toimintaryhmän määräaikainen rekisteröinti voi aiheuttaa ongelmia tulorekisteriin tehtävien palkka/työkorvausilmoitusten näkökulmasta. Vastuu tietojen oikeellisuudesta ja korjaamisvelvoite säilyvät toimintaryhmällä edelleenkin, vaikka rekisteröintiä ei jatkettaisi ja toimintaryhmä purkautuisi.

Verohallinto toteaa, että tietojärjestelmien muutoksen toteutuksen ulkoisten henkilötyökustannusten ennustetaan olevan 100 000 euroa. Tietojärjestelmien muutoksen toteutuksen Verohallinnon henkilöstömenojen ennuste on yksi henkilötyövuosi vastaten noin 65 000 euroa.

2.15 Muut kommentit

Suomen Yrittäjät katsoo, että yhdistyslain 23 §:n 1 momentin 2 kohtaa ja 2 momenttia tulisi selkiyttää siltä osin, milloin yhdistyksen omaisuuden luovuttaminen / myyminen / vaihtaminen / kiinnittäminen voidaan tehdä hallituksen päätöksellä ja milloin se edellyttää yhdistyksen kokouksen päätöstä. Lain sanamuodon mukaan vaikuttaisi siltä että jos yhdistyksen (muu) omaisuus ei ole ”huomattavaa”, sen ”luovuttamisesta” ei tarvitsisi päättää yhdistyksen kokouksessa. Kuitenkin 2 momentissa säädetään, että säännöissä voidaan määrätä, että hallitus voi päättää yhdistyksen omaisuuden myymisestä, vaihtamisesta ja kiinnittämisestä. Jos siis säännöissä ei ole tällaista mainintaa, mikä on oikea päätöksentekijä kun esim. myydään yhdistyksen kannalta ”ei-huomattavaa” omaisuutta tai jos on epäselvää, minkälaisesta omaisuudesta on kyse. Lisäksi omaisuuden vaihtaminen merkitsee samalla sekä luovuttamista että hankkimista, joten tältäkin osin sääntely jättää epäselväksi oikean päätöksentekijän.

Fingo toivoo kaksikielisiksi rekisteröityjen yhdistysten muutosilmoituskäytäntöjen muuttamista yhdenvertaiseksi yksikielisten järjestöjen kanssa. Kaksikielisiksi rekisteröidyt yhdistykset eivät voi tehdä muutosilmoituksia verkon kautta vaan ne on tehtävä kirjallisena ja kaksikielisiä yhdistyksiä koskevat maksut ovat korkeampia kuin yksikielisten.

Akava katsoo, että kansainvälisille työntekijöille ja maahanmuuttajille pitäisi antaa yhdistyslaissa mahdollisuus rekisteröidä yhdistys, jossa ainakin yhtenä kielenä on englanti.

Oulun kaupunki toivoo yhdistyksen toimihenkilöiden vaihdoksiin joustavampaa käytäntöä.

Punainen Risti toivoo, että valmistelussa huomioidaan myös yhdistyslaista riippuvaiset, mutta ei sen alla suoraan toimivat järjestöt, kuten Punainen Risti, johon sovelletaan yhdistyslain säännöksiä rajoitetusti. Koska esitys koskee suurta osaa Suomen Punaisesta Rististä annetussa laissa (238/2000) viitatuista yhdistyslain pykälistä, yhdistyslain muuttuessa on mahdollisesti päivitettävä myös laki Suomen Punaisesta Rististä sekä sen nojalla annettu Tasavallan presidentin asetus (SPR-asetus, 827/2017).

Invalidiliitto, Setlementtiliitto, Kansalaisareena ja Maaseutupolitiikan neuvosto toteavat, että yhdistyslaissa tulisi huomioida henkilötietoihin liittyvät asiat, esim. turvakiellon omaavien tietojen rajaaminen jäsentietojen tutustumisoikeuden ulkopuolelle. Invalidiliitto katsoo, että jollekin yhdistyksen hallituksen jäsenistä tulisi antaa koordinoituvastuu tietosuoja- ja tietoturva-asioiden käsittelystä yhdistyksessä.

Asianajajaliitto esittää harkittavaksi, että yhdistyslain tueksi laadittaisiin esimerkiksi oikeusministeriön toimeksiannosta hyvää hallintoa koskeva ajantasainen ohjeistus.

Lukiolaisten Liitto katsoo, että valmistelussa tulisi selvittää alaikäisten mahdollisuuksia perustaa yhdistyksiä. Erityisesti toisen asteen opiskelijat ovat yhdistyslaissa hankalassa välitilassa, koska useat heistä eivät voi toimia yhdistyksen puheenjohtajana. Alaikäiset ovat myös yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta eriarvoisessa asemassa yhdistyksissä, koska eivät voi käyttää vaaleihin ehdolleasettumis-oikeuttaan. Osassa yhdistyksiä, kuten lukioiden opiskelijakunnissa toiminta-aika on myös rajallinen, jolloin yhdistyksellä voi olla haasteellista löytää täysi-ikäinen puheenjohtaja. Toisaalta laki jättää epäselväksi, miten toimitaan tilanteessa, jossa puheenjohtaja on 18-vuotias, mutta varapuheenjohtaja on alaikäinen. Lisäksi laki jättää tulkinnanvaraiseksi, milloin henkilön tulee olla täysi-ikäinen, jotta hän voi toimia yhdistyksen puheenjohtajana. Lukiolaisten Liitto ymmärtää, että lainsäädännön määritelmä oikeustoimikelpoisuudesta asettaa rajat, kenellä on kyky toimia yhdistyksen asialla.

Lauri Tarasti katsoo, että voimassa oleva yhdistyslain 41 §:n 4 momentin säännös on poistettava yhdistymistysautonomian vastaisena, kun se antaa rekisteriviranomaiselle oikeuden poistaa yhdistys yhdistysrekisteristä, jos sillä ei ole rekisteriin merkittyä toimikelpoista puheenjohtajaa. Kyse on tosiasiallisesti yhdistyksen lakkauttamisesta, vaikka se voi toimia varapuheenjohtajan ja nimenkirjoittajan valtuuksin. Liitossa, jossa liittokokous valitsee hallituksen puheenjohtajan, kokousväli voi olla kaksi vuotta.

PRH esittää, että yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n 1 momentin muutettu kohta 7 tulee saattaa asetuksella voimaan.

Erillinen liite, Sisäministeriön lausunto

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-986-5>

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-259-986-5 (PDF)